

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור) ל' כי במצוותך האמנתי - הללים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פשוט בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.**

מהדורה ח התשפ"ב, מהדורה ז התש"פ, מהדורה ו התשע"ח, מהדורה ה התשע"ז, מהדורה ד התשע"ו, מהדורה ג התשע"ב, בחלק ממהדורה א, עזרו בעריכה הרב ח"נ גירש, הרב א' לב

1	הגדה של פסח	1.1
1	בדיקת חמץ	1.1.1
3	מטרת ההגדה ותוכנה לשם כך שמות בא י,ב: ולמען תספר באוני בנך ... וידעתם פי-אני ה':	1.1.2
5	שלוש מצות בליל הסדר	1.1.3
5	הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים.	1.1.4
5	מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות - ולמען תספר באוני בנך וכן-בנך	1.1.5
6	עד שדרשה בן זומא ... כל ימי חיך	1.1.6
7	הבן שאינו יודע לשאול	1.1.7
7	יכול מראש חדש	1.1.8
8	תלמוד לומר בעבור זה	1.1.9
11	מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו	1.1.10
12	ואחרי כן יצאו ברכוש גדול.	1.1.11
12	וירד מצרימה - אנוס על פי הדבור	1.1.12
13	השרש "עבר זה בעבור זה ואעבר עליך ועברתי - גלוי א-לקות נעלה מאד	1.1.13
14	ויוצאנו ה' ממצרים	1.1.14
16	מכת דם	1.1.15
18	מכת צפרדעים הוכחה שהבורא מנהיג הבריאה ולא המערכת הכוכבית	1.1.16
19	מכת ערוב	1.1.17
20	צפרדעים, ערוב בפנימיות התורה - הנצוצים הקדושים	1.1.18
21	מכת בכורות ורמז לקריעת ים סוף	1.1.19
23	רבי יוסי הגלילי אומר - קצת מ-אגרת הקדש מהגר"ש מאוסטרפליא	1.1.20
23	רבי יוסי הגלילי אומר	1.1.21
25	כורך	1.1.22
26	ברך - ברכת המזון	1.1.23
26	שפך חמתך	1.1.24
26	הלל	1.1.25
26	שיר השירים - ברח דודי	1.1.26

1.2 נספח:

1.1	הגדה של פסח	1.1
1.1.1	בדיקת חמץ	1.1.1
	[בבלי פסחים ז,א] אמר רב יהודה: הבודק צריך שיברך. מאי מברך? רב פפי אמר משמיה דרבא: (אומר) לבער חמץ. רב פפא אמר משמיה דרבא: על ביעור חמץ. בלבער - כולי עלמא לא פליגי דודאי להבא משמע, [בבלי פסחים ז,ב] כי פליגי - בעל ביעור. מר סבר: מעיקרא משמע, ומר סבר: להבא משמע. ... והלכתא: על ביעור חמץ. [רמב"ם חמץ ומצה פ"ג, ה"ו] כשבודק החמץ בלילי ארבעה עשר או ביום ארבעה עשר או בתוך הרגל מברך קודם שיתחיל לבדוק ה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ו ביעור חמץ, ובודק ומחפש בכל המקומות שמכניסין להם חמץ כמו שבארנו, ואם בדק לאחר הרגל אינו מברך. [שו"ע או"ח הלכות פסח סי' תלב, ס"א א'] (א) קודם שיתחיל לבדוק (ב) יברך:	

שמות בא י,ב:יח: בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים לחדש בערב:
[ירושלמי פסחים פ"א,ה"א (וילנא א,א)]
מתני' אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה ובמה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ בית שמאי אמרים שתי שורות על פני כל המרתף ובית הלל אמרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: גמ' כתיב (שמ' בא י,ב:יז) ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים. (שמ' בא י,ב:יח) בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים לחדש בערב.. מה אנן קיימין אם לאכילת מצה כבר כתיב (שמ' בא י,ב:טו) שבעת ימים מצות תאכלו. ואם לומר שמתחיל בארבעה עשר והכתיב (שמ' בא י,ב:יח) עד יום האחד ועשרים לחדש בערב.. אלא אם אינו ענין לאכילת מצה תניהו ענין לביעור חמץ.

[ירושלמי פסחים א,א] לארבעה [רמב"ם חמץ ומצה פ"ב, ה"ג]
ומדברי סופרים (טט: ע"פ הרב מיכל זילבר הי"ו דברי סופרין ברמב"ם משמעו מהתורה רק אין ידוע הכתוב) לחפש אחר החמץ במחבואות ובחורים ולבודק ולהוציאם מכל גבולו, וכן מדברי סופרים שבודקין ומשכייתין החמץ בלילה מתחלת ליל ארבעה עשר לאור הנר, מפני שבלילה כל העם מצויין בבתיהן ואור הנר יפה לבדיקה, ואין קובעין מדרש בסוף יום שלשה עשר, וכן החכם * לא יתחיל לקרות בעת זו שמה ימשך וימנע מבדיקת חמץ בתחלת זמנה.
[ירושלמי פסחים א,א] שתי [רמב"ם חמץ ומצה פ"ב, ה"ה] חור שבאמצע הבית שבין אדם לחבירו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו, אבל חור שבין ישראל לגוי אינו בודק כלל שמה יאמר הגוי כשפים הוא עושה לי אלא מבטלו בלבו ודיו, וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה.
[רמב"ם חמץ ומצה פ"ב, ה"ו] חורי הבית התחתונים והעליונים וגג היציע ורפת בקר ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן שאינו מסתפק מהן ובית דגים גדולים אינן צריכין בדיקה אלא אם כן הכניסין להן חמץ, אבל אוצרות שכר ואוצרות יין שמסתפק ממנו ובית המלח ובית השעורה ובית דגים קטנים ובית העצים ובית המריס וחורי הבית האמצעיים וכיוצא באלו צריכין בדיקה שסתמן שמכניסין

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מזון** – רבוי; **מקרא** = מאריך, רבוי; **זרע** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' ששעיה לגולו, יתור לרבות, מכל מקום; **דנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע'פ.

להן חמץ, ואם ידע בודאי שלא הכניס שם חמץ אינו צריך בדיקה, וכשבדק המרתף בודק ממנו שתי שורות החיצונות שהן העליונה ושלמטה ו ממנה. +/ והשגת הרב"ד/ ואוצרות יין ואוצרות שמן שאינו מסתפק מהן. א"א טעה בשמן שאע"פ שמסתפק מהן אינו צריך לפי שיש קבע לסיפוקו. +

[ירושלמי פסחים פ"א, ה"א (וילנה ב,ב)] כותים כל זמן שעושין מצתן עם ישראל נאמנין הן על ביעור חמץ. אם אינן עושין מצתן עם ישראל אינן נאמנין על ביעור חמץ. א"ר יוסה הדא דתימר בבתיים אבל בחצירות חשודין הן. דאינין (שאינם) דרשינן (שמ' בא יב,יט) **לֹא יִמְצָא בְּבֵיתְכֶם** לא בחצרותיכם.

שמות בא יב,יט: שבעת ימים שאר לא ימצא בבתים

כיון כל-אכל מהמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ:

טט: יש לומר שהכותים לא קבלו תורה שבעל-פה, ולכן לא למדו לפי טעמי המקרא, ולכן למדו "לא ימצא בבתים" כפשוטו. אבל כאשר קוראים בטעמי המקרא אז **(שמ' בא יב,יט) לֹא יִמְצָא** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ועוד טעם טפחא בתפקיד כפוחת טפח לאפיין את הכתוב **(שמ' בא יב,יט) לֹא יִמְצָא** ככעין דבר הדומה לכתוב אחריו **בְּבֵיתְכֶם** ובסה"כ מרחיב הבדיקה לדומה לבתיכם היינו חצרותיכם.

עיון בהגבלה הבאה מטעם אתנה במלת **בְּבֵיתְכֶם** – אתנה מגביל כל יראה וכל ימצא ל-**בְּבֵיתְכֶם** שלא הושכרו לנכרי על פסח. עיין גם **[בבלי פסחים ה,ב]**

שמות בא יב, טו: שבעת ימים מצות האכלו אך ביום הראשון תשפיתו שאר מבתיכם כיון כל-אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד-יום השבעי:

שמות בא יב, טז: וביום הראשון מקרא-קדש וביום השביעי מקרא-קדש יתנה לכם כל-מלאכה לא-יעשה בהם אך אשר יאכל לכל-נפש הוא לבדו יעשה לכם:

שמות בא יב,יז: ושמרתם את-המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את-צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את-היום הזה לדורותיכם וקת עולם:

שמות בא יב,יח: בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב האכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב:

בספירת **(שמ' בא יב,טו) שבעת ימים** לאחר מהנאמר **(שמ' בא יב,יח) עד יום האחד ועשרים לחדש בערב**: מגיעים לליל ט"ו בניסן (בחדש הראשון), לכן הנאמר **(שמ' בא יב,יח) בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב האכלו מצת** אינו כפשט הכתוב וכלשון **[ירושלמי א,א]** אלא אם אינו ענין לאכילת מצה תניהו ענין לביעור חמץ.

אפשר שזה נלמד מתבנית הטעמים **(שמ' בא יב,יח) עֶשְׂרֵי יוֹם לְחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֵי** – קדמא מהפך פשטא זקף-קטן. זקף-קטן מורה על שני לימודים. תבנית הטעמים **(שמ' בא יב,יח) יוֹם לְחֹדֶשׁ** – מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד משני הלימודים מהזקף-קטן יוצא מפשט הכתוב. מוצע לומר, שמוציא מפשוטו את הכתוב אחריו **האכלו מצת** אל המשמעות הניתנת לו ע"י טעם **(יב,יח) עֶשְׂרֵי** – קדמא המלמד להקדים לערב ה-14 בחדש הראשון **הכנה ל-האכלו מצת** ע"י בדיקת החמץ וביעורו מרשות ישראל כדי לקיים את הנאמר **(שמ' בא יב,יט) שבעת ימים שאר לא ימצא בבתים** ובמקביל את הנאמר **(יג,ג) מצות יאכל את שבעת הימים** ובמקביל **ולא-יראה לה חמץ ולא-יראה לה שאר ככל-גבלה**: בזמן פסח חמץ ושאר כל יראה וכל ימצא. נשאר בצ"ע מהו הלימוד השני המרמז בטעם זקף-קטן.

(שמ' בא יב,יח) בראשון – פזר, רעיון של איסור חמץ לר' יהודה מחצות יום י"ד ניסן, ולר' מאיר משעה אחרונה בי"ד, היינו איסור לשעות, שייך ל-**[ירושלמי פסחים פ"א, ה"ד (וילנא ד,א)] מתנה** ר"מ אומר אוכלין (טט: ביום י"ד ניסן) כל (עד סוף שעה) חמש ושורפין בתחלת שש ר' יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחילת שש: **גמ'** ר"מ אומר משש שעות ולמעלן מדבריהן. ר' יודה אומר משש שעות ולמעלן מדברי תורה. מה טעמא דר"מ **(שמ' בא יב,טו) אך ביום הראשון** זה חמשה עשר. יכול משתחשך ת"ל **אך**. הא כיצד תן לו לפני שקיעת החמה (טט: בסוף יום י"ד ניסן) שעה אחת. מה טעמא דר' יודה **(שמ' בא יב,טו) אך ביום הראשון** זה י"ד. יכול כל היום כולו ת"ל **אך**. הא כיצד חלוק את היום חציו לחמץ וחציו למצה.

(שמ' בא יב,יח) בראשון – פזר, רעיון של איסור חמץ לר' יהודה מחצות יום י"ד ניסן, ולר' מאיר משעה אחרונה בי"ד, היינו איסור לשעות, מועבר לנושא תענית לשעות המזוכרת ב-**[בבלי עבודה זרה לד,א]** ר"ע (תוס' רב עוקבא) ... אמרי, הלכתא: מתענין לשעות, ואם השלים - מתפלל תפלת תענית;

תענית לשעות הקשורה לפסח היא תענית בכורים **[טור אורח חיים הלכות פסח סימן תע]** גרסינן במסכת סופרים (נחלת צבי: פרק אחרון הלכה ג) **הבכורות מתעניין בערב פסח** (טט: ומשמע מההמשך שזאת תענית שעות) והטעם זכר לנס שניצולו ממכת בכורות וכתב אבי העזרי (א)שגם בכור לאב יש לו להתענות כמו שהיתה המכה גם בהם ומיהו גדול הבית א"צ להתענות אף ע"פ שהיתה בהם המכה לא מחמירין כולי האי האיסטניס מתענה כדי שיאכל מצה לתיאבון והכי איתא בגמרא **[עולת שבת]** (פרק ערבי פסחים קח,א) פרק רב ששת הוה יתיב בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא משום דאיסטניס הוה ואי הוה אכיל ביממא לא הוה מצי אכיל בליליא:

תענית לשעות ב-**[רמב"ם תעניות פ"א, ה"ג]** מתענה י אדם שעות והוא שלא יאכל כלום שאר היום, כיצד הרי שהיה טרוד בחפציו ומתעסק בצרכיו ולא אכל עד חצות או עד כ' תשע שעות ונמלך להתענות בשעות שנשארו מן היום, הרי זה מתענה אותן שעות ומתפלל בהן עננו, שהרי קבל עליו התענית קודם שעות התענית, וכן אם אכל ושתה ואחר כך התחיל להתענות שאר היום הרי זה תענית שעות. +/ והשגת הרב"ד/ וכן אכל ושתה ואח"כ התחיל להתענות שאר היום הרי זה תענית שעות. א"א אין זה כלום, שהרי אמרו /תענית/ (יב) הוא שלא טעם כלום כל אותו היום ועוד אמרו (שם /תענית י"ב/) כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמייה תענית, המימרא הראשונה מיעטה שאר כל חציו היום ורצה להתענות עד הערב לאו כלום היא כי מאחר שאכל שוב אינו מתענה, והמימרא השניה באה למעט מי שאמר אפילו בערב הריני בתענית עד חצי היום כי מאחר שלא יצא עליו היום בעיניו קבלתו לאו כלום היא. +

[שו"ע א"ח הלכות תענית סי' תקסב, ס"י] מתענה אדם תענית שעות והוא שלא יאכל כל היום. כיצד, (הרי) שהיה טרוד בחפציו ומתעסק בצרכיו ולא אכל עד חצות או עד ט' שעות, (מג) ונמלך להתענות בשעות שנשארו מן היום, ה"ז מתענה אותם שעות ומתפלל בהם עננו שהרי קבל עליו התענית <יג> קודם שעות התענית. ויש אומרים (מד) שגם זה תענית שעות צריך (מה) שיקבלנו עליו מאתמול; <יד> והיכי משכחת לה, כגון שקבל עליו מאתמול להתענות עד חצי היום, וכשהגיע לחצי היום (מו) נמלך וגמרו, או שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום ואילך, ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי היום ראשון, (מו) הרי זה תענית שעות.

(שמ' בא יב,יח) בראשון בארבעה עשר – ס"ת נ-ה-ר = הנ"ר

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת (טורו) ל"י כי במצוותך האמיתי – הוללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דוגא – מוציא; תברך – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; קמך – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיניט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

בשם הרב א"מ פרל הי"ו (מוצ"ש י"ד כסלו התשע"ח): המשנה מלמדת שבדיקת חמץ לאור הנר מרומזת בתורה. **אַרְבַּעָה** – תרסא בתפקיד שיעור, כאן אפשרות (א) זמן [רמב"ם חמץ ומצה פ"ב, ה"ג] מתחלת ליל ארבעה עשר, אפשרות (ב) שיעור עומק חיפוש [רמב"ם חמץ ומצה פ"ב, ה"ה, ה"ו] וכשבודק המרתף בודק ממנו שתי שורות החיצונות שהן העליונה ושלמטה ו ממנה. ... ובמקום אחר מקום שהיד מגעת, מעלה מטה, בתוך סדקים

1.1.2 מטרת ההגדה ותוכנה לשם כך שמות בא יב: וְלִמְעַן תִּסְפְּרֵם בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ ... וַיְדַעְתֶּם כִּי-אֲנִי ה': שמות בא יב: וְלִמְעַן תִּסְפְּרֵם בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ וּבֶן-בְּנֵיךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתִי בְּמִצְרַיִם וְאֶת-אֲתָנִי אֲשֶׁר-שָׁמְתִי בָם וַיְדַעְתֶּם כִּי-אֲנִי ה': נאמר ב-[ספר החינוך מצוה כא] לספר בענין יציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן, כל אחד כפי צחות לשונו, ולהלל ולשבח השם יתברך על כל הנסים שעשה לנו שם, שנאמר (שם' בא יג, ה) וְהִגַּדְתָּ לְבְנֵיךָ וגו' (פִּנְיֹם הַהוּא לְאִמְרַן פְּעֻבֹר זֶה עֲשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: (שם' בא יג, ט) ... כִּי בִּגְדַתְּ הַיּוֹצֵאֶת הַמִּצְרָיִם:). הוספתי את המשך הפסוק והפסוק הבא כדי להראות כי בפסוקים אלו פרט לאיזכור ה"יד החזקה" אין איזכור כל הנסים שה' עשה לנו שם כפי שנאמר במצוה כא. וגם מהכתוב ב-[דב' וחי'ב לז, יא-יב] לְכַל-הָאֵלֹהִים וְהַמּוֹפְתִים ... וְלִכְלֹל הַיָּד הַסּוֹקָה וְלִכְלֹל הַמְּנַרְא הַגָּדוֹל וגו' נראה ש"היד החזקה" היא פרט אחד.

לאחר עיון במקורות שונים מוצע לומר כי פסוק (שם' בא יג, ב) וְלִמְעַן תִּסְפְּרֵם הוא יסוד להפעלות של משתפי הסדר והילדים לקראת הסדר, כל עדה לפי מינהגיה, לחזור ולהוות משהו מן העלילות שהובילו אל הלילה המשומר ההוא לפני יציאת מצרים, לאיזכור הנסים בתוך ההגדה של פסח, לשבח ולהלל לה' ומטרת כל זאת.

אפשר כי אחת מדרכי הלימוד של הפסוק היא בכעין כלל ופרט וכלל, ואין בכלל הפותח אלא מה שבפרט, והכלל הסוגר מרבה מכעין הפרט. משוער שיש כלל פותח מהימצאות תבנית הטעמים קדמא ואולא במלים (שם' בא יג, ב) בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ, אבל אפשר כי הכלל עצמו נמצא ב-(שם' בא יג, ב) וְלִמְעַן תִּסְפְּרֵם שהוא תוסם (סתמי), על הפרטים מלמד התוכן של (שם' בא יג, ב) בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ וּבֶן-בְּנֵיךָ (למי תספר, והכלל הסוגר ירבה לפי [ספר החינוך] כל בריה וגם לעצמו) אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתִי בְּמִצְרַיִם (מה תספר, מכות, שנויים בטבע, שבירת גופם ורוחם של מצרים, התחננו אל העבריים לקחת רכושם וללכת, התמוטטות השלטון, שבירת מטה לחמם, חורבן כל בית ובהמותיהם) וְאֶת-אֲתָנִי אֲשֶׁר-שָׁמְתִי בָם אפשר כי התוכן הוא חלק מהפרטים (צריך עיון במשמעות "אתנני") ומשוער כי הכלל הסוגר עשוי להיות בטעם טפחא של וְאֶת-אֲתָנִי אֲשֶׁר-שָׁמְתִי בָם, ותבניות הטעמים מסייעים בהרחבה והגבלה של תוכן ההגדה.

תכלית ההגדה היא רעיון מרכזי בתורה וַיְדַעְתֶּם כִּי-אֲנִי ה': וכך כתב בהמשך [ספר החינוך מצוה כא] משרשי מצוה זו, מה שכתוב בקרבן הפסח. ואין מן התימה אם באו לנו מצוות רבות על זה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה, כי הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו. ועל כן אַנְּנוֹ אומרים לעולם בכרכותינו ובתפלותינו זכר ליציאת מצרים, לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחידוש העולם, וכי יש אלוה קדמון חפץ ויכול, פועל כל הנמצאות אל היש שהם עליו, ובידו לשנותם אל היש שיחפוץ בכל זמן מן הזמנים, כמו שעשה במצרים ששינה טבעי העולם בשבילנו, ועשה לנו אותות מחודשים גדולים ועצומים, הלא זה משתק כל כופר בחידוש העולם, ומקיים האמונה בידיעת השם יתברך, וכי השגחתו ויכלתו בכללים ובפרטים כולם.

נסיק ע"פ [ספר החינוך מצוה כא] אשר אפשר כי אחת הסיבות לטעם פזר של (שם' בא יג, ב) וְלִמְעַן היא העברת רעיון (שם' בא יג, ב) וַיְדַעְתֶּם כִּי-אֲנִי ה': אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אל ברכותינו ותפלותינו, ובכך להצהיר בכל פעם מחדש אמונה בבורא, אמונה בחידוש העולם, בהשגחה הפרטית על הכלל ועל הפרט. וביניהם שילוב רחמים בדין המרומז בגי' של (שם' בא יג, ב) כִּי-אֲנִי עולה 30 + 61 עולה צ"א וטעם מקף בתפקיד מחבר מוסיף לצירוף הוי"ה אדנו"ת כעין נאמר וַיְדַעְתֶּם כִּי-אֲנִי הוי"ה אדנו"ת ה': רעיון הרחמים בדין על יוצאי מצרים שחלקם הורעו מאד ע"י מצרים מופיע במקראות שונים בתורה וגם בנ"ך ובתבניות טעמים אחדות. בהמשך להוראת התורה לידיעת ה', תבנית הטעמים קדמא ואולא במלים (שם' בא יג, ב) בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ מלמדת לידיעת ה' בכעין כלל ופרט כנדרש ב-[זהר הסולם הרב אשלג], ע' יט ק [רעיא מהימנא] (נה ט) [(שם' וארא וז, ה) וְלִקְחִיתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וגו' ז] פקודא דא קדמאה דכל פקודין. ראשיתא קדמאה דכל פקודין (ט: הצווי הקודם לכל צוויים, הראשית המוקדם לכל צוויים (מצוות)), למנדע ליה לקב"ה בכללא (ידיעת הקב"ה בכללות). ר מאי בכללא. למנדע דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא, וברא עלמין כלהו, שמיא וארעא וכל חילקהון. ודא איהו בכללא. וסופא דכלא בפרט, (ואחר-כך לידע אותו בכל פרטיו) בזאת פתח את ספרו [היד החזקה] [רמב"ם יסודי התורה פ"א, ה"א] יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו.

(שם' בא יג, ב) וְלִמְעַן תִּסְפְּרֵם יסוד להפעלות של משתפי הסדר והילדים כל עדה לפי מנהגיה. (כו אדר התשע"ג) הרב גימפל בניש הי"ו בשם (?) ועליו נוסף ב-(מוצ"ש פר וארא ליל ב שבט התשע"ז) דרשה דומה בספר [זבחי צדק, הרב יצחק זאב דיסקין, חלק נטיעת אברהם, ע' קט (אוצר החכמה)]. ... נאמר ב-[רמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ז, ה"ג] וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישב להם ויאמר להם כך וכך אירע וכך וכך היה. וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרים [א] השולחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים האלו, ...

[א] [הגהות מיימוניות הלכות חמץ ומצה פ"ז, ה"ג] ואנו דשלחנות שלנו גדולים ואי אפשר בקל לעקרו מנהג כשר לסלק הקערה שבה המצות והמרור והתבשיל לצד אחר כאילו כבר אכלו ואין צריך יותר כדי להתמיה התינוקות ...

וְלִמְעַן – פזר, שם הטעם מרמז ל- מחלק (מפור) להם קליות ואגוזים (ט: כעין שהתפרזו ישראל במצרים לאסוף תבן). תִּסְפְּרֵם – תלישא-קטנה, שם הטעם מרמז ל- חוטפין (תולשין) מצה זה מיד זה (ט: כעין שהשתדלו לעשות שיעור מתכונת הלבנים). בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ – קדמא ואולא במובן של מוקדם והולך, שמות הטעמים מרמזים לכך שקודם לאכילה אמורים ללכת עם האוכל מהשולחן, בלשון הרמב"ם - [ועוקרים [א] השולחן או לסלק הקערה שבה המצות והמרור והתבשיל לצד אחר כאילו כבר אכלו, וכתב ב-[זבחי צדק] כל השינויים נעשים כדי שיראו הבנים וישאלו והיינו וְלִמְעַן תִּסְפְּרֵם בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ וּבֶן-בְּנֵיךָ וגו' (ט: קדמא כוונת ה' וגרמה לצווי פרעה שיפוצו, כדי לאסוף את רפ"ה ניצוצות הקדושה ממצרים ולעשותה כמצודה שאין בה דגן וכמצולה שאין בה דגים).

וְלִמְעַן – פזר, לימוד מנבואת משה לנבואת נביאים אחרים.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מונדי (טור"ל) כי במצוותות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **תנ"ך** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גריש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; **מדות דר'** ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובע"פ.

שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה יג,ד] ולמען תספר באוני בנך, גלה הקדוש ברוך הוא למשה מה מכה יביא עליהן וכתב משה ברמז **ולמען תספר באוני בנך**, זו מכת ארבה כמה דתימא **(ויאל ג,א) עליה לבניכם ספרו** ויבניכם לבניכם ויבניכם לזר אחר: ... מקשה **ור' חיים פלטיאל (שמ' בא ג,ד) ארבה בגבלך**: תימה אנה דבר יי למשה, וי"מ דיליף סיפור סיפור דכת' כאן **ולמען תספר** וכתב ביאל **(ויאל ג,א) לבניכם ספרו**, או משום דכתיב כאן **אשר התעללתי** והתם ביאל (ט: ?) כתיב **(ישעיהו ג,ד) הודיעו בעמים עלילתי** גבי ארבה. מיהו תימא (אבל תמיהה) הוא שהרי יואל היה אחרי כן כמה ימים (שנים רבות), ותירץ **(רבי יוסף בכור שור)** ז"ל שהרבה נביאות מצינו שאמר[ן] הנביאים ואינו מפורש היכן אמרו הק' י"ש (הקב"ה יתברך שמו), ... ועל הלשון של סיפור הדורות הבין משה שהוא מכת ארבה.

ורשב"ם (אינו ברשב"ם שבהומש) פ"י רמז לו הק' שני **(שמ' בא ג,ב) ואת-אתתי אשר-שמתי כם** ארבה חשך מכת בכורות (צ"ע כיצד מרומז). ע"פ **רבי יוסף בכור שור** בארבה שייך סיפור דברים יותר משאר מכות כי ארבה רגיל לבוא לעולם, אבל זה של מצרים היה מיוחד במינו שהיה מין אחד על כל הארץ בכמות עצומה שלא חזרה שוב וגם שפשט רק בגבולות מצרים, וביואל מסופר על ארבה של מינים אחדים כל אחד בכמות עצומה והצווי לספר עליו. מסקנתנו שמשה כאב הנביאים הכיר את נבואת יואל העתידה ולשונה ולכן הקיש מנבואת **(ויאל ג,א) עליה לבניכם ספרו** שהוא על הארבה של יואל, אל הצווי אליו **(שמ' בא ג,ב) ולמען תספר באוני בנך** שעליו (משה) להזהיר את פרעה על ארבה.

ולמען – פוז, מעביר רעיון נבואת משה בלי שמפורש היכן אמרו הק' י"ש לומר אותו, אל נבואות נביאים אחרים בלי שנאמר היכן אמר להם הק' י"ש לאמרם.

תספר – טרסא, בתפקיד בעל בחינה נעלה היינו ליתן שבח להקב"ה לספר תהלתו בין האומות, ככתב ב-**[תורה שלמה ח]] ... (ישעיהו סג,ד) נהגת עמך לעשות לה שם תפארת: כשנאלו ישראל ממצרים אמר להם משה לא במעשיכם אתם נגאלין, אלא למען תספר באוני בנך ליתן שבת להקב"ה שבניו מספרים תהלתו בין האומות וכה"א (תה' צו,א) שירי לה' שיר תגש (תה' צו,ב) ספרו בגוים כבודו (מדרש תהלים מזמור צו)**

[תורה שלמה יא]] (שמ' בא ג,ב) ואת-אתתי אשר-שמתי כם, **(תה' קה,ב) שמרם דברי אתותי**, א"ר יהודה בר סימון שהיו המכות נרשמות בגופן באותיות, שנאמר **(שמ' בא ג,ב) ואת-אתתי אשר-שמתי כם**, **(מדרש תהלים מזמור קה,ח)** ובהערות ת"ו שכתב ... אמר רבי יודן בר סימון שהיו המכות חקוקות על המטה בלשון נוטריקון דצ"ך עד"ש באח"ב, ומשה מביט בו איזה מכה ראויה לפרעה לבוא ומביאה, והיה המטה משוואי מ' סאה, ושל סנפירן היה, והיה מכה בו, והמכות נרשמות בגופן. ומבואר שלגירסא אחת, אות מהמכה נרשם בגופן. ראה ת"ו ש"ר בר ד' קיט], מדרש על הפסוק **(בר ד,טו) וישם ה' לגן אות, שנרשם בדורעו אות אחת משמו (טט: של ה.)**. אם טעם פזר משמש כציור רעיון (איזאו גרמה בלע"ז) אז צורתו מרמזת לעוף או שרץ במעופו. **תספר** – טרסא בתפקיד בעל בחינה נעלה (כעין מחיצה לעצמו) כי המטה מסנפירן, שבמקום אחר נאמר שהוא מכסא הכבוד. אפשר שאבן סנפירן היא בעלת תכונה כמו של י"ב אבני החושן שהן מושכות מכה עליון אל הנביא או הכהן. ועל כך כתב **(רבינו בחיי) (שמ' תצה כח,טו) ודאבנים** ... וראיתי בספר האבנים שחברו הפילוסוף, **שהאבנים צריכות טהרה**, וידוע מסגולתם שהנושא אותם בטומאה יתבטל כחם אליו או יחלש, ואם ישוב ויטהר תחזור האבן לכחה הראשון ככתחלה, והסבה והטעם בזה לפי מעלות רוחניות הכח העליון שהאבן מושכת ממנו שהוא מדבק בטהרה ומתרחק מן הטומאה, ונראה פחות שטעם **תספר** – טרסא בתפקיד שיעור של משקל המטה,

ובס' **[מנחה בלולה]** אותותי אל תקרי **אתתי**, אלא אותיותי, שהם אותיות השם הנכבד, שהוא היה המחזק ומכבד לבו (של פרעה), וכמו שההוגה השם באותיותיו נעקר מן העולם כך יהיה אחרית פרעה ועמו. ולזה תרגם אונקלוס אותותי הראשון **(א,י) אָתִי** שהוא תרגום של אותיות **(שמ' בא ג,א) למען שתי אתתי** ארבע אותיות ה' הנכבד, המרומזות בטעם רביעי של מלת **למען** והב' **(ג,ב) אָתִנְתִּי** (טט: מופתים) שהוא תרגום של אות.

ויש להקשות כי נאמר ב-**(שמ' וארא ג,ז) והרפיתי את-אתתי ואת-מופתי בארץ מצרים: ולכן מופתי אינו פירוש לאותותי**. נסביר הטעמים ע"פ **[מנחה בלולה]** בסדר הבא:

ובן-בנך – רביע, אפשר כי כאן רמז לדרוש את מאמר ההגדה "כנגד ארבעה בני דברה תורה" לדרוש בפרשות **(שמ' בא ג,ב) קדש-ל'י כל-בכור** וב-**(שמ' בא ג,א) וה'ה פיי-באך ה'** "ארבעה בני דברה" שבהן מוזכרים במפורש רק שני בני. **ואת-אתתי** – מקף כרב-מצב משמעות המלה (א) בלשון ההגדה – זה המטה ... תעשה בו את האתת, (ב) מופתים? התורה מתכוונת למטה. (ג) אותיות שם הנכבד. אפשר כי לכך מרמז טעם **ואת-אתתי** – טפחא, כשנוי ורבוי.

אפשר כי מרמז למדרש אל תקרי **אתתי**, אלא אותיותי, שהם (טט: ארבע) אותיות השם הנכבד, שהוא היה המחזק ומכבד לבו, **תספר** – תלישא-קטנה בתפקיד עקירה של פרעה ועמו והעבודה זרה שלו מן העולם.

ולמען – פוז, מעביר רעיון עקירת פרעה מן העולם בגלל שהתנגד לה' בפיו אל ההוגה השם באותיותיו נעקר מן העולם **ולמען** – פוז, מעביר רעיון השבחה על עקירת פרעה לברכת הנסים **[תורה שלמה ז] הערות** ובמדרש הגדול מביא שם אחרי זה **ולמען תספר באוני בנך וכן-בנך [משנה ברכות פ"ט,מ"א] (גמרא) דברכות נד**. הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל מברך ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. (טט: אפשר כי העקירה של פרעה ועמו והעבודה זרה שלהם מן העולם מתבטא בהמשך המשנה) מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים אומר ברוך שעקר עבודת כוכבים מארצנו:

באוני בנך – קדמא ואולא, כפי שהצענו לעיל תבנית הטעמים עשויה להעיד על לימוד בפסוק בכעין כלל ופרט וכלל על תוכן ההגדה של פסח. המלים **באוני בנך** הם פרט למי ללמד ומבואר למה ללמד. הביא **[תורה שלמה ז] הערות** ... ובלקט טוב: פסוק זה למשה אמרו **ולמען תספר** בתורה להודיע לדורות. ובכתיב מדרש חפץ: **ולמען תספר** מכאן שחייב אדם לספר בשבחה הקב"ה מן התורה כו'. ולכן תוקן לברך ברכת ישתבח החותמת את ההגדה של פסח עם שינוי נוסח וע"פ **[אבודרהם]** ו-**[דברי חמודות]** שכל אותן ט"ו לשונות של שבח הסדורים בברכת ישתבח דורש במכילתא מתוך שירת הים ומתוך הפסוקים של ויברך דוד. אפשר כי קדמא ואולא מציגים מלמד על אמירת שבח לה' לבילל אמירת ההגדה והגלמז הוא הרעיון של ברכת השבח לכל יום הוא דרך הרעיון שיום יום מזכירין יציאת מצרים (ע"פ פירוש סידור התפלה לרוקח [טו] הודו לה') ולכן עם עזרת טעם פוז או בלעדי ברכת ישתבח היא גם החותמת את פרקי דזמרה בתפילה של שחרית של כל יום.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (סטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – הללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח = רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצריך; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

טור אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נד (א)ישתבח אינו פותח בברוך לפי שהוא סמוך לב"ש (ט: סמוך לשתי הברכות המקדימות לקריאת שמע) ששניהם נתקנו על פסוקי דזמרה זו לפניהם וזו לאחריהם ופסוקים שביניהם לא היו הפסק וחותרם בא"י מלך מההלל² בתשבחות ואל הודאות וכו' עד חי העולמים (ב) פרישה] ... וכן משמע מלשון התוספות דפרק הרוואה (ברכות נט. ד"ה הלכך ע"ש).

1.1.3 שלוש מצות בליל הסדר

במחזור ויטרי כתוב כי הפסוק שמות בשלח טז, לו: **וְהֵעֱמַר עֲשֵׂרִית הָאֵיפָה הוּא: פ**, הוא המקור לשלוש מצות בליל סדר פסח והן זכרון למעשר של שלוש מצות שנפחן ביחד היה עומר ושנינו לכהנים במקדש מתוך שלושים מצות התודה שהביא כל מקריב קרבן תודה. **וְהֵעֱמַר** – זקף-גדול, צורת הטעם שתי נקודות וקו לידם מרמז להלכה בעלת שלושה ענינים שאפשר כי שתיים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר. אכן השו"ע מביא הלכות אהדות לחלוקה בין שתי מצות למצה שלישית.

פסוק זה מסיים את פרשת המן והוא חלק מהזכרון למן שהקב"ה הוריד לאבותינו במדבר. ההגדה באה להזכירנו גם את טעם המן המיוחד המרומז ב-הא לקמא עננא...

1.1.4 הא לקמא עננא די אַקלו אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמַצְרַיִם.

שמות בשלח טז, לב ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' מלא העמר ממונו למשמרת לדורתכם למען יראו את-הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים:

הא לקמא. – לשון ההגדה הא לקמא עננא די אַקלו אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמַצְרַיִם, מספר על הלחם – המצה, שאכלו אבותינו במצרים. ב-הגדה של פסח עם ליקוטי טעמים ומנהגים, אדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זי"ע מצטט את ה-מגן אברהם (ש"ע או"ח סימן תע"ג סעיף קטן כ"ד). ש-אף שאין זה אותו הלחם ממש אלא דוגמת הלחם (מכל מקום) לישנא דקרא הוא (שמות בשלח טז, לב) **למען יראו את-הלחם אשר האכלתי**, והרי אין זה הלחם שאכלו אלא דוגמת הלחם, הכא נמי בשולחן שלפנינו דוגמת הלחם. הפסוק הוא בפרשת המן ועוסק בשימור צנצנת מן זכרון לחם שאכלו במדבר. קישורו ל- הא לקמא עננא... אינו רק בשביל דוגמת הלחם, אלא שנקיה ונקיה את זמן הגאולה המתבטא בטעם המן הבא מהשמים, ולכך מרמזים טעמי הקרא המקשרים בין מצות יציאת מצרים, ובין המן ובין מצות כל ליל סדר. וההסבר הולך לאחור:

האכלתי אתכם במדבר – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן ירמז לשני לימודים, לימוד כפשוטו למן, ומהפך פשטא לימוד המוציא מפשוטו המרומז ב-אשר – טעם קדמא טעימת טעם המן קדמה לירידתו כי כבר טעמוהו במצה שאכלו בני ישראל בליל יציאת מצרים ובעוגות מצות – החררה שהוציאו עמם ממצרים במשך שלושים יום עד שביום השלושים ואחד ירד להם המן, כמובא ב-בבלי קידושין לחא, תניא איך: ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה – וכי ארבעים שנה אכלו? והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו! אלא לומר לך, עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן.

למען - מונח פסק, כעין סדור שנחלק, קריאה ללא פסק **למען יראו את-הלחם** כמאמר **מאור עיניים** (שמות בשלח טז, לב) שבמדבר המן ניתן ללא התכסות והתלבשות בסיבה מן הסיבות **למען** - מונח פסק, קריאה עם פסק כמאמר **מאור עיניים** (שמות בשלח טז, לב) לידיעת הדורות שהמן ניתן כל יום בהתכסות והתלבשות בסיבה מן הסיבות. טעם פסק מרמז להסתרת המן בכל יום בסיבה מן הסיבות. אבל אפשר כי בליל סדר פסח באכלנו מצה טועמים טעם המן הניתן ללא ההתכסות וההתלבשות בסיבה מהסיבות, דוגמת הלחם שאכלו אבותנו בארץ מצרים ואח"כ במדבר. ועל הטעימה מן המן נאמר ב-שמות בשלח טז, טו **וַיֵּצֵא בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו מִן הוּא וְגו'** **וַיֹּאמְרוּ** - קדמא ואולא במלה אחת, ענין של שוויון, אמרו שכבר טעמו טעם שוה למן במצות מצרים.

1.1.5 מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות - ולמען תספרו באזני בנך וכן-בנך

שמות בא יב:
ולמען תספרו באזני בנך וכן-בנך את אשר התעללתי במצרים ואת-אתי אשר-שמתים כם וידעתם כי-אני ה':
(כז אדר התשע"ג) הרב גימפל בניש הי"ו בשם ... נאמר ב-רמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ז, ה"ג וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישבי להם ויאמר להם כן וכך אירע וכן וכך היה. וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרים [א] השולחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים האלו, ... [א] **הגהות מיימוניות הלכות חמץ ומצה פ"ז, ה"ג**] ואנו דשלחנות שלנו גדולים ואי אפשר בקל לעקרן מנהג כשר לסלק הקערה שבה המצות והמרור והתבשיל לצד אחר כאילו כבר אכלו ואין צריך יותר כדי להתמיה התינוקות ... **ולמען** – פזר, רמז ל- מחלק (מפזר) להם קליות ואגוזים **תספרו** – תלישא-קטנה רמז ל-וחוטפין מצה זה מיד זה **באזני בנך** – קדמא ואולא במובן של מוקדם והולך, רמז ל- ועוקרים [א] השולחן או לסלק הקערה שבה המצות והמרור והתבשיל לצד אחר כאילו כבר אכלו

שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה יג ד **ולמען תספרו באזני בנך**, גלה הקדוש ברוך הוא למשה מה מכה יביא עליהן וכתב משה ברמז **ולמען תספרו באזני בנך**, זו מכת ארבה כמה דתימא (יואל א) עליה לבניכם ספרו, ... **ולמען** ג' 196 ועוד ז"ה עולה ארב"ה **ר' חיים פליטאל שמות פרק י ד**) ארבה בגבולין. תימה אנה דבר יי למשה, וי"מ דיליף סיפור סיפור דכת' כאן **ולמען תספרו** וכתוב ביואל לבניכם (ת)ספרו, או משום דכתוב כאן אשר התעללתי והתם ביואל כתיב והודיע בעמים עלילותיו גבי ארבה. מ' תימא הוא שהרי יואל היה אחרי כן כמה ימים, ותירץ **רבי יוסף בכור שור**] ז"ל שהרבה נביאות מצינו שאמרן הנביאים ואינו מפורש היכן אמרו הק' י"ש, ... ועל הלשון של סיפור הדורות הבין משה שהוא מכת ארבה. ורשב"ם פ' רמז לו הק' שנ' ואת אותותי אשר שמתים כם ארבה חשך מכת בכורות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנן**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בהצני פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכהה: **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

וּלְמַעַן – פזר, מעביר רעיון נבואת משה בלי שמופריש היכן אמרו הק' י"ש, אל נבואות נביאים אחרים בלי שנאמר היכן אמרו הק' י"ש.
הַסֵּפֶר – תרסא, בתפקיד בעל בחינה נעלה היינו ליתן שבח להקב"ה לספר תהלתו בין האומות, כ-**[תורה שלמה חח]** ... נהגת עמך לעשות לך שם תפארת (תה' סג, יד). כשנגאלו ישראל ממצרים אמר להם משה לא במעשיכם אתם נגאלין, אלא **לְמַעַן הַסֵּפֶר בְּאֶזְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל** ליתן שבח להקב"ה שבניו מספרים תהלתו בין האומות וכה"א שירו לה' שיר חדש ספרו בגוים כבודו. **[מדרש תהלים מזמור מד]**
[תורה שלמה יאא] **וְאֵת-אֲתֵרֵי אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי בָּם**, שמו במ דברי אותותיו (תה' קה, כז), א"ר יהודה בר סימון שהיו המכות נרשמות בגופן באותיות, שנאמר ואת אותותי אשר שמתי בם. **[מדרש תהלים מזמור קה ח-]**
ובהערות כתב ... אמר רבי יודן בר סימון שהיו המכות חקוקות על המטה בלשון נוטריקון דצ"ך עד"ש באח"ב, ומשה מביט בו איזה מכה ראויה לפרעה לבוא ומביאה, והיה המטה משואוי מ' סאה, ושל סנפירון היה, והיה מכה בו, והמכות נרשמות בגופן. ומבואר שלגירסא אחת, אות מהמכה נרשם בגופן. ראה תו"ש בר' ד [ק"ט], מדרש על הפסוק וישם ה' לקין אות, שנרשם בזרועו אות אחת משמו.

הַסֵּפֶר – תרסא בתפקיד שיעור של משקל המטה, ועוד תרסא בתפקיד בעל בחינה נעלה כי המטה מסנפירון שבמקום אחר נאמר שזה מכסה הכבוד. אפשר שאבן סנפירון היא מסוג י"ב אבני החושן שהן בעלות תכונה להעביר השפעת רוח הקודש אל הנביא או הכהן. ובס' מנחה בלולה אותותי אל תקרי **אתנן**, אלא אותיותי, שהם אותיות השם הנכבד, שהוא היה המחזק ומכבד לבו, וכמו שההוגה השם באותיותיו נעקר מן העולם כך יהיה אחרית פרעה ועמו. ולזה תרגם אונקלוס אותותי הראשון (א. י.) אתי שהוא תרגום של אותיות והב' (ב. י.) אותותי שהוא תרגום של אות.
וּבְנֵי-בְנֵי – רביע, אפשר כי מרמז למדרש אל תקרי **אתנן**, אלא אותיותי, שהם אותיות השם הנכבד, שהוא היה המחזק ומכבד לבו, **הַסֵּפֶר** – תלישא-קטנה בתפקיד עקירה של פרעה ועמו מן העולם
וּלְמַעַן – פזר, מעביר רעיון עקירת פרעה מן העולם בגלל שהתנגד לה' בפיו אל ההוגה השם באותיותיו נעקר מן העולם
וּלְמַעַן – פזר, מעביר רעיון השבח על עקירת פרעה לברכת הנסים **[תורה שלמה יז הערות]** וכמדורש הגדול מביא שם אחרי זה **וּלְמַעַן הַסֵּפֶר בְּאֶזְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל** משנה (גמרא) דברכות נד. הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל מברך ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה.

בְּאֶזְנֵי בְנֵי – קדמא ואזלא, כעין מלמד, **[תורה שלמה יז הערות]** ... ובלק"ט: פסוק זה למשה אמרו למען תספר בתורה להודיע לדורות. ובכתי"י מדרש חפץ: ולמען תספר מכאן שחייב אדם לספר בשבח הקב"ה מן התורה כו'.

1.1.6 עד שדרשה בן זומא ... כל ימי חיך

בבלי סוטה מט,א

שמבזבזין דין אביהם לעתיד לבוא, אומרים לפניו: רבונו של עולם, מאחר שאתה עתיד ליפרע מהן, למה הקהיתם שיניהם בם! אמר: ר' אילעא בר יברכיה: אלמלא תפלתו של חבקוק - היו ב' תלמידי חכמים מתכסים בטלית אחת ועוסקין בתורה, שנאמר: ה' שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים חזיהו, אל תקרא בקרב שנים אלא בקרוב שנים ואמר ר' אילעא בר יברכיה: שני תלמידי חכמים המהלכין בדרך ואין ביניהן דברי תורה - ראוי לשרף באש, שנאמר: ויהי המה הולכים הלך ודבר והנה רכב אש וגו', טעמא דאיכא דיבור, הא ליכא דיבור - ראוי לשרף. וא"ר אילעא בר יברכיה: שני ת"ח הדרין בעיר אחת ואין נוהגין זה לזה בהלכה - אחד מת ואחד גולה, שנאמר: לנוס שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת, ואין דעת אלא תורה, שנאמר: נדמו עמי מבלי הדעת. אמר ר' יהודה בריה דר' חייא: כל ת"ח העוסק בתורה מתוך הדחק - תפלתו נשמעת, שנאמר: כי עם בציון ישב בירושלים בכה לא תבכה חנון יהנך לקול זעקך כשמעתו ענך, וכתוב בתריה: ונתן ה' לכם לחם צר ומים לחץ. ר' אבהו אומר: משביעין אותו מזיו שכינה, שנאמר: והיו עיניך רואות את מוריך. ר' אחא בר חנינא אומר: אף אין הפרגוד ננעל בפניו, שנאמר: ולא יכנף עוד מוריך.

רשב"ג אומר משום ר' יהושע: מיום שחרב בהמ"ק אין וכו'. אמר רבא: בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבריו, שנאמר: בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר, הי בקר? אילימא בקר דלמחר, מי ידע מאי הוי? אלא דחליף. ואלא עלמא אמאי קא מקיים? אקדושה דסידרא ואיהא שמייה רבא דאגדתא, שנא': ארץ עפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים, הא יש סדרים - תופיע מאופל.

ולא ירד טל לברכה, וניטל טעם פירות וכו'. תניא, ר"ש בן אלעזר אומר: טהרה - בטלה טעם וריח, מעשר - ביטל שומן דגן. רב הונא אשכח תומראת דחינוניתא, שקלה כרכה בסודריה. אתא רבה בריה, א"ל: מורחינא ריחא דחינוניתא, א"ל: בני, טהרה יש בך, יהבה ניהליה. אדהכי אתא אבא בריה, שקלה יהבה ניהליה, א"ל: בני, שמחת את לבי והקהית את שיניי. היינו דאמרי אינשי: רחמי דאבא אבני, רחמי דבני אבני דהוו ליה. רב אחא בר יעקב איטפל ביה ברב יעקב בר ברתיה, כי גדל, א"ל: אשקין מיא, אמר לו: לאו בריך אנא. והיינו דאמרי אינשי: רבי רבי, בר ברתך אנא.

מתני'. בפולמוס של אספסיינוס - גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס. בפולמוס של טיטוס - גזרו על עטרות כלות, ושלא ילמד אדם את בנו יוונית. בפולמוס האחרון - גזרו שלא תצא הכלה באפריזון בתוך העיר; ורבותינו התירו שתצא הכלה באפריזון בתוך העיר. משמת ר"מ - בטלו מושלי משלים. משמת בן עזאי - בטלו השקדנים. משמת בן זומא - בטלו הדרשנים.

[רש"י בבלי סוטה מט,א]

הדרשנים - שהיה בקי בטעמי המקראות כדאמר (רבי אלעזר בן עזריה) לא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא (ברכות דף יב:).

[בבלי ברכות יב,ב]

[דברים ראה א,טז] **לֹא-תֹאכַל עֲלֵיו תִּמְצֵן שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עֲלָיו מִצֹּאת לֶחֶם עֲנִי**
כִּי בַחֲפוּזוֹ יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי תְּנִיף:
[בבלי ברכות יב,ב] **משנה**. מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: **(דב' ראה א,טז)** **לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:**
יְמֵי תְּנִיף - הימים, כֹּל יְמֵי תְּנִיף - הלילות; וחכמים אומרים: יְמֵי תְּנִיף - העולם הזה, כֹּל - להביא לימות המשיח.

ב"ה טוב ודעת ולדעת (ט"ו) כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשס"ג; מצות ההשערת; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשט - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מחרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מנח רביע - לפחות 4 ...; זקא-קטן ...; זקא-קטן בהצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

גמרא. תניא (הברייתא כאילו ממשכיח המשנה), אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח? והלא כבר נאמר (ירמיהו כג, 2) לָקַח הַנְּהַרְיָמִים בָּאִים נְאֻמָּה' וְלֹא יֵאמְרוּ עוֹד תִּיְהִי אֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: (כג, 2) כִּי אִם-חִיִּיה' אֲשֶׁר הָעֵלָה וְאֲשֶׁר הִבִּיא אֶת-זָרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צֹפּוֹנָה וּמְכַל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדְחַתִּים שָׁם וְיָשְׁבוּ עַל-אֲדָמָתָם: (ו' - אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכות עיקר, ויציאת מצרים טפל לו. כיצא בו אתה אומר: (בר' וישלח לה;)) לא-יקרא' שְׁמָךְ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמָךְ.

עד דרשת בן זומא הזכירו יציאת מצרים רק בשחרית בקריאת שמע, והיה אם שמוע, פרשת צצית. מדרשת בן זומא החלו להזכיר פרשת צצית גם בקריאת שמע בערבית. לרבנן בימות המשיח יזכירו יציאה משעבוד מלכויות ויציאת מצרים.

וחכמים אומרים: יְמֵי תְּנִיף - העולם הזה, כָּל - מנוקד חולם חסר משמעו מקיף הכל ממש. לכן מסקנתם להביא לימות המשיח. לרבנן כאילו אין טפחא כטעם מפסיק (לא פסקא טעמא) ומסקנתם שהתוכן כָּל יְמֵי תְּנִיף לרבות לימות המשיח בנוסף על הזכרת הגאולה משעבוד מלכויות.

נסיון להסביר את רבנן עם טעם המקרא של מלת כָּל - טפחא חכמים אומרים: יְמֵי תְּנִיף - העולם הזה, כָּל (טפחא א) כפוחתת טפה להתאפיין מהכתוב אחריה יְמֵי תְּנִיף - העולם הזה, ואז כאשר יְמֵי תְּנִיף מצורפים למלת כָּל בא (ב) טפחא כשנוי ורבוי- שנוי להביא לימות המשיח שאז תחילה ירבו - יוסיפו יזכור עיקרי גאולה משעבוד מלכויות ויזכירו גם יציאת מצרים כאיזכור משני.

נסיון להסביר את בן זומא עם טעמי המקרא של מלות יְמֵי תְּנִיף - מרכא סלוק. יְמֵי - מרכא = מאריך - מרחיקה את תְּנִיף עד לפני ימות המשיח עד אז יזכירו יציאת מצרים, טעם מלת תְּנִיף - סלוק, מגביל ללמד שבימות המשיח אין איזכור יציאת מצרים. לכן אם הזכרת יציאת מצרים היא רק לפני ימות המשיח, יש לדרוש מלת כָּל כהכל ממש וע"י טעם טפחא בתפקיד שנוי משמעות, מלת יְמֵי משתנה משמעות זמן יום (כמו בבדיקת מראות צרעת) אל משמעות זמן מעת לעת היינו לרבות הזכרת יציאת מצרים בלילות של כל יום. ודרך אגב מלת תְּנִיף עולה בגי' זמ"א כעין רמז לבן זומא.

(דב' ראה טז, 2) כִּי בַחֲפוּזֵן יֵצֵאת מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְמַעַן תִּזְכְּרוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיָצֵאתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כֹּל יְמֵי תְּנִיף: ... רביע ... זקא-קטן ... רביע ... זקא-קטן תבנית טעמים העשויה ללמד על ענין עצמתי מאד. לדרשת חז"ל עצמת הגאולה משעבוד מלכויות.

(דב' ראה טז, 2) כִּי בַחֲפוּזֵן יֵצֵאת מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְמַעַן תִּזְכְּרוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיָצֵאתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כֹּל יְמֵי תְּנִיף: ... רביע ... זקא-קטן ... רביע ... זקא-קטן. כל זוג רביע ... זקא-קטן עשוי ללמד על דבר סתום שלא בא לסתום אלא לפרש. אחד מהם הוא דרשת בן זומא להזכרת יציאת מצרים בלילות.

(דב' ראה טז, 2) כִּי בַחֲפוּזֵן יֵצֵאת מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְמַעַן תִּזְכְּרוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיָצֵאתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כֹּל יְמֵי תְּנִיף: ... זקא-קטן ... רביע ... זקא-קטן בין שני קיסרים, תבנית טעמים העשויה ללמד על הקש, בנין אב, דבר החוזר וקורה. כגון גאולה משעבוד מלכויות שתהיה בחפזון, שתהיה מלווה בנסים כמו בגאולת מצרים.

(דב' ראה טז, 2) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ - מונח רביע. בדיון ב-[בבלי ברכות יב, ב] המוליך אל ה-משנה. מזכירין יציאת מצרים בלילות. וגו', מוזכרות פרשות אחדות שבהן יש הזכרה של יציאת מצרים. והן לא נקבעו להאמר יחד עם קריאת שמע. ואז מגיע הדיון בפרשת צצית שמכילה ששה ענינים, יציאת מצרים ועוד חמישה ענינים אחרים ששלושה מהם הם אזהרות להמנע מדברים שהם נגד עקרונות אמונה שבפרשות שמע (נגד קבלת עול מלכות שמים), ו והיה אם שמוע (נגד קבלת עול מצוות). אפשר כי לכך מרמזת תבנית הטעמים של (דב' ראה טז, 2) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ - מונח רביע, כעין לפחות ארבע ענינים שצריכים להיות בפרשה של הזכרת יציאת מצרים, היא פְּרֻשָׁת צִצִית, שנאמרת בקריאת שמע.

[בבלי ברכות יב, ב] פְּרֻשָׁת צִצִית מפני מה קבעוה? אמר רבי יהודה בר חביבא: מפני שיש בה חמשה (יש הגהה ששה) דברים: מצות ציצית, יציאת מצרים, עול מצות, ודעת מינים, הרהור עבירה, והרהור עבודה זרה. בשלמא הני תלת - מפרשן; עול מצות - דכתיב: (במ' שלח טו, טז) וְיִאָמְרוּ אֵלֶיךָ אֱלֹהֵיכֶם וְיִזְכְּרוּ אֶת-כָּל-מִצְוֹת ה', ציצית - דכתיב: (במ' שלח טו, טז) וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית וגו', יציאת מצרים - דכתיב: (במ' שלח טו, מא) אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי וגומר, אלא דעת מינים, הרהור עבירה, והרהור עבודה זרה מנלן? - דתניא: (במ' שלח טו, טז) אֲתָרֵי לְבַבְכֶם - זו מינות, וכן הוא אומר: (תה' יד, יא) תה' נגב, אָמַר נָגַל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים, (במ' שלח טו, טז) אֲתָרֵי עֵינֵיכֶם - זה הרהור עבירה, שנאמר: (שופטים יד, 2) וַיֹּאמֶר שְׁמוּשָׁן אֶל-אֲבִיו אֲתָהּ קַחְלִי כִּי-הִיא יִשְׂרָאֵל כְּעֵינַי, (במ' שלח טו, טז) אֲתָם זָנִים - זה הרהור עבודה זרה, וכן הוא אומר: (שופטים ח, לג) וַיִּזְנוּ אֲתָרֵי הַכְּעָלִים.

1.1.7 **הבן שאינו יודע לשאול**
(ההגדה) והבן שאינו יודע לשאול את פתח לו שנאמר (שמ' בא יג, ח) וְהִפְדַּתְּ לְבַנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֶבְדִּי זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: חובת הגדה לבן שאינו יודע לשאול. [בשבילי ההגדה- הרב ש"ב ליברמן] הסביר ע"פ אור החיים שלבנים השואלים (חכם, רשע, תם) עונים כל השנה. ע"פ רש"י דאיירי בבן שאינו יודע לשאול מדכתיב (שמ' בא יג, ח) וְהִפְדַּתְּ לְבַנְךָ שהוא עצמו יגיד לו בלא שאלתו. מתוך חיוב ההגדה לבן שאינו יודע לשאול בליל ט"ו ניסן עם הדיון עם הבנים האחרים כל השנה, מביאה לחיוב ההגדה בליל ט"ו ניסן. בליל פסח כל בני ישראל במדרגה של בן שאינו יודע לשאול ועושה כמו שאביהם הקב"ה אומר.

1.1.8 **יכול מראש חדש**
בליל ט"ו ניסן מקיימים מצוות סעודה שבה בשר קרבן פסח, מצות ומרורים נמצאים ביחד והמצוה נלמדת מפסוקים אחדים: (שמ' בא יב) (ו) וְהָיָה לָכֵם לְמִשְׁמַרְתִּי עַד אֲרַבְעָה עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ הַגָּדָה וְשָׁחַטוּ אֹהֶל (את השה או הגדי) כָּל קָתָל עַד-תִּשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הָעֶרְשִׁי: (ח) וְאָכְלוּ אֶת-הַבָּשָׂר בְּלִילָה הַגָּדָה (ליל ט"ו ניסן, הבא אחרי בין הערבים של י"ד ניסן של השחיטה) צִלִּיאֵשׁ וּמִצּוֹת עַל-מִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: מצוות אמירת ההגדה בליל ט"ו בניסן בשעת הסעודה נלמדת מ-(שמ' בא יג, ח) וְהִפְדַּתְּ לְבַנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֶבְדִּי זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: **בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם:**

לכן מדוע מבררת (ההגדה): יכול (שהקרבן קרבן הפסח, הסעודה וההגדה יהיו) מראש חדש, תלמוד לומר (שמ' בא יג, ח) וְהִפְדַּתְּ לְבַנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא. אי בַּיּוֹם הַהוּא יכול מבעוד יום (ב"ד בניסן), תלמוד לומר בְּעֶבְדִּי זֶה בְּעֶבְדִּי זֶה, לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. הפסח לא מוזכר. הסבר אחד שזה מתאים גם לעורכי סדר פסח וסעודה ללא קרבן פסח. להלן מוצע הסבר נוסף.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכהה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

חמשה פרצופים דאצילות שבחלוקה שונה מעט הם ששה (אפשר כי מרומזים באות ו"ו במלת **בַּעֲבוּרָה**), וכמו-כן **בַּעֲבוּרָה זָה** - מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע, מרמז לחמשה או ששה פרצופים.

ענין היציאה מרומז בגי' המלים **בַּעֲבוּרָה זָה** (בשם בתי ש"ב ה"ו) בעבו"ר ז"ה גי' רצ"ב העולה האפיקומ"ן במשמעות **יציאה**. אפשר יציאת הבריאה, **יציאת** והתקרבות גלוי א-לקות נעלה מאד כדי להביא ליציאת מצרים ולמתן תורה לבני ישראל.

ששה פרצופים דאצילות הם:

כתר ובו (א) עתיק יומין (ע"ה) הנקרא גם עתיקא קדישא (ע"ק) המרמז לפנימיות כת"ר וענין עונג, (ב) אריך אנפין (א"א) המרמז לחיצוניות כת"ר וענין של רצון

או"א ובו (א) אבא - חכמה, (ב) אמא - בינה

זכר ונוקבא (זו"ן) כעין בנינים לאבא ואמא המרומזים במלת **לְבַנְיָהּ** ובטעם זקף-קטן המרמז לשניים (א) זעיר אנפין (ז"א) ואלו שש המידות חסד, גבורה, תפארת (רחמים), נצח, הוד, יסוד (ב) מלכות

או נסביר כי **וְהַנְּתַתְּ לְבַנְיָהּ** - טעם זקף-קטן מרמז לאבא ואמא, **עֲשֵׂה ה' לִי** - טעם זקף-קטן מרמז לכעין בנינים זכר ונוקבא (זו"ן)

ששה הפרצופים העיקריים מתחלקים ל"ב פרצופים דאצילות המרומזים בגי' מלה ז"ה מהמלים **בַּעֲבוּרָה זָה** - ז"ה גי' י"ב פרצופים דאצילות והם פירוט החמשה (הששה) פרצופים הכלליים דאצילות. ובכל אחד מהם יש בחינת זכר ובחינת נקביה ולכן י"ב פרצופים דאצילות

בפסוק (שמ' בא יגט), **וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל-יַדְּךָ וּלְזַכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תִּזְכָּר וְלִזְכָּרְךָ ה' בְּפִיךָ בְּיַד כְּתוּבָה הוֹצֵאתָ ה' מִמִּצְרַיִם: יִשְׂרָאֵל מְצוּיִים לְרִשׁוֹם הַיְחוד הַנְּעִלָה שֶׁל עוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים שֶׁבְלִיל פֶּסַח בְּשָׁנֵי רִבְעִיּוֹת שֶׁל אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת הַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּשְׁל יָד (שמ' בא יגט) **וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל-יַדְּךָ** (רביעי - בתפקיד ארבע) **וּלְזַכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן** (רביעי - בתפקיד ארבע). בהנחת תפילין מביאים להתעוררות מדלתתא דלמעלה, ומעוררים שוב התעוררות מדלמעלה לדלתתא אל המניח ובאמצעותו אל כלל ישראל באופן הנעלה כמו בליל פסח.**

הבהרה: הגלוי הנעלה בא-לקות משמעו א-לקות בפחות הסתר אבל אין זה א-לקות בעצמותו ומהותו

בליל פסח מצוים ישראל לשמוח ולעסוק בסיפור היציאה (אפיקומן) ממצרים ובהל"ל ליל"ה לעורר יחוד עולמות עליונים ותחתונים המרומז כך:

(א) בר"ת **וְהַנְּתַתְּ לְבַנְיָהּ בֵּינֵם הָיָה לְאִמָּר** - ו' ל' ב' ה' ל' ו' ובהל"ל
 (ב) (בשם הרב א"מ פערל ה"ו) מלת ליל"ה מרומזת בגימטריה ר"ת **וְהַנְּתַתְּ לְבַנְיָהּ בֵּינֵם הָיָה לְאִמָּר בַּעֲבוּרָה** - ו' ל' ב' ה' ל' ב' = ב"ו בהל"ל = גי' ע"ה = גי' ליל"ה

ובהל"ל ליל"ה של פסח מלווים את היחוד של עולמות עליונים ותחתונים וב-האפיקומ"ן גי' רצ"ו מעוררים את הגאול"ה הצפונ"ה גי' רצ"ו (ע"פ השפת אמת) (בשם בתי ש"ב ה"ו)
 ובהל"ל גי' ע"ג = ג"ע ראשי תבות ג"ן עד"ן

יצחק שאול אוילברט נר"ו בשם הרב יצחק דוד אלתר ה"ו נאמר ב-**בבלי יומא כב**, קול גלגל חמה - ס"ת הל"ל, קול המונה של רומי - ס"ת ליל"ה, פירש **רבינו בחיי** החמה בהילוכה אומרת שירה - הל"ל מתמיד לה' לעומתה רומי מגבירה חשכת ליל"ה

בבלי מגילה יז,א מלמד שאין אומרים הלל בלילה, (ואפשר כי לכן) נדרש ב-**זוהר** כי לילה של יציאת מצרים נהפך ליום, לכן אומרים בו הלל, ו-**אור החיים** למד על **וְהַנְּתַתְּ לְבַנְיָהּ** שיש להדגיש כי הלילה נהפך ליום. יש האומרים שהחל להאיר בחצות עם מכת בכורות, החיד"א אומר שהחל להאיר מתחילת הלילה, הראשון יתמוך בדעת ר' אליעזר (ש-שמ' **בא יב**), ו**לְאִתְּוִתִּירוּ מְגִנּוּ עַד-בֶּקֶר** שזה עד חצות כי אז החל להאיר, ותוס' ברכות ט,א? מתרץ אחרת. (שמ' בא יב), **וְלְאִתְּוִתִּירוּ מְגִנּוּ עַד-בֶּקֶר וְהַנְּתַתְּ מְגִנּוּ עַד-בֶּקֶר בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדי (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותקפידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בהצני פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.

ובעקבות הירידה למצרים היו מבני ישראל שתעו אחרי עבודה זרה כדאיתא ב-**שמות רבה (וילנא) פרשה כא סימן ז** ... ד"א מה תצעק אלי, ... כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד סמאל המלאך לקטרג אותן אמר לפני הקב"ה רבש"ע עד עכשיו היו אלו עובדים עבודת כוכבים ואתה קורע להם את היים

1.1.11 ואחרי כן יצאו ברכוש גדול.

בראשית לך-לך טו,יד: וגם את-הנהי אשר יעבדו הן אנכי ואחרי-כן יצאו ברכש גדול:

שולחן ערוך הרב - ג-ד (א"ח ג-ד) האדמ"ר שניאור זלמן מלאדי, וכן הגדה של פסח עם ליקוטי הטעמים והמנהגים, האדמ"ר מ"מ שניאורסאהן **ואחרי-כן יצאו ברכש גדול** שאל ר' ייסא זעירא דמן חבריא מרשב"י האי דקב"ה מדכר להו לישראל בכל אתר ואתר הוצאתיך מארץ מצרים מאי רבותא אוליף הכא, תנאה שלים הוא ואחייב יצאו. א"ל תא חזי ברי קב"ה לא אתני עם אברהם אלא דיפיך ית ישראל מן גלותא דמצרים ולא מיד שעבודא דדחלא אחרא. ישראל במצרים הוו שראן תחות מ"ט חילי דמסאבותא וקב"ה אפיק יתהון, ועוד דאעיל יתהון במ"ט תרעי דסוכלתנו לקבליהון (שערי בינה כנגדם). ובגין כך תשכח באורייתא חמשין זמנין יצ"מ. ודא איהו דאנן מנן להו מיו"ט דפסחא יומי ושבועי כי בכל יומא אפיק לן מחילא דמסאבו ואעיל לן בחילא דדכיו. (זהר חדש ר"פ יתרו בקיצור לשון. ועיין בת"ז תל"ב). מ"מ נ' פעמים שהוזכרה יצ"מ בתורה - ראה **פרדס להרמ"ק שער השערים** בתחלתו. **ואחרי-כן יצאו** - מרכא טפחא, יתור לרבות על השיחרור מגלות מצרים עוד שיחרור משיעבוד לעבודה זרה שלא הובטח לאברהם. **ברכש גדול** - מרכא סלוק, רבוי והגבלה. וההסבר יהיה למפרע **גדול** - סלוק, הגביל את כוחות הטומאה לבל יהיו בישראל, וריבה **ברכש** - מרכא, בתפקיד רבוי, שהקב"ה הביא את ישראל במ"ט שערי בינה - כוחות טהרה וקדושה, ומכך הגיעו לחמשים שערי בינה.

(נר גג) וכי תאנה-הוא לעינים - גי' כת"ר נ' - תיקון כה התאוה לקדושה, גם אם הכוונה לטוב יש לעבור כל השלבים ללא קיצורי דרך, כמו במעבר מ"ט כוחות - שערי טומאה למ"ט שערי בינה, ורק אז להיכנס בשער הבינה החמשים.

אוצר החכמה - תורת מנחם (תשי"ח ב): האדמ"ר מ"מ שניאורסון זצ"ל ז"ע ע' 195

... והנה בסדר עשיית הפרה כתיב והזה אל נכח פני אהל מועד, כי, הדם הוא פנימיות הנפש והוי הפנימיות היא כשלימות בכל אחד ואחד, וכמ"ש בתניא שגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית' וכתיבת נדח ידח ממנו נדח ולכן נאמר והזה אל נכח פני אוהל מועד פני דייקא. ואח"כ הוא ענין שריפת הפרה שנעשית לאפר, דהנה, ישנו עצם הדבר שהוא האפר, וישנו ציור הדבר, ובשריפה נאבד הציורה ונשאר העצם, וכמור"כ גם ברוחניות שישנו כח המתאוה וישנו הציור הרע, ומה שצריך לאבד הוא רק הציור הרע, אבל עצם כח המתאוה אפשר לתקנו, שהרי עצם ענין כח המתאוה והתענוג שרשו הוא בקדושה (כנ"ל), עד בחי' לפני הוי', **אלא שאח"כ נשתלשל התענוג ונצטייר ונעשה מורכב בעיני קדושה, ועד שברכיבי השתלשלות וצמצומים נעשה מצויר ומורכב בעיני רע** כו', ולכן כאשר שורפים ומאבדים את הציור, אזי בכח האפר להתתקן ולהטהר כו' ואדרבה מיני' ובי' אבא לשדי' בי' נרגא, ולכן התיקון הוא דוקא עי"ז **שכח המתאוה נהפך לקדושה**. ואח"כ כתיב נתן עליו מים חיים, דהנה נתבאר לעיל שבענין הקרבנות צ"ל העלאה ואח"כ המשכה, ולפי אופן העלאה כן היא המשכה. וכיון שהעלאה דפרה אדומה היא מלמטה מטה מעניני חוץ הרי מובן שגם המשכה היא מלמעלה מעלה וזהו מ"ש נתן עליו מים חיים דהנה מים חיים הם מי מעין שבאים מן התהום וגו'.

וכי תאנה-הוא לעינים - דרגא מונח רביע, גי' המלים = 670 = 620 + 50 = כת"ר מצוות ו-1' שערי בינה.

המלים **תאנה-הוא** הא הדגמה של **נשתלשל התענוג ונצטייר ונעשה מורכב בעיני קדושה**, ההרכבה בעיני קדושה מתבטאה בשילוב שם אהו"ה בתוך התוכן בזה על זה כמוסבר אותיות **אנה-ה** הם שם א-ה-ו-ה וכן אותיות **ה-הוא** הם שם א-ה-ו-ה.

ועד שברכיבי השתלשלות וצמצומים נעשה מצויר ומורכב בעיני רע וזהו **תאנה-הוא לעינים**.

הוא לעינים מונח רביע, עשוי לבטא ארבע מדרגות כלליות כגון חכמה בינה מידות לבושין ובינה אין ספור מדרגות משנה.

1.1.12 יורד מצרימה - אנוס על פי הדבור

בברית בין הבתרים נגזר על צאצאי אברהם אבינו לרדת לארץ לא להם. **בראשית רבה ו-זאהר במדבר** מלמדים על שבעה חטאים שגרמו להסתלקות השכינה מהארץ לרקיע השביעי ועל שבעה תיקונים שהביאו להורדת השכינה חזרה לארץ, כאשר חלקם נעשו במצרים. ויעקב אבינו היה אנוס על פי הדבור לרדת למצרים כדי שהוא וצאצאיו ימישכו לפעול להורדת השכינה לארץ. וזה לשון מדרש **בראשית רבה פר' בראשית**:

(ח) וישמענו את קול יי' אלהים מתהלך בגן לרוח היום אמר ר' חלפיי שמענו שיש הילוך לקול, הילוך לאש לא שמענו, והיכן שמענו להלן ותיהלך אש (שמות ט כג). אמר ר' אבא בר כהנא מהלך אין כת' כאן אלא מתהלך מקפץ ועולה, עיקר **שכינה** בתחתונים הייתה, כיון שחטא אדם הראשון ניסתלקה לרקיע הראשון, חטא קין עלה לרקיע השני, חטא דור אנוש עלה לשלישי, חטא דור המבול לרביעי, דור הפלגה לחמישי, סדומיים לשישי, מצריים בימי אברהם לשיביעי, וכנגדן עמדו ז' צדיקין אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה והורידו אותה לארץ, אברהם משיביעי לשישי, יצחק הוריד משישי לחמישי, יעקב הוריד מחמישי לרביעי, לוי הוריד מרביעי לשלישי, קהת הוריד משלישי לשיני, עמרם הוריד משיני לראשון, משה הורידה למטה, כתב האדמ"ר מ"מ **שניאורסאהן זצ"ל ז"ע שיחות קודש תשכ"ט** שע"י שבע חטאים נשתנה גשמיות העולם ונהיה חמירות, ואברהם החל בסילוק העולם וההסתר של הקליפות שבאו משבע החטאים וגו'.

ברוב הפסוקים הנוגעים בענין מופיעה תבנית הטעמים **דרגא מונח רביע** המופיעה בתורה 59 פעם וברובם נמצא קשר לחטא אדם הראשון, היצר הרע ותיקונו ועניני גאולה. הסבר הפסוקים אינו שייך לתוכן ההגדה של פסח, כאן מוצגים:

(א) המופע הראשון שהוא גם חטא אדם הראשון והעקירה מהארץ לרקיע הראשון.

בראשית ג ו: ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאנה-הוא לעינים - דרגא מונח רביע, תעתועי יצר הרע. העקירה הראשונה בחטא אדם הראשון.

(ב) המופע המרמז על התיקון השביעי, חזרת השכינה לארץ ע"י משה רבנו שאורו החל להפציע דווקא בביתו של פרעה שהיה דרגת הטומאה הגדולה ביותר במצרים.

שמות ב,ט: ותאמר לה בת-פרעה - דרגא מונח רביע, התיקון השביעי הורדת השכינה לארץ.

ותאמר לה בת-פרעה היליכי את-הגלד הזה והניקחי לי נאני אתן את-שכרך ותקח האשה הגלד ותניקחי:

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת מונחי (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; זרקה – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שנעשה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

ואחרי שירדה השכינה לארץ במתן תורה חטאו בעגל מהחטאתם בידי אומות העולם ומהערב רב שיצא עמם. ועל כך נאמר ב-

שיר השירים ב,ז: עד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים
סב דְּמַה-לָּךְ דּוֹדִי לְצַבִּי אֲוֹ לְעַפְרַי הָאֵילִים עַל-הַרִי בְּתַר: ס
שיר השירים ד,ו: עד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים
אֲלֶיךָ לִי אֶל-תֵּר הַמּוֹר וְאֶל-גִּבְעַת הַלְּבָנוֹה:

ביאור הגר"א שיר השירים ב,ז

עד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם. פירוש, משום שאמר לה 'הנצנים נראו בארץ' שהוא בכושרות חודש כשר כו' [מכילתא שמות יג,ד], זהו עד אייר, אבל אחר כך בעת שבכר חום היום היינו בעת שעשו את העגל, ואז נסו הצללים. הם ענני כבוד שהיו צללים לישראל. ואמר לה הקב"ה (שם' תשא לג,ג), **כי לא אעלה בקרבך**, ואז היתה מדת הדין מתוחה וידעה שאי אפשר בשום אופן שיהיה עמה, ויראה אולי יבחר לו אומה אחרת, ואז אמרו ישראל להקב"ה: **סב דְּמַה-לָּךְ דּוֹדִי לְצַבִּי אֲוֹ לְעַפְרַי הָאֵילִים עַל-הַרִי בְּתַר:** ביאורו, שתרין על הרי בתר שהם הרים גבוהים וחדים מאד ואין שם ישוב כלל, וכונתם שיוכרו להם ברית בין הבתרים, כי על פי הדבור בברית בין הבתרים היו אנוסים לרדת לארץ לא להם ואומות העולם וגם הערב רב שיצא עמם, החטאיו.

1.1.13. השרש "עבר" בפעור ז'ה ואפעבר עליוך ועברתי – גלוי א-לקות נעלה מאד

שמות בא יג,ח: והנדרת לבנה ביום ההוא לאמר

פעבור ז'ה עשה ה' לי בצאתי ממצרים: פסוק זה בפרשת קדש לי כל בכור, מהוה מעבר ממצוות עשיית פסח בחדש האביב של ארץ כנען אל מצוות הכללת פרשה זאת בתפילין.

הסבר ב- בפעור ז'ה קושר שרש "עבר" לגלוי א-לקות מעולם האצילות, וכך עשוי להשתמע מפ' הריטב"א בהגדה. ואפשר שהכוונה לגלוי א-לקות מ"כתר" של עולם האצילות ואף למעלה ממנו מעולם אדם קדמון, כעשוי להשתמע מ-[פירוש תניא פמ"ו, דבר מלכות פר' בהר התשע"ו] הקב"ה הניח העולמות העליונים ואת העולמות התחתונים ... הקב"ה הוציא אותם ממצרים לא ע"י מלאך ולא ע"י כו' – לא ע"י מלאך, שהיא נברא בעולמות בריאה-יצירה-עשייה ולא ע"י שליח, שהוא מדרגת "עולם אצילות" לכן המסקנה, שהיה זה גלוי א-לקות מעל מדרגת עולם האצילות. ומהימצאות אותיות ע"ב ובעזרת הנאמר ב-[עץ חיים] מוצע לומר שקשור לגלוי משם ע"ב. בהגדה של פסח השרש "עבר" מופיע פעמים נוספות. אפשר שגם הם מעידים על התקרבות הקב"ה, גלוי א-לקות נעלה מאד אל בני ישראל.

חבקוק ג,ט: ערקה תעור קשמה שבעות משות אמר סלה נהרות תבקע-ארץ:

יחזקאל טז,ח: ואפעבר עליוך ואראך והגה עמך עת דלים ואפרש כנפלי עליוך ואכסה ערותך
ואשבע לך ואבוא בכרית אמה נאם אדני ה' ותהני לי:
שה"ש ד,ה: שגני שזנה פשגי עפרים תאומי צבקה הרועים פשושים:
יחזקאל טז,ו: ואפעבר עליוך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך הני ואמר לך בדמך הני:

הגדה של פסח לריטב"א ... ואת ערום ועריה.

[פירוש הריטב"א] ערומים מן המצוות של האבות, ומהו עריה, כמה דתימא (חבקוק ג,ט) ערקה תעור קשמה, שלא קיימו מצוות ברית מילה כדאמרין במכילתא (פרשת בא) היה רבי מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר (יחזקאל טז,ח) ואפעבר עליוך ואראך והגה עמך עת דלים, הגיעה שעה שנשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו שהוא גואל את בניו ולא היה להם מצוות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר שדים נכוננו ושערך צמח, מהו שדים נכוננו, זה משה ואהרן, שנאמר (שה"ש ד,ה) שגני שזנה פשגי עפרים וגו', ושערך צמח, שהגיע קץ הגאולה, נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצוות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו מצוות פסח ומצוות מילה, שנאמר (יחזקאל טז,ו) ואפעבר עליוך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך הני (ואמר לך בדמך הני)

שמות בא יב,יב: ועברתי בארץ-מצרים פלילה הנה

והפיתי כל-בכור בארץ מצרים מאדם ועד-בהמה
ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה':

[מדרש שמות רבה (ונשל התשס"א,ע"פ אוצר החכמה)] **שהעברה** שאני עובר קשה היא, שנאמר **ועברתי בארץ-מצרים פלילה הנה**

[פירוש מהרז"ו] **שהעברה** שלא היו ראויים לנס רק שהעביר הדין מהם למצרים.

(שם' בא יב,יב) **ועברתי בארץ-מצרים פלילה הנה** – מונח זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד גורע ו/או מוסיף ענין מעין הענין המדובר בו. כאן כעין גורע מענין הדינים שהיו על ישראל בלילה הזה ומוסיפם על ארץ מצרים. לפי מפרשי מדרש שמות רבה סגולת ליל יציאת מצרים הייתה שהקב"ה בעצמו הצילם מקטרוג והעביר הדין מהם למצרים. ודומה לו ברעיון של העברת דין מישראל ובתבנית טעמים:

שמות כי תשא לד,ו: ונעבר ה' על-פניו ויקרא ה' ה' אל רחום ותגין ארץ אפים ורכ-חסד ואמת:

ונעבר ה' על-פניו ויקרא – זרקא סגול, הקב"ה מוסיף לישראל דרכים לבקשת סליחה והעברת הדין מהם. הקב"ה מעביר פנים של זעם ומביא פנים של רחמים. [תיב"ע] הקב"ה עובר מכסא של דין לכסא של רחמים.

וכן ב-יחזקאל טז,ו: **ואפעבר** (מהפך הדין) **עליוך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך הני ואמר לך בדמך הני:**

והגר"א פירש ב-**שיר השירים ב,ז** כי בני ישראל מבקשים שהקב"ה יזכור להם ברית בין הבתרים שעל פי הדבור בה היו אנוסים לרדת לארץ לא להם מצרים כדי לתקן עולם במלכות שד-י, ואומות העולם וגם הערב רב שיצא עמם, החטאיו, וזו סיבת הדינים שהיו על בני ישראל. והקב"ה אכן זכר זכות אבות והעביר הדינים.

שמות בא יב,יב: ועברתי בארץ-מצרים פלילה הנה

והפיתי כל-בכור בארץ מצרים מאדם ועד-בהמה
ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה':

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמתי – הוללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התש"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

הגדה של פסח לריטב"א ויוציאנו י"י ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים. ויוציאנו י"י ממצרים לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח. אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו. שנאמר (שם' בא **יבג**) **ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והפיתו כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה'.**

המשך ההגדה: (שם' בא **יבג**) **ועברתי בארץ מצרים.** אני ולא מלאך.
המשך ההגדה: **והפיתו כל בכור (בארץ מצרים)** אני ולא שרף.
המשך ההגדה: **ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים** אני ולא (ה) שליח. אני ה'.... אני הוא ולא אחר.
אני ה'. - מרכא סלוק, רבוי והגבלה. היינו רבוי הגבלת מי לא היה מבצע ה-**ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה.**

ישעיהו ו,ב: שָׁרְפִים עֲמִידִים מִמַּעַל לֹא יִשָּׁשׁ כְּנָפִים יִשָּׁשׁ כְּנָפִים לֹאֲחֹד בְּשָׂתִים; יְכֹסֶה פָּנָיו וּבְשָׂתִים; יְכֹסֶה רַגְלָיו וּבְשָׂתִים; יַעֲוֹף: **שמות משפטים כג,כ** הַזֶּה אֲנִי שַׁלַּח מִלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשִׁמְרֶךָ בְּצִדְךָ וְלְהַבְיָאֲךָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכַּנְתִּי: **במדבר חקת כט,ז:** וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ וַיִּשְׁלַח מִלְאָךְ וַיִּצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וַהֲנֵה אֲנַחְנוּ בְּקִדְוֹשׁ עִיר קִצֵּה גְבוּלְךָ: **דברים ואתחנן ד,לז:** וְתַחַת כִּי אֶהָב אֶת־אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּיָרְעוּ אֲתָרְיָו וַיִּוֹצְאֶךָ בְּפָנָיו בְּכַחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם:

[פירוש הריטב"א] ויוציאנו ה' ממצרים לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף וכו'. מכאן ראינו כי מלאך ושרף שני דברים הם, השרפים הם מלאכי אש העומדים תחת הכסא וטובלין בכל יום בנהר של אש ההולך לפני הכסא, וכן הוא אומר **(ישעיהו ז,ב)** **שָׁרְפִים עֲמִידִים מִמַּעַל לֹא**, והמלאכים הם למטה מהם המתחלפים בכל יום ומתלבשים גופות, והם שנבראו ביום החמישי, והשליח הוא הידוע **המלאך הגדול זה מטטרו"ן**, ושמו מורה עליו, והוא שר של ישראל השומר אותם, וזהו שנאמר למשה **(שם' מש' כג,כ)** **הַזֶּה אֲנִי שַׁלַּח מִלְאָךְ לְפָנֶיךָ**, והוא שר צבא ה' שבא ליהושע, ועליו אמרו רז"ל (סנהדרין ל"ח ב') דאפי' בפרונוקא לא קבליה משה, ואם תאמר והא כתיב **(במ' חקת' כט,ז)** **וַיִּשְׁלַח מִלְאָךְ וַיִּצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם**, וי"ל כי **וַיִּצְאֵנוּ** שב לבורא יתברך, כדכתיב **(דב' וא' ד,לז)** **וַיִּוֹצְאֶךָ בְּפָנָיו בְּכַחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם**; והמלאך שאמר, **(במ' חקת' כט,ז)** **וַיִּשְׁלַח מִלְאָךְ**, על משה רבינו ע"ה, או שליח השם הגדול ששלח מלאך הברית מלאך פניו ויוציאנו ממצרים בכוחו.

שנאמר **(שם' בא יבג)** **ועברתי בארץ מצרים וכו' ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים**. אמרו רז"ל במכילתא אם של עץ נרקבת [וכו'], כלומר כי סר צילם העליון מעליהם שהיה מעמידן, ומיד ניתך ונרקב, ובוה נודע כי מכת אלהים היא, כי אין כח מושל על כח אחר לבטלו אלא הקדוש ברוך הוא לבדו.

[תניא ליקוטי אמרים פרק מו] ... כי הניח הקדוש ברוך הוא את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכולם כי אם בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות הארץ מקום הזוהמא והטומאה לא ע"י מלאך ולא ע"י כו' אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו ירד לשם כמ"ש וארד להצילו וגו' כדי לקרוב אליו בקירוב ויחוד אמיתי בהתקשרות הנפש ממש בכח' נשיקין פה לפה לדבר דבר ה' זו הלכה ואתדבקת רוחא ברוחא היא והשגת התורה רצונו וחכמתו דכולא חד ממש.

-[פירוש תניא פמ"ו, דבר מלכות פ"ו בהר התשע"ו] הקב"ה הניח העולמות העליונים ואת העולמות התחתונים, שאינם מהווים תכלית הכוונה של הקב"ה בבריאת העולם, ולא בחר בכולם כי אם בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות הארץ מקום הזוהמא והטומאה – שם נמצאו ב"י וזאת בהשוואה למה שנאמר במשל, שהמלך מעלה ומוציא את ה"הדיוט ושפל האנשים" מאשפה – הקב"ה הוציא אותם ממצרים לא ע"י מלאך ולא ע"י כו' – לא ע"י מלאך, שהוא נברא בעולמות בריאה-יצירה-עשיה ולא ע"י שליח, שהוא **מדרגת "עולם אצילות"**

דורש ברור: האם המלאך מטטרו"ן ממדרגת עולם אצילות?

1.1.14 ויוציאנו ה' ממצרים

דברים כ"ט,כח: ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים:

[מדרש תנאים] (דב' תבוא כח,ח) **ויוציאנו ה' ממצרים** לא על ידי מלאך (=נביא, או לא בתחילה ואח"כ הנהיגם ע"י מלאך) ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו: (כו,ח) **ביד חזקה** זה הדבר כמו שני' (שם' וארא ט,ג) **הַנֵּה יְדִידִי הוֹנֵה בְּמִקְנֶיךָ:** (כו,ח) **ובזרוע נטויה** זו החרב שני' (דה"א כא טז) **וחרפו שלוחה פתחו בידו נטויה עלי-ירושלם:** (כו,ח) **ובמורא גדול** זה גילוי שכינה (ש' בשלח יד,לא) כמו שני' **וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנֶּגֶד הַגָּדֹל:** (כו,ח) **ובאותות** זה המטה (שם' ד יז) **וְאֶת־הַמַּטֵּה הַזֶּה תַּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־בּוֹ אֶת־הָאֹתוֹת:** (כו,ח) **ובמפתים** אלו המכות (ויאל ג) **וַיִּגְתְּלִי מוֹפְתִים בְּשִׁמְיָם וּבְאָרְצָם דָּם וְאֵשׁ וְתִמְרוֹת עֲשׂוּ:** ד"א (כו,ח) **ביד חזקה** שתיים (כו,ח) **ובזרוע נטויה** שתיים (כו,ח) **ובמורא גדול** שתיים (כו,ח) **ובאותות** שתיים (כו,ח) **ובמפתים** שתיים (חמש פעמים שתיים סה"כ) אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ר' יהודה היה נותן בהן סימן דצ"ך עד"ש באח"ב:

עיקרי [זוהר שמות בא מאמר ויהי בחצי הלילה אות קיט, עם פירוש הסולם]

(קיט) שלוש מניעות, שלושה קשרים הטילו המצרים על ישראל: בכור פרעה, בכור שפחה הכולל בכור השבי, בכור בהמה, למנוע מהעובדים למצרים לצאת לחירות לעולם.
(קכ) ... ובוה נראה הגבורה והשליטה של הקדוש ברוך הוא. וזכרון זה לא יכלה מישראל לדורי דורות. כי אם לא היה הכח והגבורה של הקדוש ברוך הוא, כל מלכי העמים וכל מכשפי העולם לא היו יכולים להוציא את ישראל מן העבדות, כי פתח הקשרים שלהם ושבר כל אלו הכתרים הנ"ל של בכור השבי, כדי להוציאם לחירות. על זה כתוב, **(ירמיהו יז, י)** **מִי לֹא יִרְאֶה מִלְאָךְ הַגּוֹיִם וְגו'.**
(קכא) ככה ר' שמעון והרים קולו ונאנח. אמר, כבר דבק נמצא. אתם חושבים במה שהתדבק הקדוש ברוך הוא ושבת את עצמו כל כך הרבה פעמים ביציאת מצרים, שכתוב, **(דב' וא' ה,ו)** **אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מִמִּצְרַיִם.** (דב' ראה טז,א) **הוֹצֵאתִיךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לְיִלְכָה:** (דב' וא' ה,טו) **וַיִּצְאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשֶּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה.** (שם' בא יב,ז) **הוֹצֵאתִי אֶת־צְבָאוֹתֶיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (שם' בא יג,ג) וְכֹר אֶת־הַיָּם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאֶתֶם מִמִּצְרַיִם מִבְּיַת עַבְדִּים כִּי פִתְחוּ יָד הוֹצֵאתִי ה' אֶתְכֶם מִגָּד.** (דב' וא' ד,לז) **וְתַחַת כִּי אֶהָב אֶת־אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּיָרְעוּ אֲתָרְיָו וַיִּוֹצְאֶךָ בְּפָנָיו בְּכַחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם.** **וחמשים פעם נזכרה יציאת מצרים בתורה.** אפשר להסביר שכל איזכור של יציאת מצרים הוא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

כדי להעלות את עם ישראל ממדרגת תומאה אליה **(דב' תבוא כוה, ו) וַיִּרְעוּ אֲתָנּוּ הַמִּצְרַיִם** עד שיצאו ממ"ט מדרגות ועלו לדרגה אחת של טהרה. **(קכב) ומשיב, אלא למדנו. עשרה כתרים, דהיינו ספירות, יש למטה בקליפות, כעין של מעלה בקדושה. וכולם סתומים בשלשה קליפות אלו שאמרונו, שהם בכר פרעה בכור השפחה בכור בהמה, ושלשה קשרים קשרו על ג' מדרגות אלו, שבהם עשו שישראל לא יצאו מן שעבודם לעולם.**

[מדרש תנאים] (דב' תבוא כוה, ח) וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם לא על ידי מלאך (=נביא, או לא בתחילה ואח"כ הנהיגם ע"י מלאך) ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו:

מנין **[מדרש תנאים]** עשוי היה ללמוד מהתוכן **(כוה, ח) וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם** מסקנה שהקב"ה בעצמו הוציאנו ולא ע"י שליח?

(דב' תבוא כוה, ב) וְלִקְחֶהָ מֵרֵאשִׁיתוֹ פְּלִפְרֵי הָאֵדָמָה הביא הרב שלום המאירי הי"ו (התשפ"א) בשם **[אמרי נועם, הרב מאיר הורוויץ, הרבי מדי'יקוב]** שהבאת בכורים הוא תיקון לחטא אדה"ר אשר אכל פרי של שבעת המינים קודם הזמן. טט: אפשר שלכך תרמו תבנית טעמי המקרא של פלפרי האדמה – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבע, בהסבר ע"פ פנימיות התורה. ועוד הביא הרב שלום המאירי הי"ו בשם **[תורת משה, החת"ם סופר]** שאדה"ר חטא באכילה של פרי עץ הדעת שהיה תאנה, חטה, אתרוג, יין (גפן), טט: אפשר שלכך תרמו תבנית טעמי המקרא של פלפרי האדמה – מונח רביע. מונח כמרבה עוד רביע בתפקיד ארבעה דברים, בהסבר ע"פ פנימיות התורה.

מחטא האכילה המוקדמת, אדה"ר גורש מגן-עדן, ירד למצרים בלי חוה ובמעשיו שם אבד נשמות אשר נשבו ע"י הבן בליעל הס"א. בברית בין הבתרים (בר' לך) ה' גזר על בני אברהם לרדת לארץ לא להם בעל כרחם והסתיר את הסיבה של גאולת הנשמות שאבדו ועוד ניצוצין קדושים. לבן הארמי גרם לחלוקי דעות בין בני לאה ובני רחל וזוהו הורד יוסף הצעיר למצרים במקום יעקב אביו הזקן. ואח"כ ירדה משפחת יעקב למצרים. בוידי הביכורים **(דב' תבוא כוה, ח) מספרים בתמציתיות את סיפור הירידה והוודיה על ההצלה ע"י ה' בעצמו. פסוקים (דב' תבוא כוה, ח) מהווים את מרכז ה-[הגדה של פסח] ומהן מסתעפות דרשות אחרות אשר שולבו ב-[הגדה של פסח]. יעקב ובניו ירדו בעל כרחם למצרים בשליחות ה' לגאול נשמות וניצוצין קדושים, והמצרים הרעו את ישראל, וכך הכשירו אותם להיות לומדי תורה (מקור בספרים אחדים) ולכן מי שגזר את גזרת הירידה שמר הבטחתו לאבות והוציא בעצמו את שליחיו.**

[דבש לפי מערכת כ אות יג] וכתבו רבני אשכנז ז"ל דהיו צריכים לישב ת"ל שנים במצרים כמספ' ה' [פעמ' אלהים ונהפכו לשמות הוי"ה רחמים וזה רמוז בתיבת כיוור ר"י כ"ו שישבו ר"י שנים כי מספר כ"ו ריחם עליהם ושם אלהים דין נעשה הוי"ה רחמים. זה מלמד כי שם הוי"ה בתורה מיצג מידת רחמים (תפארת) מעשר הספירות דאצילות (ששבע התחתונות נקראות מידות).

אפשר היה להסביר שכאן שם הוי"ה ה' מוטעם פשטא ויהיה כמו מלת **אָנְכִי ב-(שמי' ית' כא) אָנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם** – בטעם עליון פשטא, המרמז לקב"ה בעצמו אלא שבתורה יש 184 מופעים כאלה, ויש 154 מופעים מהפך פשטא, כאשר שם הוי"ה מוטעם פשטא. ולא נדרש בהם הקב"ה בעצמו. לכן מוצע לומר כמסקנה מ-[זוהר שמות בא מאמר קיט] שהלימוד הוא כלהלן.

(דב' תבוא כוה, ח) וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. (לימוד א) כדי לצאת ממצרים הבורא היפך את ההתנהלות של מצרים בכשפים ועקר את הקשרים הכישופיים המונעים יציאה ממקורם בעשר הספירות של הקליפות. הבורא הפעיל נגדם את עשר הספירות דקדושה באצילות שהן מאוחדות בבורא, לכן במשל זה נחשב שהקב"ה בעצמו פעל ביציאת מצרים להפוך ולהכניע שליטת עשר ספירות של הקליפות. (לימוד ב) אפשר שהלימוד השני הוא שלא יכול שליח שמקורו הרוחני בעולמות שמתחת לעולם האצילות לפעול לעקירת מניעות שמקורן בעשר ספירות דקליפות שהן היפוך עולם האצילות.

(דב' תבוא כוה, ח) וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם – מהפך פשטא זקף-קטן **בְּיַד תְּזַקֵּה וּבְזֵרַע נְטוּיָה** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין סלוק לאתנח) מרמז לכעין הקש, בזכות זכרון ברית ה' עם כל אחד משלושת האבות, יגאלנו כנאמר **(מיכה ז, טו) פִּימִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת:**

המדרש והזוהר מתרכזים על ההצלה של ישראל ממצרים ע"י הבורא ית"ש. ברגעי ההצלה נדחים הקשיים שבדרך מהנושא. אבל **[העמק דבר]** מלמד על הקשיים בדרך לישועה, ועל המיתה המתמדת של המצרים כדי להרתיעם מלפגוע בישראל הגרים בעל כורחם במצרים.

[העמק דבר] (דב' תבוא כוה, ח) בְּיַד תְּזַקֵּה זה הדבר, פ"י שהיה בשעת החשך במצרים דבר על רשעי ישראל שלא רצו לצאת, וזהו משמעות **(כוה, ח) בְּיַד תְּזַקֵּה** בעל כרחם, כלשון הכתוב **(יחזקאל כג) אִם-לֹא בְּיַד תְּזַקֵּה וּבְזֵרַע נְטוּיָה וּבְחַמְמָה שְׂפֹכָה אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם:** **(כוה, ח) וּבְזֵרַע נְטוּיָה.** זו החרב, שהיה בין מכה למכה, וכדאי' ב-[רבה פ' וארא], שהיה מיתה משמש בין מכה למכה, ולמד מדכתיב בצפרדע ונגף, והיה זה כדי שלא ינוחו ויתאספו לאבד את ישראל בכת אחת, בראותם כי יד ה' קשה. וכל זה מבואר ע"פ **[מכילתא פ' בשלח]** עה"פ **(שמי' בשלח יז, ד) וַיִּוָּשַׁע ה' בְּיָוֵם הַהוּא אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם;** כאדם שאוחז את הצפרו בידו, שאם רצה ביד הוא חונקה, וכאדם שהוא שומט את העובר ממעי הפרה, ומבואר בס' שמות ו' א': **(כוה, ח) וּבְמִקְרָא נָגַל.** זו גלוי שכינה, שהיה בשעת יציאת מצרים, והגביה את דעתם ונפשם:

(כוה, ח) וּבְאֵרוֹת. זה המטה, שנוצר ביחוד לזה התכלית, וכדאי' בפ' מקום שנהגו [נ"ד א'] עשרה נבראו בערב שבת בין השמשות, ומזה הוכחה כמה גדול מעלתם של ישראל: **(כוה, ח) וּבְמִפְתָּיִם.** אלו עשר מכות כמשמעו, **[חזקוני] (כוה, ח) וּבְמִקְרָא נָגַל** גדל כתרוממו ובחזונו רבא כדכתיב **(דב' תבוא כוה, ב) הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיךָ הָאֵתָה וְהַמַּפְתִּים הַגְּדֹלִים הָהֵם:**

(דב' תבוא כוה, ח) בְּיַד תְּזַקֵּה וּבְזֵרַע נְטוּיָה – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, לימוד אחד מהפשט הוא כנגד מצרים, היפוך מהפשט הוא כנגד רשעי ישראל כנאמר **(יחזקאל כג) אִם-לֹא בְּיַד תְּזַקֵּה וּבְזֵרַע נְטוּיָה וּבְחַמְמָה שְׂפֹכָה אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם:**

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טור) כי במצוותך האמתי – הלהים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.1.15 מכת דם

שמות וארא ז,יט: וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה אָמַר אֶל-אַהֲרֹן קַח מַטְעַן וְנִטְהַר יָדְךָ עַל-מִצְרַיִם עַל-נְהַרְתָּם עַל-יַאֲרִיחָם וְעַל-אֹנִיָּהֶם וְעַל-כָּל-מִקְנֵה מִימֵיהֶם וְיִהְיוּ-דָם וְהָיָה דָם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם וּבְעֵצִים וּבְאֲבָנִים:

תבנית הטעמים החל מ-(יט) **וַיֹּאמֶר ה'** – קדמא ואזלא מרמז על דרשה בדרך של מלמד ולמד כגון בדרך של כלל ופרט, רבוי ומיעוט, בנין אב, היקש.

בדרך של מלמד ולמד (א) אפשר שבא ללמד ממכה ראשונה למכות אחרות שבכל מכה הייתה נטיית יד או מטה לארבע רוחות השמים המרוזם בטעם רביע במלים **אֶל-מֹשֶׁה** כדי שהמכה תקיף את כל ארץ מצרים. **[רבינו]** בחיי **שמות ז,כב** ... כי משה התרה לפרעה במכת היאור ואמר לאהרן לנטות ידו על מימי מצרים וכן עשה אהרן, נטה ידו על מימי מצרים כמו שאמר הש"י למשה, וזהו שכתוב: "וירם במטה", שהרים אהרן את ידו במטה ונטה ידו לדי' **רוחות העולם** על מימי מצרים.

בדרך של מלמד ולמד (ב) אפשר שבא ללמד על מספר ימי ההתראה לכל מכה ומספר ימי המכה, שזה שטוי להיות אחד מתפקידי סדרת הטעמים מונה מונה בכתוב **קַח מַטְעַן וְנִטְהַר יָדְךָ**.

שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט יב (שמ' וירא ז,כב) וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת-הָ אֶת-הַיָּאָר: פ, רבי יהודה ורבי נחמיה אחד מהם אומר כ"ד ימים היה מתרה בהם עד שלא בא המכה ושבעה ימים המכה משמשת בהם, ואחד מהם אומר ז' ימים מתרה בהם וכ"ד ימים היתה המכה משמשת בהם, על דעתיה דהאיך דאמר כ"ד ימים היה מתרה בהם **(שמ' וירא ז,כב) וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת יָמִים** להכאה, ועל דעתיה דמ"ד ז' ימים היה מתרה בהם **(שמ' וירא ז,כב) וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת-הָ** וְגו' שהיה מתרה בהן על מכה אחרת.

המספר שבע נמצא כתוב, מנין המספר 24?

וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת יָמִים – טפחא מונח אתנח, כתבנית **(שמ' יתרו כב) אֲנִיָּהּ ה' אֱלֹהֶיךָ** בטעם תחתון (פתיחת עשרת הדברות) וכתבנית **(בר' אא) גְּרָאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים** עשוי לרמז למדרשים הקושרים בין עשרה מאמרות של מעשי בראשית ובין יציאת מצרים ובין עשרת הדברות. כגון הנידון ע"י **שם משמואל שמות פרשת בשלח** וישב הים לפנות בוקר לאיתנו. ובמדרש (רבה) (פ' כ"א) תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם הים שיקרע לפני בני". ... במד"ר (בראשית פ' ה') חושב הרבה תנאים שהתנה עם מעשי בראשית שלא יעמדו נגד רצון הצדיקים

(אוצר החכמה) **חידושי הרי"ם עה"ת, הרב אלטר י"מ, וארא** וגאלתי אתכם וגו' ובשפטים גדולים וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגו' (שמ' וארא ו, 1, ז). על ידי שפטים גדולים באים ללקחתי אתכם לי לעם, פירוש, שעל ידי עשרה מאמרות נברא העולם (אבות פ"א מ"א), ועל ידי עשר מכות נעשה מעשרה מאמרות עשרת הדברות (עי' פסק"ר כא יט, כ), כי על ידי העשרה מאמרות ניכר כוח הש"י"ת הכביראה ובטבע העולם ועל ידי המכות המראים שהש"י"ת משנה את הטבע כרצונו, נעשה דרך להתגלות האלקית על הר סיני שנעשה על ידי עשרת הדברות, וזהו ובשפטים גדולים ולקחתי אתכם לי לעם וגו'. **הערה ה כתבי חסידים**. וכן בשפת אמת וארא (תרל"ב): כי בעשרה מאמרות נברא העולם, והגיד אא"ו מו"ר ז"ל כי נעשה מהם עשרת הדברות באמצעות גלות מצרים ועשר מכות. וכ"כ עוד שם (תרל"ה)

המספר שבע נמצא כתוב, מנין המספר 24?

בדרך של מלמד ולמד (ג) אפשר שבא ללמד היקש ממכות מצרים למכות בעתיד בממלכות שפגעו בעם ישראל **שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט יב יג** אמר ר' אלעזר בן פדת כשם שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים, כך הוא עתיד להביא על צור שנאמר **(ישעיה כגה) בְּאֶשֶׁר-שָׁמַע לְמִצְרַיִם יְחִילוּ בְּשִׁמְעֵךָ צֹר:** א"ר אלעזר כל צר שבמקרא חסר **במלכות הרשעה** הכתוב מדבר, וכל צור מלא בצור המדינה הכתוב מדבר, (טט – כאן מלמד ההיקש) **מצרים לקו בדם אף כאן (ישעיה לד,ט) וְנִהְיֶיךָ נִטְלָה לְזִמְתָּהּ לֹא תִכְפֹּה** לפי שבטלה ישראל מן התורה שכתוב בו **(יהושע א,ח) וְהָיִיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה,** לפיכך הקדוש ברוך הוא פורע ממנה באש שלא חכבה לעולם ביום ובלילה, ולפי ששרפה ביתו של הקדוש ברוך הוא שכתוב בו **(ישעיהו,ד) וְהָבִיתָ יִמְלָא עֲשׂוֹן,** לפיכך יעלה עשנה, וכה"א **(ישעיה סו,1) קוֹל שְׁאוֹן מְעִיר קוֹל מְהִיבֵל קוֹל ה' מְשַׁלֵּם גְּמוּלָא לְאִיבֵיו:** בשביל קול שאון מעיר קול מהיכל כד"א **(איכה ג,4) קוֹל נִתְּנוּ בְּבֵית-ה' כִּינֹם מוֹעֵד: ס** לפיכך קול ה' משלם גמול לאויביו.

(ישעיה כגה) בְּאֶשֶׁר-שָׁמַע לְמִצְרַיִם – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, וקרוב לבר' א,א כעין קביעה במעשי בר' על היקש ממצרים לממלכות אחרות, הדרשות הבאות כולן בסימן היפוך, האומות ביטלו ישראל מן התורה, היינו היפכו ממטרת ישראל להקים עולם במלכות ש-די ע"י **(יהושע א,ח) וְהָיִיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה** – מהפך פשטא זקף-קטן, לקיים דברי הנביא **(צפניה ג,ט) כִּי-צִוּ אֶהְפֹּךְ אֶל-עַמִּים שְׂפָה כְּרִנְיָה לְקִרְא כְּלָם בְּשֵׁם ה' לְעִבְדוֹ שְׂגָם אֶחָד:** לכן עתיד להיפך עליהם עולמם: **(ישעיה לד,ט) וְנִהְיֶיךָ נִטְלָה לְזִמְתָּהּ** – מהפך פשטא זקף-קטן, **(ישעיה לד,ט) לִיְלֹה וְיוֹמָם לֹא תִכְפֹּה** – מהפך פשטא זקף-קטן, **(ישעיה סו,1) קוֹל שְׁאוֹן מְעִיר** – מהפך פשטא זקף-קטן, **(ישעיה סו,1) קוֹל שְׁאוֹן מְעִיר** – מהפך פשטא זקף-קטן,

על-מימי מצרים – קדמא ואזלא, להלן לימודים אהדים בתבנית זאת

תבנית הטעמים החל מ- **על-מימי מצרים** – קדמא ואזלא מרמז לדרשה אפשרית בדרך של כלל ופרט ואכן זאת הדרשה ב-**שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט,יא** ... א"ר יוסי בר אבין כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, **על-מימי מצרים**, הרי זה כלל (כלל קדמאה), **על-נהרתם על-יאריתם ועל-אנייהם** פרט, **ועל-כל-מקנה מימיהם** הרי כלל אחר (כלל בתראה), מה אתה מרבה (? לפי דרך הלמוד של כלל ופרט וכלל) כל הדומין להן (כל כינוס מים כולל מים שבכלי המצרים כפי שנלמד מהמשך המדבר על כלי יהודים), (שואל ש"ר) מהו **ובעצים ובאבנים**, וד"ל אומרים אף עבודת כוכבים שלהם לקה בדם שנא' (ירמיה ב) אומרים לעץ אבי אתה, ד"א **ובעצים ובאבנים** שהיו המים ששותין עם יהודי בכלי אחד (של יהודי) או בכלי עץ או בכלי אבן נהפכין בפיו לדם, וי"א אף בימסאות ובתי כסאות שלהם לקו בדם וכשהיה אחד מהם הולך ויושב ע"ג המטה או ע"ג האבן או ע"ג סלע היו מפסידין את בגדיהם בדם, וכה"א ויהי הדם בכל ארץ מצרים.

בדרך הלמוד של כלל ופרט וכלל מתמעטים לפחות שני פרטים, ואין המדרש מלמדנו מהם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ...; זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ע"פ **תורה שלמה [פג] על-מימי מצרים על-נהרתם על-יאריהם ועל-כל-מקנה מימיהם** – כעין כלל ופרט וכלל או רבוי מיעוט רבוי, הכלל הראשון **על-מימי מצרים** מוטעם קדמא ואולא, הפרטים **על-נהרתם על-יאריהם ועל-אנמיהם**, כלל בתראה **ועל כל-מקנה מימיהם**, לפי כלל ופרט וכלל, הכלל בתראה מרבה (ע"פ תרגום אונקלוס למלים עצים ואבנים) כלי עצים וכלי אבנים.

יהיה רם ככל-ארץ מצרים וכעצים וכאבנים: לפי רבוי מיעוט רבוי יש ללמוד באופן המרוחק ביותר ממי היאור, שנשארו מים במצרים למצרים, שלא היו לדם ואילו מים שחפרו המצרים שמקורם לא היה ביהור

שמות וארא ז,כד: ונחפרו כל-מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאר:

אור החיים שמות ז,כב ויעשו כן חרטומי וגו'. לפי דבריהם ז"ל (שמו"ר פ"ט) שהיו כל מימות מצרים לדם. אם כן מנין מצאו מים להפכו לדם ואולי כי לא נהפכו אלא מים המגולים אבל מים שלא נראו בעולם שהם תחת לארץ לא נהפכו כאומרו **ונחפרו כל-**

מצרים סביבת וגו'. **שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט,יא** ... א"ל רבי יהודה ומה אני מקיים ויחפרו כל מצרים סביבות היאור, א"ל לפי שהיו המצריים אומרים כל המים שהיו רואין משה ואהרן נעשין דם, והיו חופרין להוציא מים לשתות ממה שאין ענינהו רואין, א"ר ברכיה מ"ד ויהפכו כל המים אשר ביהור וגו',

או מיעוט רחוק בדרך אחרת **שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט,י** ... וכשהיה לוקח מישראל בדמים היה שותה מים מכאן העשירו ישראל,

(ז,ט) ונטה-ידך ... על-נהרתם על-יאריהם ועל-אנמיהם – מונח לגרמיה מונח רביע ו/א **(ז,ט) כאשור צננה ה'** – מונח לגרמיה מונח רביע, מרמזים לנטיית יד כנגד כל הרוחות כפי **רמב"ן (ז,כא) ויגרם במטה נדך את-המים** - שהרים המטה ונטה ידו על ארץ מצרים כנגד כל הרוחות, ואחר כך הכה **המים אשר ביהור לעיני פרעה**, ונהפכו **כל-המים אשר ביהור לדם** לעיניו, **(ז,כא) ויהי הדם עוד ככל-ארץ מצרים**. ורבי אברהם אמר, כי הזכיר מכת היאור, ולא חשש להזכיר נטיית ידו על כל ארץ מצרים.

ע"פ **שמות וארא ז,ז תורה שלמה [פא*] פסיק בפסוק (ז,ז) מפקה במטה אשר-בידי ומשמעו פעמיים יד, הנלקחת מצד שמאל של הפסיק לצד ימין של הפסיק, יד משה ויד אהרן המטה את המטה.**

ע"פ **תורה שלמה [פג] אמר אל-אהרן – מונח פזר, כעין שני עניני פזר קח מטנך ונטה-ידך** – מונח מונח תלישא-קטנה, כעין שלושה עניני תלישא-קטנה (= תרסא)

- (א) תרסא רמז לימי התראת מכה וימי שימושה, ראה לעיל.
- (ב) תלישא עשויה לרמז לחישוב זמני תקופות, **פזר** ירמז להמנעות משתיית מי נהרות בזמן שחלה התקופה, כי מסוכן כמו מכת דם במצרים
- (ג) לפי שתרגם אונקלוס עצים ואבנים ככלי עצים וכלי אבנים, ע"פ המדרש הגדול תלישא עשויה לרמז למים שאובים (כעין תלושים) בכלים שבגודל עד 40 סאה מקבלים טומאה לעומת מי נהרות ומאגרים שונים שאינם מקבלים טומאה. **פזר** ירמז לכשרות וטהרת מקוואות. **ש"ת ויען יוסף יורה דעה סימן קכט** (בתשובה הקשורה לשו"ע יו"ד הלכות נדה (סי' ק"צ ס"י)) ... יש לסמוך אפוסקים (שמדאורייתא מים) דכולו שאוב במקוה (היינו 40 סאה מים) כשר מן התורה, ואכתי יש להם מן התורה דין מקוה ואין מקבלין טומאה, ואף (אבל) דמדרבנן פסולין למקוה, י"ל דרבנן לא אמרו דבריהם אלא לדיני מקוואות ולא לדיני קבלת טומאה, דהרי רביעית דמקוה אף באינן שאובים (מדאורייתא מקוה כשר אבל) רבנן פסלוהו לדין מקוה דבעי מ' סאה אף לטבילת כלים, ומ"מ לדין קבלת טומאה נידון כדאורייתא להראב"ד דטהורין מטעם דהוי מקוה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התש"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גרוע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.**

1.1.16 מכת צפרדעים הוכחה שהבורא מנהיג הבריאה ולא המערכת הכוכבית

שמות וארא ז, כז: ואם-קאן אפתה לשלח הנה אנכי נגף את-כל-גבוליה בצפרדעים:

(שמי' וארא ז, כז) **הנה אנכי** – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבע כאן חמש, מוצע לומר שזהו הרמז בתורה לנאמר ב-(**תהלים עח, מט**) הבא אחרי תיאור מכות אחדות ולדרשת **[הגדה של פסח]** רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? ... רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? ...

תהלים עח, מט: ישלח-בסו חרון אפו עבקה ונעם וצרה משלחת מלאכי רעים:
ראה המשך בסעיף ר' יוסי הגלילי אומר וגו'

נגף את-כל-גבוליה – תביר טפחא, תבנית בעלת 23 מופעים בתורה, בתפקיד כעין קבוצת פרטים שכל אחד לעצמו גורם למשהו בהלכה או בענין וגם צירופים ביניהם גורמים למשהו בהלכה או בענין. כגון כל אחד בשיעור מחייב לאו, וגם צירוף של כל אחד בפחות משיעור ממלא שיעור מחייב לאו. כאן ה-**דגבר** הוא אחת מהמכות וגם עם כל מכה אחרת היה ה-**דגבר** ממשמש ובא עמה כנדרש ב-**[תורה שלמה קה]** **הנה אנכי נגף**, **[שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה יב]**, ... ריב"ל אמר כל מכה ומכה שהיתה באה על המצריים במצרים היה ה-**דגבר** ממשמש ובא עמה שנאמר **הנה אנכי נגף**, הנה זה הדבר כד"א (**שמי' וארא ט, ג**) **הנה יד-ה' הוזה במקנה (אשר) בפונה בסופים בתמרים בגמלים בפקר ובצאן דגבר כבד מאד:**

את-כל-גבוליה – מקף מקף, מקף אחד בתפקיד כרב-מצב של מקום הגבול, האם התחום שייך למצרים או שייך לכוש. **שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה יב** **את-כל-גבוליה בצפרדעים**, רז"ל אמרו המכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים גרם להם שיעשו שלום ביניהם, כיצד היה מחלוקת בין בני כוש ובין בני המצריים, המצריים אומרים עד כאן תחומנו והכושים אומרים ע"כ תחומנו כיון שבאו הצפרדעים עשו שלום ביניהם, הגבול שהיו נכנסות לתוכו הדבר ידוע שאין השדה שלו שנאמר **את-כל-גבוליה**, גבולך ולא של אחרים,

שמות וארא ח, ו: ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כיראין פתה אל-הינו:

ויאמר למחר – (סלוק) טפחא אתנח כטעמי (**דב' וא' ו, ד**) **שמע ישראל** התחזקות בקבלת עול מלכות שמים. פרעה בוחן האם משה הוא המארגן של מכת הצפרדעים לפי מערכת כוכבים, ומשה משיבו שהכל בהשגחה אלקית. **[אברבנאל שמות ז?]** והנה פרעה אמר זה למשה ולאחר עם היות שהמכה אהרן לבדו עשתה לפי שידע שמה היה העיקר בדבר וכן היה כי משה השיבו (**שמי' וא' ח, ה**) **התפאר עלי למתיו אעתיך לה** כלומר כיון שאתה בא לנסות הדבר **התפאר עלי** לאיזה זמן תרצה שאעתיר שיסורו הצפרדעים ותראה שכפי כן היה ואמנם למה לא אמר פרעה מיד בשעה הזאת והאריך הדבר עד למחר כבר נתן הסבה בו ר' שמואל בן חפני שפרעה חשב שמכת הצפרדעים היתה מחוייבת בפאת המערכת השמימית ושמה רבינו ידע מתוך אצטגנינותו שבשעה ההיא חייב המכה ההיא וכדי להבחינו בזה האריך ואמר (**שמי' וא' ח, ו**) **למחר** ומשה השיבו **כדברך למען תדע כיראין פתה אל-הינו** רוצה לומר שאין המערכה מחייבת אלא **ההשגחה האלהית** כי הדבר המחוייב מהמזל לא ישתנה ולא ימהר או יתאחר מפני תפלת שום אדם אבל הדברים המושגחים הם ביד השם לשנותם מטוב לרע או מרע אל טוב ולמהר בואם או לאחרם בתפלת עבדיו.

ויאמר כדברך למען תדע – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים (אתנה ... סלוק) כעין תפקיד היקש, היקש מעליית מכת צפרדעים והסרת מכת צפרדעים בהשגחה אלהית ולא ע"י מערכת כוכבים, כך גם ביציאת מצרים לא מערכת הכוכבים קובעת אלא ההשגחה האלהית, וגם היקש ליציאת המרכבה האלקית. והיקש מיציאת מצרים לגאולות העתידיות שאין בה שליטה למערכות הכוכבים. **בתמציתיות:** פרעה חשב שכוכב שבתאי הוא מזל ישראל, וכאשר הוא נכנס לתחום מזל טלה שהוא נחשב ע"י המצרים למזלם אזי למצרים יש שליטה על ישראל. שבתאי נחשב גם לכח כליון ולכן פרעה ייחס לו שיפגע בישראל במדבר. ובליל מכת בכורות כביכול משתתפים כוכב צדק, שמיוחס לו החיים השלום וצדק וחמלה, שעה עד חצות הלילה וכוכב מאדים, שמיוחס לו הרג, בשעה שאחר חצות הלילה. הפרשנים חלוקים האם הקב"ה משדד – משנה או לא משנה מערכות הטבע והכוכבים, אבל נראה שמוסכם שמשגיח על עם ישראל שלא יושפע מכוחות השפיטה של הכוכבים.

[תורת המנחה פרשת צו / דרשה לט (המתחיל בעמוד 371)] כח ישראל ב"שבתאי" ומצרים ב"טלה" ובמכת בכורות נתבטל "טלה" ... ולעולם היה הקדוש ברוך הוא בעזרת ישראל מאז היו לו לעם, ורכב שמים להצילם ולהשמיד אויביהם. וכמו שמצינו ביציאת מצרים, כשבא משה אל פרעה היה בחדש [עמוד 373] אייר כד' (**שמות ה'ב**) **ונפץ העם בקלי-ארץ מצרים לקשש קש לתבן:** בשעה שהתבן מצוי בשדה. ראה פרעה באיצטגנינותו כי אין מעלת ישראל אלא במזל שבתאי כי הוא מזלם, וכח שבתאי היה מתגבר בהכנסו במזל טלה, וכיון שראה זה שמח וזקק את לבו מפני שהם עובדים לטלה, וכיון שאין כח שבתאי כי אם בטלה וטלה הוא אלהיהם הוא ימנע כח שבתאי, ואי אפשר ליה ישראל לצאת מתחת ידם ולא מרשותם.

מה עשה הקדוש ברוך הוא כדי שלא לשנות סדרי מערכת הכוכבים ויהא עולם נוהג כמנהגו, ... (טט: יצא ב-) (**תה' סח'ח**) **רכב אלהים רבתים אלפי שגאן** (אלו 22000 המלאכים הנאים והמשובחים, פסוק מקבלת התורה הנדרש למכת בכורות וליציאות אחרות של המרכבה האלקית), בתוך מצרים ונהרוג כל הבכורות העובדים לטלה, כי העבודה לא היתה כשרה אלא בבכורות, וכשנפסק ממנו העבודה לא יהיה משועבד להם ואז יגבר ישראל, היינו דכ' (**במ' מסעי לג, ד**) **ומצרים מקבאים את אשר הנה ה' בהם פל-בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים:** עשה משפט וצדקה שלא ביטל כח המזל, וביטל מחשבתם במכת בכורות. הה"ד (**דב' וזח'ב לג, ג**) **רכב שמים בצורה**, (טט: כמו ביציאת מצרים)

[תפארת ישראל - בועז מסכת פסחים פרק י] דידוע דכל מה שיארע לו לאדם תלוי בג' דברים. במזל, בצדקתו, ובעשייתו. (טט: והולך ומפרט, מזל) ובמצרים היו כולם לריעותא, דמזלה (טט: מערכת הכוכבים מזל טלה שמצרים עבדו היה בעליה וכוכב שבתאי שמצרים יחסו לישראל היה בתחום מזל טלה ולכן כביכול מזיק לישראל), היא תעודה העליונה הנסתרה, [ועי' בפירושינו סוף קדושין] הי' גרוע מאד, בא וראה מה שאמר פרעה, (שמי' בא' י, ז**) **לאו פי רעה נגד פניכם:** וידוע מה שדרשו חז"ל על זה, שהכוכב שבתאי המורה על כליון והשבתה רעה חרב הרג ואבדון, הי' מכוון נגדם מטחוי חציו השנונים, ואם לא נתקיים כולו נתקיים קצתו, שבמדבר הזה נפלו פגריהם וימותו. ולא די בזה, אלא שמזל מצרים אז הי' לפי מחשבתם בגרם המעלות, שחשבו להם לפטראן מזל טלה [ולכן עבדוהו] והוא היה אז**

ב"ה טוב טעם ודעת לטוב (ט"ו) כי במצבות האמנותי – החלים ק"ט, שם: טעמי הוראה והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; המצבת ההשערה: אתנה, סלוק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונת – רבוי; ההפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מוציא; מחלק – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששניה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעט עם הלכה מפרטיה מעט; מקרא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רבוע – 4; מונת רבוע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

עולה. שבניסן בכל יום מזל טלה מתחיל לעלות [כ"ה י"א ב'], והקב"ה הפך כלי המערכה, שמפלתם הגדולה אז היה בא בחצי החודש ממש בחצי ליל ט"ו, בטעה שחשבו שמזלם בתקפו וחזקתו, ולכן היה אצטגניני פריעה מצייץ אם תהיה מכת בכורות בחצות או אחר חצות, [ברכות ד"ל א']. (ט"ט: עשיית ישראל) ולהכי צוה הקדוש ברוך הוא לשחוט טלה הפסח, להורותם שאין ממש במזל לכשירצה הארון הזה ית' לדלג על ההרים (ט"ט: צדקת ישראל) ואם משום צדקת ישראל גם הוא הי' משקל גרוע, ולא יכול להכריע כף המאזניים לטובתם. דכבגד עידים היה צדקתם, רעים וחטאים מגואלין בכל תועבות וכמ"ל.
(ט"ט: עשיית ישראל) ולכן נצטוו לאכול מצה שהיא דומה למעמדם אז, שאין לה טעם וריח, ולא תואר לחם ולא הדר לה. ואם משום כח ידם ומעשיהם, להשתדל בכחם לצאת, כבר היה מטה ידם ורד עד מאוד. ואדרבה יד מצרים היתה הלך ותעזו על ישראל, כדכתיב וימררו את חייהם. והקב"ה ברוב רחמי וחסדיו ית' לא חשש לכל הכרעות האלו, וגאלם בכח ידו החזקה וברצונו הפשוט, וינטלם וינשאם, וכדכתיב ובני ישראל יוצאים ביד רמה [והארכתי בזה בדרשותי]:

בני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד - טיול בפרדס, דרוש ב] על דרך הדרוש

בהקדים מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע וכו' שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה ... ושבו להתבונן עפ"י מה שכתב הבחיי בפסוק (שמ' בא יא,ד) כֹּה אָמַר ה' הַפְּצַת הַלַּיְלָה, הדנה ליל יציאת מצרים היתה ליל חמישי כנודע [שבת פז ב], והנה אז שעה ששית שעה קודם חצות לילה היא שליטת מזל צדק המורה על החיים והשלום, ושעה שביעית היינו ראשונה אחר חצות הוא שליטת מזל מאדים המורה על הריגה ומיתה, ...
ונ"ל לפרש על פי פשוטו ... דהתגלות כבודו ית"ש במצרים היה קודם חצות במזל צדק והמכה התחילה במזל מאדים [אחר חצות, הדנה ידוע עומד מאדים] הוא כח ס"מ [ע"פ שער נ' פ"ח] שר עשו [נתחומא פרי' וישלח] ועמלק (המ"ן מזרעם בגימטריא מאדי"ם), ורצה הש"י להגיד לנו דמזל מאדים אחרינו, ליל שמיים הוא לה' לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא־הַלַּיְלָה הַזֶּה לַה' וכ"ה ליל שמורים הוא הלילה הזה ליי"י שמיים לכל-יב, ישראל לדרתם: כשעתיד לנקום נקמתנו מיד אדום ועמלק, על כן היתה המכה בשליטת מזל מאדים שהוא כח הס"מ המקטרג בכל הגליות, (ט"ט: דווקא נגד המצרים ולא נגד ישראל)
על כן תיכף בגאולה ראשונה היתה הנקמה בזמן שליטתו, אך להיות שלא יאמרו המצריים שהמכה הוא בטבע שליטת המזל דמזל זה מאדים מורה על שפיכת דמים על כן היתה התגלות כבוד מלכותו יתברך כביכול במזל צדק, כביכול כאילו נעשה הכנה למיתת המצריים במזל צדק שהוא שופט בשפיטת המערכת לצדק ולחמלה ועכ"ז הש"י משדד המערכה כרצונו, והמקרא מסייענו, כֹּה אָמַר ה' הַפְּצַת הַלַּיְלָה (היינו סמוך לחצות במזל צדק) אָנֹכִי יוֹצֵא אֶתְּכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (שמ' בא יא,ה) וְגַם לְכַבֹּדָהּ (הוא בחצות מזל מאדים), על כן אח"כ במעשה נאמר (שמ' בא יב,כט) וַיְהִי בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה הַזֶּה הַכָּה לְכַבֹּדָהּ, לא נאמר ויעבור י"י והכה כל בכור, להיות באמת ההעברה היתה קודם חצות כביכול, והמכה בחצי הלילה ממש כענין שנאמר וַיְהִי בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה הַזֶּה הַכָּה, בחצי ולא כחצי כנ"ל (ויש לכויץ גם דברי חז"ל לדרוש הלזה ויארץ הענין בכאן)....

והנה לפי"ז היה בכאן ב' ענינים, אחד שהראה הקדוש ברוך הוא במכה הלזו שידוד המערכה והיפך שפיטת המזל והורה שאין מזל ישראל [שבת קנו א], והוראה הב' שכן עתיד לנקום נקמתנו מיד אדום בהעביר כח ס"מ ולהוציא בלעז מפיו, והוא הוראת מצות הסיבה בחירות המופלג בלילה הזה, אחת בשביל החירות הנתהווה בחצי הלילה הראשונה בהתגלות כבוד הש"י להשמיד עריצים והיה התגלות ההוא במזל צדק (המורה לצדקה ולחמלה) ועכ"ז נתגלה הש"י אז להעביר ממשלת זדון ולהכחידם בעבור עמו ישראל, הנה הורה הש"י בזה חירות לישראל מן המזל וזה בחינת ראשית הגאולה גאולת מצרים שהיתה סכרתם שהכל תלוי במזלות על כן היו עובדין לבכור המזלות מזל טלה [שמו"ר ט"ז ג], והשנית בשביל החירות שבישרנו יוצרנו בראשית הגאולות אחרית הגאולות, היינו החירות האחרון שהיה לחירות עולם בגוף ונפש חירות משעבוד מלכות ומקליפות וממלאך המות כאשר יתבטל כח ס"מ.

1.1.17 מכת ערב

שמות וארא ת,ית: והפליתי ביום ההוא את-ארץ גֹשֶן אשר עמל עמך עליה לבלתי היות-שם ערב למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ:

הסבר והפליתי – תרסא, באופנים אחדים. דרך (א) והפליתי – תרסא בתפקיד שיעור קביעת חזקה אחרי שלוש פעמים, דבר מלכות וארא התשע"ז, ע' צא, ע"פ ליקוטי שיחות כרך יא ע' 45] האם היו ג' המכות גם בארץ גושן? נחלקו הראשונים באם גם ג' המכות הראשונות לא היו בארץ גושן אף שלא נאמרה בהם בפרוש "והפליתי וגו'". ראב"ע כתב (ז, כט) "מכת דם והצפרדעים והכנים היתה כוללת המצריים והעברים" אך בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' תתיג) חלק עליו והקשה ד"אם המכה היתה גם לישראל מה ראה יש בה לפרעה שישלח את ישראל" (וכן הוא לדעת הרבה ראשונים הובאו בתו"ש וארא ז, יז, ח, יג). והנה מזה שרש"י בפרושו על התורה לא כתב בלום, משמע שלדעתו היו הדברים כפי שנראה מפרשטם של כתובים, שרק מכת ערב שבה נאמר "והפליתי וגו'" לא היתה בארץ גושן, מה שאין כן ג' המכות הראשונות היו גם בארץ גושן. וצריך באור אמאי לא חש רש"י לקושיית הרדב"ז? ויש לומר, שלפי פשוטם של כתובים, הוצרכו ג' מכות הראשונות להיות בארץ גושן, כדי לפעול פעולתם. ב' מכות הראשונות קשורות ליאור, היתה הכוונה שעל ידן ידע פרעה "כי אני ה' ש"הלקה את יראתם" (וארא ז, כ, רש"י כח). ואם לא היה הקב"ה מכה חלק האור אשר בארץ גושן, היה פרעה חושב שחלק העבודה-זרה שנמצא בגושן אין ב"כולת השם" לשלוט עליו ח"ו, וכוונת הקב"ה שידע פרעה "כי אני ה' לא היתה מתמלאת.
ועל דרך זה במכת כינים, מכיוון שהכוונה היתה להראות שהמכה מגיעה מהקב"ה – (שאמרו החרטומים) "אצבע אלקים היא" (וארא ח, טו), היתה המכה צריכה להיות בכל ארץ מצרים, כי אם היתה רק על חלק מסוים, היו החרטומים חושבים, דאף שלא יכלו הם להעלות הכנים כלל, אך מזה שמשא והארץ היו יכולים להעלותם רק על חלק מסוים (ממצרים), הרי זה ראה שגם הם מוגבלים, ואין זה "אצבע אלקים". לכן היה צורך שג' מכות ראשונות היו גם בארץ גושן, אבל אחרי שכתב הראה הקב"ה ש"מאת ה' היתה זאת" הרי מכאן ואילך הנה והפליתי ביום ההוא את-ארץ גֹשֶן אשר עמל עמך עליה לבלתי היות-שם ערב, ולא היו המכות במקום מושבם של בני ישראל.

והפליתי – תרסא בתפקיד שיעור קביעת חזקה אחרי שלוש פעמים, כאן שהמכות בהשגחת ה', וכמו שבמכה הרביעית כבר לא היה צורך להדגיש כי היא מה', כך בדברים אחרים אחרי שהם קרו שלוש פעמים בנסיבות דומות, קובעים חזקה שכאשר הם קורים זה מאותה סיבה כמו שקרו שלוש הפעמים הראשונות. וזה לימוד שיכל לפתור הרבה מחלוקות בגמרא.

הסבר והפליתי – תרסא, באופנים אחדים. דרך (ב) והפליתי – תרסא, בתפקיד מחיצת הגנה על כל אחד מישראל באשר הוא נמצא, ראה להלן (התורה"מ), ודבר זה נלמד מתבנית הרישא של הפסוק שהוא כעין כלל ופרט וכלל. כאשר מלת והפליתי היא כעין פרט קדמאה של הכלל ופרט וכלל והוא מתברר בכלל ופרט וכלל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוות האמנותי – התלים ק"ט, ט"ט, טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התש"ס – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל מונח – רבי; **מחפץ פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מרצה; **דראג** – מרצה; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

בלום ההוא – קדמא ואולא, מרמז ללמוד הכתוב בכעין כלל ופרט וכלל, **את-ארץ גשן** – כלל, **אשר עמל עמל עליה** – כעין פרט, מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מורה ללמוד שני לימודים אשר לפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב, והוא מתבאר ומתרבה בכתוב **לבלתי היות שם ערב** – כעין כלל סוגר המרבה כל מקום שישאל נמצא אין ערוב פוגע בו. כפי **[התוה"מ – המלב"ם] (שמ' וא תיט) ושמתי פרת**. פ"י הרמב"ן שגם אם יהיה איש מישאל בארץ מצרים ששם יהיה הערוב לא יזיק את איש ישראל, ותפס לשון פדות, לומר שהחיה שתרצה להשחית איש מישאל תשחית איש מצרי תחתיו, והמצרי יפדה את ישראל מידה, וכמ"ש במדרש מלמד שהיו ישראל ראוים ללקות בזאת המכה ונתן הקדוש ברוך הוא את המצריים פדיונם.

שמות וארא חכה: ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך והערתני אל-ה' וסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו מחר רק אל-יסקף פרעה התל לבלתי שלח את-העם לזבח לה:

ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך והערתני אל-ה' וסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו מחר
- רביע ... זקף-קטן ... רביע – אפשר כי שייך לבטוי עצמתי מתבנית שלוש זקף-קטן בין שני קיסרים. **והערתני** – זוהי תפילה חזקה - **הנה** – משמעו חידוש, שכך דרך תלמידי חכמים שלא לשנות ושלא לענות שפת יתר למפוטט כנגדו **שכל טוב (בובר) שמות פרשת וארא פרק ח**

כה) ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך. פרעה אמר לו אנכי ומשה אמר לו **אנכי**, שכך דרך תלמידי חכמים שלא לשנות ושלא לענות שפת יתר למפוטט כנגדו. ומעין אלו הדברים אמרין במסכת ביצה באחד מתלמידי שמאי שאמר לתלמיד א' של הילל מאי זו סמיכה, והאי אהדר ל' מאי זו שתיקה, ואמר אב"י ש"מ האי צורבא מדרבנן לא ליהדר מילתא לחבריה טפי ממאי דאמר ליה, דאיהו אמר ליה מה זו סמיכה, והוא אהדר ליה מה זו שתיקה: **והערתני אל-ה'**. כבר פרשתי ענין עתר בויעתר יצחק לה' (בראשית כה כא): וסר הערוב מפרעה. גדולה היא למלכי מצרים לקראותם פרעה: **מפרעה מעבדיו ומעמו**. אבל לא מן הגבולין: **מחר**. זה היה ביום הששי למשלחת הערוב: **רק אל-יסקף פרעה התל** (בי). כלומר להתל, והיא לישנא קלילא, עיקר מלת התל לשון שקר וצחוק, כגון הנה התלת בי ותדבר אלי כזבים (שופטים טז ז), וכגון ויהתל בהם אליהו (מ"א יח כז), ותרגם יונתן בן עוזיאל וחייך בהון אליהו, וכמו אם כהתל באנוש תהתלו בו (איוב יג ט), חזו מהתלות (ישעי' ל י), וכל דומיהן:
- או רביע ... זקף-קטן כעין סתום שלא בא לסתום אלא לפרש. ע"פ רמב"ן כוונת משה הייתה שיסור הערוב מחר, אבל ה' הסירו מיד חי ולא כבצפרדעים מת. לא נשאר למצרים תועלת כלשהי מהערוב. ולפי הבנה בפ' רבינו בחיי במכת הצפרדעים, יש לומר שכדי שפרעה לא יחשוב כי הכל פועל רק למחר, ה' הסירו מיד.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וארא סימן יד ערוב למה שהיו המצרים אומרים לישראל צאו הביאו לנו דובים ואריות כדי להיות מצירין בהם לפיכך הביא הקדוש ברוך הוא עליהן חיות מעורבות שנאמר ויבא ערוב כבד, דברי רבי יהודה רבי נחמיה אומר מיני צרעין ויתושין ונראין דבריו של רבי יהודה בצפרדעים כתיב ויצברו אותם חמרים, ובערוב כתיב ויעש ה' כדבר משה, ויסר הערוב, צפרדעים שלא היה בהן הנאה מתו והסריחו מצרים, ערוב שהיה הנאה בעורותיהן לא נשאר עד אחד, שאלו היו צרעין ויתושין היה להן שימותו ויסריחו במצרים,

ר' חיים פלטיאל שמות וארא חכה, וסר הערב. וא"ת למה לא מתו כמו גבי צפרדעים, וי"ל דצפרדעים נבראו לכך והיה בהם הרבה יותר מדאי דכתיב ושרץ היאור צפרדעים, א"כ כשהלכו הוצרכו להרוג הצפרדעים אבל הערוב לא נבראו לכך אלא ששלחם ממקום חנייתם למצרים וכשנפסקה המכה אז חזרו למקומם, א"נ שלא יחנו מן העורות.
וא"ת גבי ערוב אמאי לא קרא פרעה להרטומים לעשות כן כמו שעשה בשאר מכות, ואין לומר מאחר שלא יכלו פעם אחת שוב לא היה להם פה לדבר דא"כ אמאי כתיב גבי שחין ולא יכלו להרטומים לעמוד, דמשמע הא אם יכלו לעמוד יעשו. וצ"ע.
במכות(ו) הערוב למה אין כתיב ויעשו החרטומים כן בלטיהם [כ]בשאר המכות, י"ל לפי שכתוב בו הש' מה שאין כתוב בשאר המכות כי"א ויעש משה, א"נ לפי שבמכה שלפניו שהיא מכת כינים כתיב ולא יכלו החרטומים לעשות כן כי אמרו מכת מדינה היא. **רמב"ן** (כה) **וסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו מחר** - כאשר אמר פרעה במכת הצפרדעים "למחר" (לעיל, ו), כן רצה משה לעשות גם בזאת, שיתפלל ויסורו מחר. והנה סר הערוב והלכו להם, לא כאשר היה בצפרדעים, מן הטעם שאמרו רבותינו (שמ"ר יג, ג), שרצה הקדוש ברוך הוא לצער אותם במכות, לא להועיל להם כלל; ומשה נשמר בכך במאמרו, כי אמר לפרעה "להכרית הצפרדעים" (לעיל, ה), שירמוז למיתתם, כמו שפירשתי (ראה שם).
- **מושה הנה אנכי יוצא** – ס"ת ה' ה' י' א' – הה"א הוא צירוף חודש אדר של השם המיוחד אהי"ה..

1.1.18 צפרדעים, ערוב בפנימיות התורה – הנצוצים הקדושים
==--== שמור שני הפסוקים הבאים ביחד ==--==

שמות וארא ח,ט: ויעש ה' פדבר משה וימתו הצפרדעים מן-התפתים מן-התצלת ומן-השדת:
שמות וארא ח,י: ויצברו אהם חמרים ונתבאש הארץ:

ר' אליהו שגב היו"ו טבת התש"פ (שמ' ורא ח,י) **חמרים חמרים** – ג' רפ"ח רפ"ח, טט: אפשר למאן דאמר שהצפרדעים התקבצו מכל העולם הביאו עמם את הניצוצות הקדושים המחיים ומקיימים אותם ואת רפ"ח רפ"ח הניצוצות הקדושים המיוחדים (או חלקי חלקים שלהם) המפורזים בעולם, שבני-ישראל אמורים לגאול אותם, **ונתבאש הארץ** – מהקליפות שהסתירו על הניצוצות הקדושים ועתה סיימו תפקידם.

[אגרא דכלה] פרשה י [ו'] (שמ' וארא ח,י) חמרים חמרים. מלמד שכל אחד מהן היה עושה ארבע אשפות וכו'. דרש מיעוט **חמרים** שנים, **חמרים חמרים** הרי ד', והצורך להשמיענו זה, מדה כנגד מדה, הם עינו אותם בד' עבודות לכל אחד, בעבודה קשה, בחומר, ובכלבים, ובכל עבודה בשדה [לעיל א יד], לכך נעשו לכל אחד מהמצריים ד' אשפות. והנה ראיתי בבעל הטורים דרש המסורה, נאמר כאן חמרים, ונאמר להלן [במדבר יא לב] הממעט אסף עשרה חמרים, מה שם הממעט עשרה חמרים כמו כן בכאן, והנך רואה שחז"ל לא דרשו כן, ונ"ל שהם גם כן למדו מהמסורה, ג' חמרים עשרה חמרים, ב' שבכאן חמרים י', ולשם מלא י', והורות שבכאן חסר י' שלא נדרש הממעט אסף י' רק שם חמרים חמרים ד' כמ"ש לעיל, רק נלמד מהמסורה שקאי על הממעט, היינו הממעט שבו לו ד' חמרים, ואינך היה להם הרבה, והוא מדה כנגד מדה כי הממעט נתן עליהם ד' עבודות כנ"ל, ואחר כך נאמר את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך, היינו שהוסיפו עליהם כל עבודתם איש איש כרצונו, וכך היה עונשם אחר כך, הבן.

(שמ' ורא ח,י) **חמרים חמרים** – מונח מרבה אתנח מגביל, ע"פ **[אגרא דכלה] פרשה י [ו']** אפשר שמלמד שהמגביל עצמו לאיסוף אסף

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמיתי - הוללים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; **מצצת ההשערות**: **אתנן**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** - סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; **פור** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

ארבע אשפות.

שמות וארא ח,יז: כי אס-אינך משלח את-עמי

הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את-הערב

ויקלאו בתי מצרים את-הערב וגם האדמה אשר-הם עליה:

(שמי וארא ח,יז) את-הערב וגם האדמה אשר-הם עליה - אפשר לומר דאמר שהערוב התקבץ מכל העולם הם הביאו עמם את האדמה הנוף והאקלים של מקום חיותם הטבעי. הביאו עמם את הניצוצות הקדושים המחיים ומקיימים אותם ואת רפ"ח רפ"ח הניצוצות הקדושים המיוחדים (או חלקי חלקים שלהם) המפוזרים בעולם, שבני-ישראל אמורים לגאול אותם.

(שמי וארא ח,יז) וגם האדמה אשר-הם - ר"ת ו-ה-א-ה, א-ה-ו-ה שם אור הגנוז בתורה, שם הבינה והדעת, שם הקישור שמים וארץ, שם הפלאים, שם קפיצת הדרך. ר"ת ו-ה-א-ה, הסדר כאן (בר' א,א) ואת הארץ (בר' א,א) את השמים, הקדים קפיצת הארץ ==-== שמור שני הפסוקים בידע ==-==

1.1.19 מכת בכורות ורמז לקריעת ים סוף

שמות בא יא,א - ב: [א] ויאמר ה' אל-משה עוד נגוע אחר אביא על-פרעה ועל-מצרים אחר-כן ושלח אתכם מזה

פשלהו קלה נרש יגרש אתכם מזה:

[ב] דבר-נא באזני העם וישאלו אישו מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי-כסף וכלי זהב:

(יא,א) ויאמר ה' - קדמא ואולא ... (יא,ב) וישאלו אישו מאת רעהו - גרשיים מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע. בדיון ב-[בבלי בבא קמא כה,א] בדרשת ר' טרפון בקל וחומר על הסגר מרים, מוסבר שבקל וחומר "דיו לבא לידון (הלמד) להיות כבא מן הדיו (הלמד)" ולכן אין הלמד עולה בפעולתו (שם עונש מרים מה' שבעה ימי הסגר, כעין נדוי) על המלמד (הנידוי בת ע"י אביה שבעה ימים). **(במד' בהע' יב,ז) ויאמר ה' אל-משה ואביה ירק ירק פנייה הלא תכלם שבעת ימים תפגור שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף:** תבנית הטעמים היא **ויאמר ה' - קדמא ואולא ... תפגור שבעת ימים** - גרשיים מהפך פשטא. בכזווי ה' למשה, תבנית הטעמים מעידה על מלמד ולמד כמו הקו"ח בהסגר מרים אבל עם שנוי בסוף התבנית, הפורץ את המגבלה של הקל וחומר.

כאן המידע על הלמד מתגלה כתבנית טעמים מיוחדת **עוד נגוע אחר אביא על-פרעה ועל-מצרים** - מונח מהפך פשטא מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשתי דרשות, מהפך פשטא אחד מרמז על לפחות דרשה אחת היוצאת מפשטה, מהפך פשטא שני מרמז על עוד דרשה אחת היוצאת מפשטה. אפשר שנגע כפשוטו זה מכת בכורות, נגע שלא כפשוטו זה אבדן רכושם, ועוד נגע שלא כפשוטו זה מכה בשר של מצרים, ע"פ תבנית טעמים זקא-קטן זקא-גדול ראה הסבר בהמשך ע"פ **(שמי בא יא,א) ועל-מצרים אחר-כן**.

הנידון קדמא - מקדים המלמד פסוק **(יא,א) עוד נגוע אחר אביא על-פרעה ועל-מצרים** וגו' **הבא לידון** ואולא - הולך אחריו הקרא הלמד **(יא,ב) וישאלו אישו מאת רעהו** - גרשיים מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו, אפשר כי כאן על עצמו, כי **הבא לידון** (הלמד) הפסד רכוש, המכה בשר של מצרים והמכות על הים עולה בהרבה על **הנידון** (הלמד) מכת בכורות כי:

(א) פגע ברכושם כאן ועל הים, ועשו את מצרים כמצולה שאין בה דגים - רוששו אותה כפ'רש"י ... בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדו וענו אתם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם.
 (ב) פגע כאן ועל הים באילי מצרים, בשר של מצרים ובשרי אומות העולם, כל צבא מצרים אבד בים. וע"פ **(רש"י שמי בשלח יד,ב) [כי ה' נלקחם לקה במצרים: במצריים. דבר אחר במצרים, בארץ מצרים, שכשם שאלו לוקים על הים, כך לוקים אותם שנשאר במצרים. [מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי יד,לא] (שמי בשלח יד,לא) וירא ישאל את-הנדר הגדלה. מכות חמורות ומכות משונות זו [מזו ומיתות] משונות ומיתות חמורות זו מזו ר' יוסי הגלילי אומ' מנין אתה] אומ' שלקו מצ' במצ' עשר מכות ועל הים לקו חמישים מכות] שבמצ' הוא אומ' ויאמרו החרטומים אל פרעה וגו' (שמי' ח טו) [ועל הים] הוא אומ' וירא יש' את היד הגדולה וגו' כמה לקו בןאצבע עשרן מכות אמור מעתה במצ' לקו עשר מכות ועל הים [לקו] חמישים מכות ר' אליעזר אומ' מנין שכל מכה ומכה ש[ןהביא] המקום ב"ה על המצ' היתה של ארבע מכות שנא' ישלח בם חרון אפו וגו' (תה' עח מט) עברה אחת וזעם שתיים וצרה שלש. ומשל' מלאכי רעים ארבע. אמור מעתה במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות. ר' עקיב' אומ' מנין שכל מכה ומכה שהביא המקום ב"ה על המצ' היתה של חמש מכות שנא' ישלח בם חרון אפו וגו' הרי אחת וכול אמור מעתה במצ' לקו חמישים מכות ועל הים לקו חמישים ומאת' מכות. (ראה להלן סעיף ר' יוסי הגלילי אומר)**

מוצג כאן מ-פרק ג' זקא-קטן זקא-גדול

65. **שמות בא יא,א:** שני מופעים, אחד עם מקף בז"ק אחד ללא מקף בז"ק

ויאמר ה' אל-משה עוד נגוע אחר אביא על-פרעה ועל-מצרים אחר-כן ושלח אתכם מזה

פשלהו קלה נרש יגרש אתכם מזה:

פעמיים זקא-קטן זקא-גדול בין שני קיסרים. כתב הרבי מדזיקוב בספר אמרי נועם כי גימטריה "זקא-גדול זקא-קטן" עולה "יסוד מלכות" ועולה תקע"ו, והרב י"ר פאלוך זצ"ל כתב שכן נמצא ביעב"ץ. העיון גילה כי גימטריה המלים המוטעמות בתבנית הטעמים "זקא-קטן זקא-גדול" וכן ההפרש בין גימטריה המלים והגימטריה של התבנית (השווה תקע"ו) מרמז לדברים שונים בפנימיות התורה, בתנ"ך ובתושב"ע.

ברישא ועל-מצרים אחר-כן זקא-קטן זקא-גדול. בספא פשלהו קלה זקא-קטן זקא-גדול. ועוד תבנית הטעמים של הכתוב **ויאמר ה' אל-משה עוד נגוע אחר אביא על-פרעה ועל-מצרים אחר-כן** - ... רביע ... זקא-קטן ... זקא-גדול הוא כעין שלוש פעמים זקא בין שני קיסרים המלמדת על תוקף המכה העשירית שזיעזעה את פרעה ועמו ועמד וגירשם ממצרים **קלה נרש יגרש אתכם מזה**, וזה היה גם כנגד אלו מישראל שעדיין היו ספקנים.

ועל-מצרים אחר-כן - גי' 106 + 380 + 219 + 70 עולה ק"ו + ש"פ + יר"ט + ע' = 775 עולה תשע"ה עולה ק"ו + ש"צ + יר"ט + ט + ע' = שקו"ץ + יר"ט + ע' = 775 עולה תשע"ה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מדיצה. עמירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

הפרש מתקע"ו = 576 - 775 = 199 = קצ"ט נמצא באוצר גי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל קצ"ט עולה צדק"ה ועולה שם אהי"ה עם הוי"ה עם אדנ' עם אלקי' וכוללם

אָתְרֵי גי' יר"ט – נוטריקון י'ראה ר'אתה נ'טתה (רש"י במד' בלק) בין פירושו מלאך, כאן אפשר כי הוא שר היינו שקו"ץ של מצרים והמשחיתים מע' אוה"ע שהביא עמו על הים.

הקציאת מצרים קב"ה עשה צדק"ה (=קצ"ט) עם ישראל ואפשר שע"י הצירוף שם אהי"ה עם הוי"ה עם אדנ' עם אלקי' וכוללם (=קצ"ט) הקב"ה נפרע מאומת מצרים ונפרע משרה, כמאמר חז"ל שכאשר הקב"ה נפרע מאומה הוא נפרע משרה, מעבודת האלילים שלה ומהאומה. כאילו נאמר אחרי תשע"ה נגעים עֹד נִנְע אָחַד אָבִיא עַל-פְּרַעֲהוּ וְעַל-מִצְרַיִם שיכלול נגע היפרעות מהשר של מצרים (על בסיס יר"ט) על הים שע"פ [זוהר שמות בשלח יד, ז] וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מָאוֹת רֶכֶב פָּחֹר וגו' הביא עמו משחיתים מכל האומות היינו ע' אומות העולם, והיפרעות משרי שבעים אומות העולם ובכל שיקוצי מצרים ובפרעה ובעם מצרים.

פְּשַׁלְחוּ כָּלֵהּ – קדמא זקף-קטן במלה אחת זקף-גדול – גי' המלים המוטעמות בזקף-קטן זקף-גדול 364 + 55 = 419 = תי"ט = השט"ן + ה"ן (חמש פעמים ו"ה ענין של רחמים), וכן עולה אקשי"ה, ענ"ו בכב"ל רגל"ו הפרש הגימטריה בין גי' המלים ובין גי' התבנית (= מתקע"ו) 419 - 576 = 157 = זק"ן, מזי"ק. שילוב שתי הגימטריאות אקשי"ה זק"ן כמו משלי - מלך זק"ן וכסיל, נאמר על השטן (גי' 364) (בשם אליהו שגב הי"ו) הסבר אפשרי אחרי אשר ענ"ו בכב"ל רגל"ו (= גי' תי"ט) את עם ישראל (הפסוק על יוסף ומלמד על כלל ישראל) הקב"ה מבטיח כי אקשי"ה (= גי' תי"ט) לב פרעה אשר הוא (קהלת ד, ג) מַמְלָךְ זָקֵן וְכֹסֶלֶל (זק"ן גי' 157) ומזי"ק (גי' 157) שנאמר על השטן (בשם אליהו שגב הי"ו)

פְּשַׁלְחוּ = 364 = השט"ן משטין לעשות כָּלֵהּ, כשלחו כמו (שמ' בשלח יג, ז) וַיְהִי בְּשַׁלְחַן פְּרַעֲהוּ . פסוק (שמ' בא יא, א) ופסוק (שמ' בשלח יג, ז) מעידים כי פרעה עדיין סבר שמכוחו הוא משלחם

ונגדו כָּלֵהּ עולה בגי' 5 * ו"ה = 55 עולה ה"ן. ו"ה זו מדת הרחמים המסנגרת ואומרת (במ' בלק כג, ט) הָרַעַם לְבָנָד יִשְׁפֹן, ניתוק מכל האומות המכשיר עם ישראל לקבל התורה ולהיות עבדי ה'.

בסיכום: השט"ן ביצע שליחות ה' להוציא ישראל ממצרים להיות (במ' בלק כג, ט) הָרַעַם לְבָנָד יִשְׁפֹן וגו' אבל הוא ממשיך לעמוד להשטין כמו שמעידה הגי' תי"ט העולה הע"ם הז"ה וזנ"ה אחר"י מהפסוק (דב' וילך לא, טז) וְקָם הָעָם הַזֶּה וַיִּנְהוּ אֶת־רֵאשֵׁי גִבְרַת־הָאָרֶץ

אחרי כתיב הנ"ל זיכני הקב"ה למצוא במוצאי י' טבת התשע"ה: מאור ושמש שמות פרשת בא

... וזהו (שמ' ג, ח): ' וַאֲרָדָה לְהַצִּילֹוּ מִיַּד מִצְרַיִם כְּלוּמֵר, כביכול ירידה היה אצלו יתברך, שהוצרך להופיע אור בהירות אלהותו יתברך לעולמות התחתונים, כדי להצילו מיד מצרים. ובוה נבוא לביאור הפסוק (שמ' בא יא, א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עֹד נִנְע אָחַד וגו' היינו מכת בכורות. וידוע, שמכת בכורות יצאה מכתר, כנזכר לעיל שהמכות יצאו כסדרן מעשר ספירות מתמא לעילא - תיבת בכורת נוטריקון בו כתר. אַחֲרֵי-כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה - מפני שאז יופיע אור בהירות אלהותו יתברך לעולמות התחתונים, ויתבטל השר שלהם שהוא השטן, שהוא גימטריא שס"ד כמנין פְּשַׁלְחוּ, והיינו פְּשַׁלְחוּ כָּלֵהּ - שהשר שלהם שהיה משלח בלבם לעשות תחבולות להפריד את ישראל מאביהם שבשמים, יתבטל וְיִכְלָה מחמת אור בהירות אלהותו יתברך, ואז יִנְרַשׁ יִנְרַשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה כנ"ל.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא = מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; זרנא - מצרף; תביר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשאא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.1.20 רבי יוסי הגלילי אומר - קצת מ-אגרת הקדש מהגר"ש מאוסטרפליא

שמות תצוה כח, כז: וְעִשְׂתִּי שְׁתֵּי טַבְעוֹת זָהָב

וְנִתְּתָה אֲלֵהֶם עַל-שְׁתֵּי כְתָפוֹת הָאֶפֶד מִלְמַטָּה מִמוֹל פְּנֵי לְעִמַּת מַחְבְּרָתוֹ מִמְּעַל לְחֹשֶׁב הָאֶפֶד:

וְעִשְׂתִּי שְׁתֵּי טַבְעוֹת זָהָב - זרקא מונח מונח סגול, בתפקיד של שתי הוספות מעין הענין על הענין. נענין בתוספת סגולית בפנימיות התורה.

הפסוק הבא עוסק בעשיית שתי טבעות הזהב לקצות החושן. מובא לצורך הדיון שאחריי

(שם פקודי לט, יט) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְעוֹת זָהָב וַיִּשְׁיִמוּ עֲלֵי-שֵׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל-שְׁפָתָיו אֲשֶׁר אֶל-עֶבֶר הָאֶפֶד בְּיָמָה:

(שם' תצוה כח, כז) זָהָב - טעם סגול, זָהָב ג' דו"ד ואחריו סופי תיבות ונתת'ה את'ם על-שתי כתפול'ת נטריקון תהלי"ם

מקושר ל- (שם' פקודי לט, יט) וְזָהָב וַיִּשְׁיִמוּ - זקא-קטן זקא-גדול, ע"פ [אמרי נועם האדמו"ר מדזיקוב] ג' שמות הטעמים ז"ק ז"ג עולה לגי' יסו"ד מלכות' עולה לגי' תקע"ו (=576). מהעיון התברר שתבנית טעמים ז"ק ז"ג מרמזת על נושא בפנימיות התורה המרומז בין היתר בגי' המלים המוטעמות ז"ק ז"ג ובהפרש בין גי' המלים ובין גי' שמות הטעמים ז"ק ז"ג.

גי' וְזָהָב וַיִּשְׁיִמוּ עולה 14 + 372 עולה 386 עולה דו"ד שב"ע (בן שביעי, רועה שביעי, המשכו בכך של בת-שבע) עולה שפ"ו עולה דו"ד ב"ן יש"י וכתב ב- [אגרת הקדש מהגר"ש מאוסטרפליא] (הקשורה להגדה של פסח, מאמר ר' יוסי הגלילי אומר) והנה מה שמצינו שלקו המצריים במצרים עשר מכות ועל הים חמישים מכות מצד השם שפ"ו שבו אחוז דו"ד ב"ן יש"י והשם אמר הכו והכס (ג"א והכה).

וְעִשְׂתִּי שְׁתֵּי טַבְעוֹת זָהָב - זרקא מונח מונח סגול, בדרך פנימיות התורה בשם שפ"ו אחוז דו"ד ב"ן יש"י והוא אחוז ב- שְׁתֵּי טַבְעוֹת

זָהָב וַיִּשְׁיִמוּ עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן מושפע על דוד מהחושן תוספת סגולית (טעמי זרקא סגול) רוח הקדש שעל-ידה פועל כמאמרו (תהלים קיט, קכא) עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצֶדֶק (זה ענין החושן) בַּלְתִּיחֵנִי לְעִשְׂקִי:

1.1.21 רבי יוסי הגלילי אומר

שמות בשלח יד, לא: וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-הַיַּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת-יְיָ

וַיֹּאמְרוּ בְּיַד וַיִּבְמַשָּׁה עֲבָדָיו: פ

הגדה של פסח המקור ב- [מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי יד, לא] מובא לעיל בסעיף מכת בכורות.

רבי יוסי הגלילי אומר מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמישים מכות? במצרים מהו אומר? (שמות וארא ח, טו) וַיֵּרָאוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל-פְּרֵעָה אֲצַבְעֵה אֱלֹהִים הִוא (וגו'1) ועל הים מה הוא אומר?

(שמות בשלח יד, לא) וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-הַיַּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת-יְיָ

וַיֹּאמְרוּ בְּיַד וַיִּבְמַשָּׁה עֲבָדָיו: כמה לקו באצבע? עשר מכות, אמור מעתה במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמישים מכות טעמי הפסוק שבו משתמש רבי יוסי הגלילי (שמות בשלח יד, לא) מרמזים על לימוד ככעין כלל ופרט

- וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל - קדמא אולא, כעין כלל, ואחד מפרטיו הוא
- אֶת-הַיַּד הַגְּדֹלָה - מונח רביעי, לפחות ארבע, היינו מתואם ותומך בדרשת רבי יוסי ש- יד משמעו חמש אצבעות.

ההגדה ממשיכה דרשת הנסים על פי הנאמר במזמור (תהלים עח) המספר על הנסים שעשה הקב"ה לישראל מיציאת מצרים עד שנעשה דוד מלך על ישראל. (תהלים עח, מט) כתוב ככעין כלל הצריך לפרט ונדרש ע"י רבי אליעזר ורבי עקיבא כפירוט נוסף של דרשת רבי יוסי הגלילי.

נקדים בלימוד הבא (שמות וארא ז, כז) וְאִם-מֵאֵן אֲתָה לְשַׁלַּח הַנֶּחֱם אֲנִי נִגַּף אֶת-כָּל-גְּבוּלְךָ בְּצַפְרֵי-רַגְלֶיךָ:

(שם' וארא ז, כז) הַנֶּחֱם אֲנִי - מונח רביע בתפקיד לפחות ארבע כאן חמש, מוצע לומר שזהו הרמז בתורה לנאמר ב- (תהלים עח, מט) הבא אחרי תיאור מכות אחדות ולדרשת [הגדה של פסח] רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של ארבע מכות? ... רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? ...

תהלים עח, מט: יִשְׁלַח-בָּסוּ חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְנִעַם וְצָרָה מְשַׁלַּחַת מִלְאָכֵי רַעִים:

יִשְׁלַח-בָּסוּ - מקף אולא לגרמיה (אולא תקנית נקראת גם קדמא בנוסח אשכנז) כעין קדמא פסק, קדמא מרמז על אפשרות של תבנית כעין כלל הצריך לפרט או פרטים, וגם ענין שארע קודם, כאן גזר הדין על מצרים. ענין הפסק במיוחד לדרשת רבי עקיבא כביכול מסתיר את הקב"ה השולח מבצעי הענישה במצרים עד שנראה כאילו פועלים מעצמם.

והפרטים הם:

חֲרוֹן אַפּוֹ - עלוי רביע, אפשר לדמותם לכעין מונח-עליון, רביע, ואז מרמז ללפחות ארבעה פרטים. אפשר שרבי אליעזר דורש כאילו טעם פסק לא קיים ואז חֲרוֹן אַפּוֹ הוא חלק ממלות הכלל יִשְׁלַח-בָּסוּ חֲרוֹן אַפּוֹ ויש ארבע פרטים - כמאמר רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של ארבע מכות? ארבע אופני ביצוע הענישה המנויים בכתוב החל מ- עֲבָרָה אחד, וְנִעַם שתיים, וְצָרָה שלוש, מְשַׁלַּחַת מִלְאָכֵי רַעִים: ארבע.

רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? לרבי עקיבא יִשְׁלַח-בָּסוּ - קדמא בתפקיד קודם יצא גזר הדין הכללי מלפני הקב"ה וטעם פסק כביכול מסתיר את הקב"ה השולח מבצעי הענישה במצרים עד שנראה כאילו פועלים מעצמם, ויש חמישה אופני ביצוע גזר הדין המרומזים בתבנית הטעמים חֲרוֹן אַפּוֹ - עלוי (כעין מונח-עליון) רביע, הטעמים מרמזים לחמישה כוחות לביצוע כל מכה,

- (א) חֲרוֹן אַפּוֹ - עלוי (כעין מונח-עליון) רביע כח כללי, (ב) עֲבָרָה - מונח, כח פרטי, (ג) וְנִעַם - מונח, כח פרטי, (ד) וְצָרָה

¹ נראה לומר כי המשך הפסוק מבטא את קשיחות לב פרעה שהובילה אותו ואת עמו לדין בים כמו במכות מצרים וְנִחַזְק לַב-פְּרֵעָה וְלֹא-שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

אתנח, כח פרטי (ה) מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רְעִים - רביע מוגרש במלה אחת, מרכא סלוק, כח פרטי

[אוצר לקוטי שיחות, לשיטתייהו, אדמו"ר מ"ש, התשע"ו, ע' 209] ... מבואר בכלבו (בפירוש ההגדה) בשם "בעל המלמד" שהפלוגתא היא: לדעת ר"א, המכות חדרו בכל ארבעת היסודות של כל דבר (ראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ד וג') שבו היו המכות. כלומר המכה לא פגעה בדבר רק כפי שהוא מורכב כבר מכל ארבע היסודות, אלא הגיעה בעומק יותר, גם בעצם של כל אחד מהיסודות שבדבר – לכן כל מכה הייתה "של ארבע". ולדוגמא: במכת דם לא הוכר רק המים כפי שהם נראים במציאות של מים, אלא גם האש הרוח והעפר שבמים.

ורבי עקיבא מחדש יותר מזה, שהמכה פגעה גם ב"חומר ההיולי" של הדבר, שהוא פשוט, מופשט (מציור) ארבעת היסודות – ונמצא שכל מכה הייתה "של חמש", בארבעת היסודות וב"חומר ההיולי".

(טט: ע"פ הנאמר) ... לפי שתי הדעות המכה הייתה ב"גלוי" (בדבר כפי שהוא נראה וניכר) וב"העלם" (לר"א בכל אחד מארבע היסודות של הדבר, ולר"ע גם בחומר ההיולי שממנו ארבע היסודות). ההבדל בין שני התנאים תלוי בשיעור חדירת טומאת מצרים בדבר, והמכות באו לבטל טומאה זאת. שיעור חדירת הטומאה משתקף בהלכה לגבי חמץ. (א) איסור אכילה; (ב) איסור הנאה; (ג) בל יראה ובל ימצא (וביעור).

(א) איסור אכילה - הרע בצורת הדבר שגורם לו (אולי צ"ל לא) להיות ראוי לאכילה, אבל הדבר מותר בהנאה כי בחומר ובעצם הדבר (השייכים להנאה), אין כל רע.

(ב) איסור הנאה – ע"י השימוש בו כאשר החומר בצורה מסוימת; (ג) בל יראה ובל ימצא – אפילו ללא כל שימוש, כי האיסור חדר לחומר ולעצם הדבר המופשט מכל צורה ולכן אסורה הימצאותו ברשות ישראל.

במצוות ביעור חמץ מצינו פלוגתא בין רבי יהודה וחכמים. רבי יהודה אומר אין ביעור אלא בשריפה, וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים. לדעת הרוג'ובי שריפה משביתה את עצם המציאות של החמץ, ואילו הפירור משביתה את "תואר" החמץ האפשרות לאוכלו או להינות ממנו אבל לא מבטל את מציאותו.

לדעת ר' אליעזר המכות היו רק בדבר כפי תוארו ולכן ביעור מספיק הוא לפוררו. לר' עקיבא הביעור חייב להיות בשריפה כדי לבטל מציאותו של החמץ והרע שחדר אליו.

חילוק בין ארבע לחמש: ארבע גלויות כנגד ארבע אותיות הוי' וגלות מצרים כנגד קוצו של יו"ד, שהוא דוגמת החומר הקדום הנקרא היולי" וגלות מצרים פגעה גם בחומר היולי, והיא שורש כל הגלויות אבל פגעה רק בחומר שיש לו הציור של ארבע היסודות.

ענין הגלות וציאת מצרים ישנו בעבודה הרוחנית: מצרים הוא מלשון מיצרים וגבולים; "גלות מצרים" פירושה שעבודת היהודי יש לה גבול, שהיא נעשית במדידה והגבלה, ו"ציאת מצרים" היא יציאה מכל המדידות וההגבלות (גם מההגבלות של הנפש האלקית).

וזה תוכן הפלוגתא בין ר' אליעזר ור' עקיבא אם המכות היו רק בארבעת היסודות או גם בחומר היולי – ברוחניות. אם העבודה דיציאת מצרים נדרשת רק בעשר כחות הנפש, המתחלקים לארבעה סוגים (כנגד ארבע אותיות שם הוי'): (א) עבודה במופעל במחשבה דיבור ומעשה (מלכות), (ב) במדות (זעיר אנפין), (ג) בשכל (בינה), (ד) במסירת נפש (חכמה) – או (ה) גם ביחידה שבנפש (שהיא בדוגמת חומר היולי).

הסבר **[אוצר לקוטי שיחות, לשיטתייהו, אדמו"ר מ"ש, התשע"ו, ע' 209] אליבא דרבי עקיבא ע"פ תבניות טעמי המקרא רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? לרבי עקיבא יְשַׁלַּח-בָּם – קדמא בתפקיד קודם יצא גזר הדין הכללי מלפני הקב"ה וטעם פסק כביכול מסתיר את הקב"ה השולח מבצעי הענישה במצרים עד שנראה כאילו פועלים מעצמם, ויש חמישה אופני ביצוע גזר הדין המרומזים בתבנית הטעמים תְּרִוּן אָפוּ - עלוי (כעין מונח-עליון) רביע, הטעמים מרמזים לחמישה כוחות לביצוע כל מכה,**

(א) תְּרִוּן אָפוּ - עלוי (כעין מונח-עליון) רביע כח כללי המכה את החומר היולי שממנו מורכבים ארבעה היסודות, (ב) עֲבָרָה - מונח, כח פרטי המכה אחד מארבע היסודות כפי שהוא במציאות וגם בשלושה היסודות האחרים כפי שהם ביסוד המוכה, (ג) וְנָעַם - מונח, כח פרטי המכה אחד מארבע היסודות וכו', (ד) וְצָרָה - אתנח, כח פרטי המכה אחד מארבע היסודות וכו' (ה) מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רְעִים - רביע מוגרש במלה אחת, מרכא סלוק, כח פרטי המכה אחד מארבע היסודות וכו'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **מצות ההשערה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **הפקד פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; **מדות דר'** ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.1.22 כורך

1. שמות בא יב,ח:

ואַקְלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר בְּלֵילָה הַזֶּה צֵלִי-אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל-מִרְרִים יֹאכְלֵהוּ:

2. במדבר בהעלתך ט,יא: (פסח שני)

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֶרְבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל-מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֵהוּ:

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יב

על-מצות ומררים יאכְלֵהוּ מצוה לאכול כולן כאחת. הלל הזקן היה כורכן זה בזה ואוכלן. יכול יהו מעכבין זה את זה ת"ל **יאכְלֵהוּ**

אפילו אחד מהן.

ילקוט שמעוני תורה רמז קצז

הרי אתה דן הוואיל והפסח מצות עשה ומצה ומרור מצות עשה, אם למדת שאם אין להם מצה ומרור יוצאין ידי חובתן בפסח כך אם

אין להם פסח יוצאין ידי חובתן במצה ומרור. ד"א **יאכְלֵהוּ** מכאן אמרו הפסח נאכל אכילת שובע תניא אמרו עליו על הלל שהיה

כורכן בבת אחת ואוכלן לקיים מה שנאמר **(במ' בהע' ט,יא)** **על-מצות ומררים יאכְלֵהוּ**, אמר ר' יוחנן חלוקין עליו חבריו על הלל

דתניא יכול לא יצא אדם ידי חובתו אלא א"כ כורכן בבת אחת ואוכלן כדרך שהלל אוכלן ת"ל **על-מצות ומררים יאכְלֵהוּ**: אפילו זה

בפני עצמו וזה בפני עצמו. והשתא דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר מברך אמצה לחודה ואכיל והדר מברך אמרור לחודה

ואכיל, והדר אכיל מצה ומרור בלא ברכה זכר למקדש כהלל

רמב"ן ... ולא אמר 'עם', ללמד שאיננו חובה שיהא כורכן בבת אחת ואוכלן. ... ולמד הכתוב שאין מצוה במרורים אלא עם אכילת

הבשר, אבל המצות חזר וצוה: "בערב תאכלו מצות" (**שמות בא יב,ח**) - אפילו בפני עצמן, כדעת רבותינו **[פסחים קכא]**. ויותר נכון

שנאמר כי (**שמות בא יב,ח**) **ומִצּוֹת נִמְשַׁךְ לַמַּעֲלָה: וְאֹקְלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר (בְּלֵילָה הַזֶּה צֵלִי-אֵשׁ) וּמִצּוֹת**; וחזר וצוה: עם מרורים יאכלוהו לבשר

הנוזר. והנה צוה באכילת הבשר ובאכילת המצות ולא צוה באכילת המרורים, רק אמר שיאכלוהו לבשר עם מרורים; וירמוז שאין

במרורים מצוה, רק לאכול הבשר עמהם, ובזמן שאין בשר אין במרורים מצוה, וגם אינם מעכבין את הבשר, ואם אכל פסח ולא אכל

מרורים - ידי פסח יצא **[מכיל' בא פסחא ו]**; כי המצוה בפסח כמו המצוה במצה, כל אחת צְוָאָה בפני עצמה.

ב-**[הגדה של פסח - אדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ז"ע]** ד"ה **על-מצות (במ' בהע' ט,יא)**, ... מיתור תיבת **יאכְלֵהוּ** ... ילפינן דאוכל פסח אף

שאינ לו מצה ומרור **[מכילתא שם]**, וגם פשוטו של מקרא זה משמע כמ"ש הרמב"ן שם **(שם' בא יב,ח)**, כי **ומִצּוֹת נִמְשַׁךְ לַמַּעֲלָה, וְאֹקְלוּ**

אֶת-הַבֶּשֶׂר (בְּלֵילָה הַזֶּה צֵלִי-אֵשׁ) וּמִצּוֹת, וחזר וצוה עם **מִרְרִים יֹאכְלֵהוּ**: לבשר. וא"כ אין ראייה שצריך לכרוך גם עם מצה, לולא שבא

הכתוב בפעם שניה וממנו נלמד גם לפעם ראשונה **(ראה רש"י שם)**. - אבל הרשב"ם משמע דגריס בש"ס הפסוק דפעם ראשונה,

וכמו שכתב בהגהות הר"ב מרגנשבורג.

טט – ב-**(שמות בא יב,ח)** **(ואַקְלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר בְּלֵילָה הַזֶּה) צֵלִי-אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל-מִרְרִים יֹאכְלֵהוּ:**

תבנית הטעמים מונח זקא-קטן, טפחא, סלוק, שלושה טעמים מפסיקים לרמז על אכילת כל אחד מהם **לעצמו**, לעומתו בפסח שני

ב-**(במדבר בהעלתך ט,יא)** **על-מצות ומררים יאכְלֵהוּ**: תבנית הטעמים מרכא טפחא, סלוק. מרכא טפחא בתפקיד יוצר קבוצה

המאופינת בתוכן המוטעם ב-סלוק, מרמז על הנאמר **על-מצות ומררים יאכְלֵהוּ**: מצוה לאכול כולן כאחת. וזה מתואם עם נוסח ההגדה

שבשימושינו: כן עשה הלל בזמן שבת המקדש היה קים. היה כורך כורך פסח מצה ומרור ואוכל ביחד, לקיים מה שנאמר: **(במ' בהע' ט,יא)** **על-מצות ומררים יאכְלֵהוּ:**

אבל מרכא טפחא יש לה גם תפקיד מכל מקום לכן הסיכום אפילו זה בפני עצמו וזה מתואם עם דברי רבי יוחנן המובאים

בילקוט שמעוני ועם מה שכתב האדמו"ר מ"מ"ש על גירסת הרשב"ם והגהות הר"ב מרגנשבורג.

הַזֶּה צֵלִי-אֵשׁ וּמִצּוֹת – (אתנח) מונח זקא-קטן, זה מצוה אחת ו- **על-מִרְרִים יֹאכְלֵהוּ**: זה מצוה אחרת, ואפשר כי זאת תבנית טעמים

העשויה ללמד על דרישה אלפניו ולאחריו, כמו אם המצוה הראשונה לא הייתה מצוה אלא תיאור ואחריה מצוה, שזאת תבנית טעמים

המלדת לדרוש אלפניה ולאחריה. וזה מתואם עם פירוש רמב"ן ויותר נכון שנאמר כי **(שמות בא יב,ח)** **ומִצּוֹת נִמְשַׁךְ לַמַּעֲלָה** (טט) –

אלפניו): **וְאֹקְלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר (בְּלֵילָה הַזֶּה צֵלִי-אֵשׁ) וּמִצּוֹת**; וחזר וצוה: (טט – לאחריו) עם מרורים יאכלוהו לבשר הנזכר.

הבירור הבא בא בעקבות דרשת הרב נפתלי פייגנבוים שליט"א בשבת הגדול התשע"א. והוא מקושר לנושא טעם המן במצות שאכלו

ושהוציאו ממצרים ואכלו שלושים יום במדבר. ראה **(שמות בשלח טז,לב)** **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' מִלֵּא הַעֲמִיר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמַרְת**

לְדַרְתֵיכֶם לְמַעַן יִרְאוּ אֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֶאֱכַלְתִּי אִתְּכֶם בְּמִדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

[בבלי חולין קג, ב] רבי יוחנן אמר חייב - הרי נהנה גרונו בכזית, וריש לקיש אמר פטור - אכילה במעיו בעינן, וליכא.

[בבלי פסחים קטו, ב] אמר רבא בלע מצה יצא בלע מרור לא יצא

[ש"ע או"ח תעה ג] (כט) יא בלע מצה, יצא; אבל אם בלע מרור, לא יצא (ל) יב <ט> דטעם מרור בעינן וליכא. ואפילו אם בלע מצה

ומרור כאחד, (לא) יג ידי מצה יצא, ידי מרור לא יצא. ואם כרכם (לב) בסיב, ובלעו, אף ידי מצה לא יצא (לג) לפי שאין דרך אכילה

בכך.

[ט"ז אורח חיים סימן תעה] (ט) דטעם מרור בעי'. - פי' בפה שירגיש במרירו' דהוא זכר למרירות ואם לא ירגיש אין זכר משא"כ במצ'

אע"ג דבעי' ג"כ טעם מצה דמ"ה לא יצא אם בישל' כמ"ש ס' תס"א התם לא בעינן שירגיש בפה טעם מצה דלא צוותה התורה על

הרגש בזה אלא על אכילה לחוד ובליעה אקרי אכילה ובלבוש האריך בתי' קושיא זו ובמ"ש לק"מ: בנוסח דזכר למקדש כהלל י"ל

היה כורך פסח מצוה ומרור וכן פירש"י בגמרא על הלל שהיה כורכן בבת אחת דהיינו פסח עמהם:

[משנה ברורה סימן תעה ס"ק כט] **בלע מצה יצא** - בדיעבד דגם זה מיקרי אכילה אע"פ שלא לעסה ולא הרגיש טעם מצה ואע"ג דלעיל

בסימן תס"א ס"ד פסקינן דאין יוצאין במבושל ומשום דנתבטל טעם מצה אלמא צריך טעם מצה [לא] יש לומר דהתם גרע משום

דהפת בעצמה אבדה טעם מצה אבל הכא יש בה טעם אלא שהוא לא הרגיש הטעם בפיו ומ"מ כ"ז בדיעבד אבל לכתחלה [לב] יש

ללעוס אותה עד שירגיש הטעם בפיו:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח = רבוי; מהפך פשטא = מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא = מצרף; תבר = מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.**

[שער הציון סימן תעה ס"ק לא] מגן אברהם וט"ז: [שער הציון סימן תעה ס"ק לב] מגן אברהם בשם רשב"ם:

טעם מאכל מרגישים בגרון ולא במעיים, לכן הבולע מזה בלא אכילה או הכרחה בסיב אינו מרגיש טעמה בגרונו, בדיעבד יצא אבל לכתחילה כדי להרגיש טעם המן ולהחיות את גאולת מצרים יש לאכול המצה ולהרגיש טעמה בגרון ולחשוב שזה דוגמת טעם המן שהרגישו טעמו בשלושים יום במ אכלו המצות שהוציאו ממצרים.
ראה (שמות בשלח טז, לב) טעימת טעם המן קדמה לירידתו ב- הא לתקא.

1.1.23 ברך – ברכת המזון

שמות בשלח טז, יב: שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
דִּבֶּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעַרְבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֶּקֶר תִּשְׁבְּעוּ-לָחֶם
וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

תורה שלמה (פ) בזהר ח"ג רעד: רמז לברכת המזון במן עצמו, שנא' ובבקר תשבועו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם. (וראה מ"ש במילואים ובהשמטות). וכן הוא ברבינו בחיי כאן: ובבקר וגו'
שו"ת ציצן אליעזר חלק כב סימן כט ודבר זה שמשוה תיקן להם ברכת הזן בשעה שירד המן לישראל מסמיך ליה **הרבינו בחיי עה"ת בפ' בשלח (טז, יב) עה"פ:** שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּבֶּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעַרְבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֶּקֶר תִּשְׁבְּעוּ-לָחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

. וז"ל: **ובבקר תשבועו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם** שתברכו את שמי על המזון כענין שכתוב (**דברים ח**) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך. ומכאן אמרו רז"ל (**ברכות פ"ז ד' מ"ח ב**) משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן, ומזה אמרו ברכת המזון דאורייתא, אבל ברכת המוציא דרבנן מק"ו ומה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב עכ"ל רבינו בחיי.
ונסיים בשלושה סדר הרמב"ם בסיוכום סדר ברכת המזון וז"ל: סדר ברכת המזון כך היא. ראשונה ברכת הזן, שנייה ברכת הארץ. שלישיה בונה ירושלים, רביעית הטוב והמטיב. ברכה ראשונה משה רבינו תקנה, שנייה תקנה יהושע, שלישיה תיקן דוד ושלמה בנו, רביעית חכמי משנה תקנהו (**רמב"ם פרק ב' מה' ברכות הלכה א**).

שְׁמַעְתִּי – רביע, בתפקיד של ארבע, **אֶת-תְּלוּנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – זרקא מונח סגול – הקב"ה בחסדו מנתב את – התלוונות לכתוב בלשון יחיד **תלונת** להיות ברכה – היא ברכת המזון בת ארבע ברכות, אשר ע"י טעם **וידעתם** – זקף-גדול, נלמד כי שלוש מהן נקראות מדאורייתא ובתוכן החלוקה ברכת הזן תקנה משה והיא מהתורה, ושתי ברכות ברכת הארץ תקנה יהושע וברכת בונה ירושלים שתקנו דוד ושלמה הן דברי נביאים. הברכה הרביעית – הטוב והמטיב חכמי המשנה תקנה אפשר על בסיס רמז זה של **שְׁמַעְתִּי** – רביע, בתפקיד של ארבע.

1.1.24 שפך המתך

תהילים עטו, ח – ח: [ו] שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֶל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּךָ
וְעַל מַמְלְכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ:
[ז] כִּי אָבָל אֶת-יַעֲקֹב וְאֶת-נְהוֹי הַשָּׁמוּ:
[ח] אֶל-תִּזְכַּר-לָנוּ עֹנֵת רֵאשִׁינִים
מִהָר יִקְדְּמוּנוּ כַחֲמַתְךָ כִּי דִלְוֵנוּ מְאֹד:

[ו] שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֶל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּךָ ... [ח] אֶל-תִּזְכַּר-לָנוּ עֹנֵת רֵאשִׁינִים
תבנית הטעמים בשני המקראות – צינור אתנה-הפוך עולה-ויורד, כעין תפקיד זרקא סגול בכ"א ספרים, המחלק הפסוק לשלושה חלקים. אפשר כי יש לו גם תפקיד של כעין גורע או מוסיף מסוג הענין המדובר על הענין. והסברו יתחיל בפסוק **[ז] כִּי אָבָל אֶת-יַעֲקֹב וְאֶת-נְהוֹי הַשָּׁמוּ:** בני ישראל נושאים בשליחות ה' לתיקון אומות העולם והאומות מציקות ומחטיאות אותם, ואז יש למידת הדין מקום לקטרג עליהם. לכן תפילת ישראל אל הקב"ה שיזכור שליחיו, ימחל להם ויצילם ממעשי האומות.
וזה כדוגמת ההסבר ב- **שמות בא יב, [יב] וְעַבְרַתִּי בְּאָרְצָם מִצְרַיִם בְּלִילֵהָ הַיְהוָה** לפי מפרשי מדרש שמות רבה סגולת ליל יציאת מצרים הייתה שהקב"ה בעצמו הצילם מקטרוג והעביר הדין מהם למצרים, היינו שגרע מחובת ישראל והוסיף זאת על חובת מצרים.

1.1.25 הלל

בבלי מגילה יד, א רב נחמן אמר קריאת זו הלילא וגו', טט – קריאת מגילת אסתר בפורים זה ההלל של פורים שמות בשלח טו, א:

אָז יִשְׂרַי-מִשְׁהָ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִיהוָה וַיֹּאמְרוּ לְאִמְרָא
אֲשִׁירָה לִיהוָה כִּי-נָאָה נָאָה סוֹס וְרִכְבוֹ רָמָה בָּיָם:
אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִיהוָה - מהפך פשטא זקף-קטן, שני לימודים אחד כפשוטו ואחד היוצא מפשוטו

- טט - לימוד אחד פשט שבח גדול לה' על הצלתם ועל כך כתב **[אור החיים]** על-כן נקבעה שירת הים בשחרית של כל יום ויוכלו להוסיף הלל ע"י מי שאל ידו להוסיף
- לימוד דרשה שניה המרומזת במלת **לִיהוָה** כאן ע"י שמהפך סדר האותיות מתקבל הל(ל)ויה, היינו אמירת הלל – שבח לה' . ומצאנו תמיכה לדרך השניה ב- **[ירושלמי סוכה פ"ג ה"י, ירושלמי מגילה פ"א ה"ט (וילנה יג,א)]**. דאמרו רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי בעשרה לשונות של שבח נאמר ספר תילים באישור בניצוח בניגון בשיר במזמור בהשכל כרינה בתודה בתפילה בכרכה המאושר שבכולן **הללויה שהשם והשבח כלולין בו גו'**

1.1.26 שיר השירים – ברה דודי

שיר השירים ח, יג- יד: ויגו היושבת בננים חכמים מקשיבים לקולך השמיעני:
ידו בכתב דודי ונמהלך לצביל או לעפר האילים על הרי בשמים:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' ששנויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישיה; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשאא - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

שיר השירים רבה (ויולא) פרשה ח] ד"א ברח דודי, מן גלות שאנו בה ומתלכלכין בעונות, ... ורוח הקדש צווחת, ברח דודי, ברח מאומות העולם והדבק בהם בישראל,

ויגו היושבת בננים - מונח רביע, הקב"ה פונה לישראל העסוקין במלאכתן כל ששת ימים, שביום השבת ישיכמו לבתי הכנסת ויהיו ביחד עוסקים בארבעה דברים קורין קריאת שמע, ועוברין לפני התיבה, וקורין בתורה, ומפטירין בנביא, ואז יהיה הדבר החמישי והקב"ה אומר להם בני הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם, שהמלאכים ישמעו עבודתכם לקב"ה ולא יקטרגו. ועוד לפחות ארבע: ותנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה, ולא תתרחרו זה עם זה, ולא תביישו זה לזה, שלא יאמרו מלאכי השרת לפני רבש"ט שנתת להם לישראל אינן עוסקין בה, והרי איבה וקנאה ושנאה ותחרות ביניהם, ואתם מקיימים אותה בשלום, ובוהו יוכיחו רבש"ט אדם יכולים להיות בעלי שש תכונות המביאות לדביקות חברים כמו המלאכים, כי בר קפרא אמר למה קרא למלאכי השרת חברים לפי שאין ביניהם איבה וקנאה ושנאה ותחרות ומינות ופולגת דברים.

ויגו היושבת בננים - מונח רביע, כעין לפחות ארבע נקודות משותפות:

א' לפחות ארבע נקודות של אחדות בקריאת תורה ובקריאת שמע א"ר יודן בשעה שישראל קורין בתורה בתבורות קולך השמיעני ואם לאו ברח דודי, א"ר זירא בשעה שישראל קורין את שמע בפה אחד, בקול אחד, בנעימה אחת קולך השמיעני ואם לאו ברח דודי, ברח דודי, ב' חמישה מקראות תומכים במאמר ר' חוניא על הדא דר' יצחק, אין הקב"ה פורע מאומה למטה עד שמשפיל שריה מלמעלה, ג' בארבעה דברים נמשלה גאותן של ישראל, בקציר, ובבציר, בבשמים, וביוולדה,

רש"י. יג] היושבת בננים. הקב"ה אומר לכנסת ישראל את הנפוצה בגולה רועה בגנים של אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות: **חברים מקשיבים לקולך.** מלאכי השרת חבירין בני אלהים דוגמתן מקשיבים ובאים לשמוע קולך בבתי כנסיות: השמיעני. ואחר כך יקדישו הם שאמר (איוב ל"ח) ברן יחד כוכבי בקר אלו ישראל ואחר כך ויריעו כל בני אלהים: **ינד ברח דודי.** מן הגולה הזאת ופדנו מביניהם:

נדמה לך לצביל. למהר הגאולה והשרה שכנתך על הרי בשמים הוא הר המוריה ובית המקדש שיכנה במהרה בימינו אמן: נשלם פירוש שיר השירים, תהלה ליוצר אורים:

חברים מקשיבים לקולך השמיעני: - תביר מרכא טפחא סלוק, מרכא טפחא כעין יתור לרבות את ישראל על המלאכים להיות כביכול חברים - מחוברים לקב"ה, ע"י דיבוק חברים בין ישראל ועבודה ביחד - בקול אחד - לקב"ה, תביר מצד אחד ממעט קיטרוג המלאכים כאשר נוכחים בעבודת ישראל יחדיו לקב"ה, סלוק - מיחד את קול עבודת ישראל לקב"ה בלבד. **תביר מצד אחר** כביכול ממעט בחיבור אל הקב"ה אם אין חברות בין עובדי ה'. **תבר תבר** (כהלכה) **תבר תבר** (שמח וגם בלתי בעל גבול) **תבר תבר** תורה תורה תבר תבר תבר תבר בחכמה תבר תבר בדעת תבר תבר שרבי (פר"ו) (=בניו)ל-ח' (ימים) בתבר (סכין מילה) מל

ויגו מקשיבים לקולך - מרכא טפחא - יתור לרבות, כי אפשר לכתוב "חברים מקשיבים", ובא לאפיין הכתוב לפניו. בין אם החברים הן אומות העולם ובין הן המלאכים, הם מקשיבים לקול כנסת ישראל שמתורתה ומעשיה הן ניזונים, והאומות מודרכות מקול כנסת ישראל. **ידו ברח דודי** - מונח פסק (מונח לגרמיה) רביע, כעין קריאה עם פסק ואז מלת **ידו ברח דודי** - ע"פ מידה י"א של רבי אליעזר ברבי יוסי, סדור שנחלק. כאילו מסיימת את הנאמר בפסוק (ח,יג) **השמיעני ברח דודי** וקריאה ללא פסק בתוך פסוק (ח,יג) **ברח דודי** וגו'

אם החברים מקשיבים לקולך, היה לו לכתוב "השמיעני לנו" בלשון רבים. ומדוע **השמיעני** - סלוק, הגביל - מיעט בריבוי **מקשיבים לקולך** ואמר בלשון יחיד **השמיעני**? אלא שהקב"ה כביכול מתאוה לקול כנסת ישראל שיהיה מוקדש לו בלבד. ומה מבקש הקב"ה לשמוע? ע"פ [ביאור הגר"א] (שה"ש ח,יד) **ברח דודי**. צא אתה בראשונה מאן. ודמה לך **נדמה לך לצביל** או **לעפר האלים על הרי בשמים**: פירוש, בית המקדש שיכנה במהרה בימינו אמן. עכ"ד. וכנסת ישראל אכן משמיעה:

- **ברח דודי** - צא מהגלות שכביכול כפית על עצמך ע"י זעקת כנסת ישראל וכך הוצא השכינה הקדושה משיבה בגלות ועמה כל צבאות ה' - בני ישראל.
- **ברח דודי** - קיצור "ברחמים" היינו ב"י"ג מידות של רחמים, בשבת חול המועד פסח אחרי ההלל, נהוג בהרבה קהילות לקרוא מגילת שיר השירים אשר בפסוקי הסיום כתוב בה (שיר השירים ח,יג-יד) ... **השמיעני ברח דודי** וגו'. הקב"ה מתאוה לזעקת התפילה לרחמים של כנסת ישראל לגאול עצמו מהגלות שכביכול גזר על עצמו ועמו יציאת השכינה ובני ישראל. וזהו התיקון הגדול מכולם. לאחריה קוראים בתורה ב-(**שמות כי תשא לד,ו**) **ונעבר ה' ואל פניו וינקרא בענין המתחיל בשלוש עשרה מידות של רחמים.**
- בבקשת משה רבנו למחילת חטא העגל הקודמת לענין י"ג מידות, מופיעה פעמיים תבנית הטעמים זקא-גדול ... זקא קטן בין שני קיסרים², ענין של בקשת תיקון גדול, שהוא מעבר לסדר הטבעי, כי אין לו יותר סיוע של זכות אבות. מפורש כי ה' נענה לבקשה ואמר למשה רבנו "וכי סבור אתה כי תמה זכות אבות, עלי ללמדך י"ג מידות של רחמים".
- **שמות כי תשא לבז,ז: ונדבר ה' אל משה לך-ר' כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים:**
- **שמות כי תשא לבלב,ז: ועתה אם-תשא חטאתם ואם-אין מחניי לא מספרך אשר כתבת:**
- הפטרת שבת חול המועד פסח היא בחזון העצמות היבשות ובה נאמר (יחזקאל לז,יא) **בן-אדם העצמות האלה** - זקא-גדול ... זקא קטן בין שני קיסרים, בתפקיד של צורך בתיקון גדול, שהוא מעבר לסדר הטבעי. ובא לתיקון גדול להקים את עם ישראל לתחיה אחרי חורבן הבית הראשון וגלות בבל וגלויות ממלכת ישראל. זה יכול גם המפרש כי אלו עצמות בני שבט אפרים שהקדימו את הקץ ביציאת מצרים.

▪ פיוט על מלת **ברח דודי**: באותיות בר"ח תבר תבר (כהלכה) תבר תבר (שמח וגם בלתי בעל גבול) ופתח תבר תורה תבר תבר תבר בחכמה תבר תבר בדעת תבר תבר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - הלהים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפקא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.**

שרב ברי (יו) (=בניו)ל-ח (ימים) בתקרב (סכין מילה) מל

1.2 **נספחה:**

בברית בין הבתרים נגזר על צאצאי אברהם אבינו לרדת לארץ לא להם. **בראשית רבה פר' בראשית ו-זהר במדבר** מלמדים על שבעה חטאים שגרמו להסתלקות השכינה מהארץ לרקיע השביעי ועל שבעה תיקונים שהביאו להורדת השכינה חזרה לארץ, כאשר חלקם נעשו במצרים.

(ח) וישמענו את קול י"י אלהים מתהלך בגן לרוח היום אמר ר' חלפיי שמענו שיש הילוך לקול, הילוך לאש לא שמענו, והיכן שמענו להלן ותיהלך אש (שמות ט כג). אמר ר' אבא בר כהנא מהלך אין כת' כאן אלא מתהלך מקפץ ועולה, עיקר שכינה בתחתונים הייתה, כיון שחטא אדם הראשון ניסתלקה לרקיע הראשון, חטא קין עלה לרקיע השני, חטא דור אנוש עלה לשלישי, חטא דור המבול לרביעי, דור הפלגה לחמישי, סדומיים לששי, מצריים בימי אברהם לשביעי, ונכנעו עמדו ז' צדיקין אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה והורידו אותה לארץ, אברהם משביעי לשישי, יצחק הוריד משישי לחמישי, יעקב הוריד מחמישי לרביעי, לוי הוריד מרביעי לשלישי, קהת הוריד משלישי לשיני, עמרם הוריד משיני לראשון, משה הורידה למטה, כתב האדמו"ר **מ"שניאורסהאן זצ"ל ז"ע שישות קודש תשכ"ט** שע"י שבע חטאים נשתנה גשמיות העולם ונהיה חמירות, ואברהם החל בסילוק העולם וההסתר של הקליפות שבאו משבע החטאים וגו'.

ברוב הפסוקים הנוגעים בענין מופיעה תבנית הטעמים **דרגא מונח רביע** המופיעה בתורה 59 פעם וברובם נמצא קשר לחטא אדם הראשון, היצר הרע ותיקונו ועניני גאולה. הסבר הפסוקים אינו שייך לתוכן ההגדה של פסח, כאן יוצגו המופע הראשון שהוא גם חטא אדם הראשון והעקירה מהארץ לרקיע הראשון, והמופע המחזיר את השכינה לארץ.

בראשית ג ו: נתרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה-הוא לעינים - דרגא מונח רביע, תענועי יצר הרע. העקירה הראשונה בחטא אדם הראשון.

בראשית ד,טו: העקירה השניה בקין **ויאמר לו ה' - דרגא מונח רביע**, מעיד על החטא ותיקונו בתשובה. **ויאמר לו ה' לכן פל-הרג קין שבעתים יקם וישם ה' לקין אות לבלתי הפות-אתו פל-מצאו:**

דברים ראה יבב: העקירה השלישית בדור אנוש **אבד האבדון את-פל-המקלות אשר עבדו-שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את-אלהיהם על-ההרים הרמים ועל-הנבעות ותחת פל-עץ רענן:**

אפשר כי פסוק זה מרמז אל גלות השכינה בדור אנוש שבו הוחל לקרוא בשם אלהים אחרים והפסוק **בראשית וירא כיג, ויהי כאשר התעו אתי** וגו' שבו מפורש על התחלת עבודה זרה בדור אנוש מרמז אל התיקון וחזרת השכינה מרקיע שביעי לשישי.

את-פל-המקלות אשר עבדו-שם הגוים - גרשיים דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון הקילקול של היצר הרע, וגלוי הגאולה מתואם לפירוש **אור החיים** ובדרך רמז, יכוין הכתוב לרמז איבוד לכת הנעלם גם כן בכח עם בני ישראל, שכאשר יתעצמו בתעצומות המעשה הטוב יאבדו גזרה ונסתר מהם, והוא אומרו **כל המקומות אשר עבדו שם**, פירוש אשר מגעת שם עבודתם שהוא כסא ס"מ הרשע לעקרו (איבוד מקומות עבודה גזרה עוקר כח הנעלם (כעין מחיצה) של כסא ס"מ מ"ה הרשע, זה תיקון הקילקול של יצר הרע והדבר מביא לגלוי בחינה נעלה של הגאולה), כי ננפילת כח זה יתעצם כח העליון (בעל בחינה נעלה), והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד ט):

בראשית נח ו,טו: העקירה הרביעית מחמת כי השחית כל בשר בארץ ועונשם בכמבול **וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה - דרגא מונח רביע**, והתיבה הצלת האנושות וכל החי על הארץ העקירה החמישית בדור הפלגה והעקירה הששית ע"י סדומיים **דברים ג,יא:**

כי רק-עונ מלך הפשן נשא מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל הלה הוא ברבת בני עמון תשע אמות ארפה וארבע אמות רחבה באמת-איש:

אנשי דור הפלגה גרמו במרידתן בה' לעלית השכינה מרקיע רביעי לחמישי. לא מצאנו פסוק עם דרגא מונח רביע (ר"ת מר"ד) בסיפור דור הפלגה. יכול להיות שהימצאות תבנית מר"ד בסיפור מידות מיטת עוג **תשע אמות ארפה** היא רמז לדור הפלגה כי הוא פליט מלחמת ארבעה המלכים שמלכו בבקעת שנער וסביבותיה בחמשת המלכים של עמק השידים היא מלחמה בין אנשי דור הפלגה 52 שנה אחרי הפלגה.

דברים ב,ח:

ונעבר מאת אחינו בני-עשו הישבים בשעיר מדרבד הערבה מאילת ומעצנן גבר פסקא באמצע פסוק ס ונפן ונעבר הרב מדרבד מואב:

בפסוק מוזכרים ארץ מואב וארץ עמון. שני עמים אלו נולדו כתוצאה ממהפכת סדום ועמורה (עמק השידים). אנשי עמק השידים גרמו בחטאיהם לשכינה לעלות מרקיע חמישי לרקיע ששי. לא מצאנו פסוק עם דרגא מונח רביע (ר"ת מר"ד) בסיפור עמק השידים אז יכול להיות שכאן יש רמז לכך **מאת אחינו בני-עשו**.

13. בראשית מקץ מאג: העקירה השביעית **שבע פרות אחרות** - דרגא מונח רביע, אמנם בזמן זה כתוב אחרי אברהם אבינו אבל אפשר כי מלמד על מידות רעות: כגון ע"פ ספר אורחות צדיקים: הכעס, הגאווה, האכזריות, הקנאה, השנאה, הציקנות (הקמצנות), השקר, החנופה,

והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מראש ונדקות בשר ותעמדינה אצל הפרות על-שפת היאר:

14. בראשית מקץ מאכו: העקירה השביעית **שבע פרות הטבת** - דרגא מונח רביע, **שבע פרות הטבת שבע שנים הנה ושבע השבלים הטבת שבע שנים הנה תלום אחר הוא:**

וישבעה התיקונים:

בראשית וירא כיג: התיקון הראשון התיקון של הורדת השכינה לתחתונים מתחיל באברהם **כאשר התעו אתי** - דרגא מונח רביע, ואברהם אבינו לא הלך אחרי אומות העולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, פסק ו- סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו- זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

רש"י מפנה לתרגום אונקלוס על הפסוק: והוה כד טעו עממיא בתר עובדי דיהוון יתי קריב ה' לדחלתיה' [ויהי כאשר טעו העמים אחרי עבודת ידיהם (עבודה זרה), אותי קירב ה' ליראתו].

ויהי כאשר התעו אתי אלהים מבית אבי ואמר לה זה חסדך אשר תעשי עמךי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי-לי אחי הוא:

בראשית חיי שרה כד, טו: התיקון השני ע"י רבקה והנה רבקה יצאת - דרגא מונח רביע, ויצחק נבין שם מונח - דרגא מונח רביע ויהי-הוה טרם פלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן-מלכה אשת נחור אחי אברהם וקדה על-שכמה: **בראשית תולדות כו, כה:**

ונבין שם מונח ויקרא בשם הו ניש שם אהלו ויכרו שם עברי-יצחק פאר:

בראשית ויצא כט, ב: התיקון השלישי ע"י יעקב והנה באר בשדה - דרגא מונח רביע ונרא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עברי-צאן רבצים עליה בי מן-הבאר והוא ישקו העדרים והאבן גדלה על-פי הבאר:

בראשית ויחי נד, כד: התיקון הרביעי ע"י לוי המתחיל בעצם ביוסף כי ממנו עד עמרם יש סידרה של דרגא שפירשנו כמעברי המסורת על הגואל וכנראה גם התיקון והורדת השכינה מרקייע לרקיע. **פקד ופקד אתכם - דרגא מונח רביע ויאמר יוסף אל-אחיו אנכי מת ואלהים פקד ופקד אתכם והגלה אתכם מן-הארץ הזאת אל-הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב:**

שמות וארא ו, טז יח כ

[טז] **ואלה שמות בני-לוי לתלדתם גרשון וקהת ומררי ושני חגי לוי שבע ושלושים ומאת שנה:**
 [יח] **ובני קהת עמרם ויצהר ויחברון ועזיאל ושני חגי קהת שלש ושלושים ומאת שנה:**
 [כ] **ויקח עמרם את-יוכבד דדתו לו לאשה ונתלד לו את-אהרן ואת-משה ושני חגי עמרם שבע ושלושים ומאת שנה:**

טז ושני חיי לוי שבע וגו' - שבע דרגא
יח ושני חיי קהת שלש וגו' - שלש דרגא
כ ושני חיי עמרם שבע וגו' - שבע דרגא

- טט - אפשר שהדרגא מרמז לשרשרת הקבלה מיוסף עד עמרם שהגואל יזדהה במלים **פקד ופקד . פקד ופקדתי אתכם . הרמב"ן שמות ג טז בשם שמות רבא** משה רבנו נעקר מבית עמרם בגיל שתים עשרה ולא קבל המסורת שעברה מיוסף ללוי לקהת לעמרם.
- טט - כנראה שיוסף העביר לשאר שבטי י-ה ולוי האריך ימים מכולם והעביר לקהת שהעביר לעמרם.

שמות ב, ט: התיקון השביעי ע"י משה ונתאמר לה בת-פרעה - דרגא מונח רביע, הורדת השכינה לתחתונים. **נתאמר לה בת-פרעה היליכי את-תגלד הנה ונהינקהו לי ואני אתן את-שכרך נתקח האשה תגלד ונתניקהו:**